

POWRÓT DO ŹRÓDEŁ

***Założenia reaktywacji Uzdrowiska Krzeszowice
(Analiza szans i zagrożeń dla Krzeszowic jako miejscowości o
charakterze uzdrowiskowym oraz niezbędnych działań
formalnych i społeczno-ekonomicznych na drodze do odzyskania
przez miasto statusu uzdrowiska)***

Krzyszowice, listopad 2019

Szanowni Państwo,

Przez ponad rok wspólnie z mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi z terenu całej Gminy Krzeszowice zastanawialiśmy się czy jest dziś miejsce i czas na powrót do funkcji uzdrowskiej Krzeszowic.

Dziś, po ponad rocznej pracy, nie tylko jestem przekonany, że jest to społecznie oczekiwany kierunek rozwoju naszej Gminy, ale że jest on realny i możliwy w świetle szeregu uwarunkowań – prawnych, urbanistycznych i środowiskowych. Powrót po tylu latach do działalności uzdrowskiej w reżimie funkcjonującego organizmu miejskiego nie będzie łatwy. Wiem także, że czeka nas jeszcze wiele pracy, ale widząc Państwa entuzjazm dla tej idei - wierzę, że nam się uda. Jestem także przekonany, że czas, w którym prowadzić będziemy kolejne prace związane z uzyskaniem statusu uzdrawiska to także czas, w którym będziemy dotykali tak ważnych dla całej naszej wspólnoty samorządowej spraw jak ład przestrzenny, ochrona środowiska czy rozbudowa oferty rekreacyjnej zarówno dla mieszkańców Krzeszowic, jak i turystów nas odwiedzających. Patrzę na starania o uzyskanie statusu uzdrawiska, jak na realną szansę podniesienia jakości życia naszych mieszkańców poprzez tworzenie warunków do powstawania nowych firm, nowych miejsc pracy, rozwoju oferty kulturalnej i rekreacyjnej czy tak oczekiwanej przez nas wszystkich poprawy jakości powietrza.

Status uzdrawiska dzisiaj to nie tylko prestiż, ale także realna szansa na rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy Krzeszowice i lepsze warunki do życia dla naszych mieszkańców.

Pragnę bardzo serdecznie podziękować wszystkim, którzy na przestrzeni ostatniego roku tak licznie włączyli się w działania związane z reaktywacją uzdrawiska, czy to poprzez udział w badaniach ankietowych, udział w spotkaniach indywidualnych i warsztatowych, a także podejmowanie własnych inicjatyw na rzecz naszej wspólnoty. Bez Państwa zaangażowania nie byłibyśmy dziś w tym miejscu, w którym jesteśmy!

Bardzo serdecznie pragnę podziękować Panu Doktorowi Janowi Golbie, Burmistrzowi Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna i Prezesowi Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP za wsparcie w naszej rocznej pracy i utwierdzenie nas w tym, że to właściwy kierunek rozwoju naszej Gminy.

Dziękuję także Pani Barbarze Łącznej i Panu Grzegorzowi Godziekowi z firmy ProRegio Consulting za tak inspirujące przeprowadzenie nas przez proces zdobywania wiedzy o tym jak stać się uzdrawiskiem i za wskazanie wszelkich możliwych korzyści jakie z tego faktu wynikają, ale także za bardzo otwarte mówienie o ograniczeniach.

Przed nami jeszcze wiele pracy, ale gorąco wierzę, że idea reaktywacji Uzdrawiska Krzeszowice będzie tym co w najbliższych latach będzie nas łączyć, i wytyczać wspólne ścieżki rozwoju naszej krzeszowickiej wspólnoty samorządowej.

Burmistrz Gminy Krzeszowice

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	5
Słowniczek pojęć.....	7
2. Historia działalności uzdrawiskowej na terenie Krzeszowic	8
3. Możliwe do wykorzystania naturalne surowce lecznicze i urządzenia lecznictwa uzdrawiskowego dostępne na obszarze Krzeszowic	16
3.1. Uwagi ogólne	16
3.1.1. Klasyfikacja wód mineralnych	17
3.2. Dostępne naturalne surowce lecznicze na obszarze Krzeszowic.....	17
3.3. Możliwe wykorzystanie surowców i innych posiadanych zasobów do starania się o uzyskanie statusu uzdrawiska.....	20
3.4. Warunki klimatyczne Krzeszowic.....	22
4. Wstępna koncepcja stref uzdrawiskowych	24
4.1. Wstępne propozycje stref uzdrawiskowych w Krzeszowicach	24
4.2. Ograniczenia dotyczące stref uzdrawiskowych	28
5. Analiza kosztów i korzyści z uzyskania statusu uzdrawiska, w tym dla poszczególnych grup interesariuszy	30
5.1. Analiza kosztów i korzyści	31
5.1.1. Korzyści	31
5.1.2. Ograniczenia i koszty	34
5.2. Analiza interesariuszy rozwoju Uzdrawiska Krzeszowice	37
6. Niezbędne działania formalno-prawne zmierzające do nadania Krzeszowicom statusu uzdrawiska	40
6.1. Dwie ścieżki starania się o status uzdrawiska.....	41
6.2. Niezbędne kroki w ubieganiu się o status uzdrawiska.....	41
6.3. Operat uzdrawiskowy – minimalne wymagania.....	44
6.4. Statut uzdrawiska lub statut obszaru ochrony uzdrawiskowej - wymagania	46
6.5. Baza aktów prawny dotyczących funkcjonowania uzdrawisk.....	47
7. Alternatywne scenariusze rozwoju.....	50
8. Podsumowanie głosów i opinii ze wstępnego procesu konsultacji społecznych	59
8.1. Praca warsztatowa.....	59
8.2. Podsumowanie wniosków z badania opinii mieszkańców	63
9. Rekomendacje dla dalszych działań w sferze promocji i informacji o podjętych działaniach na rzecz reaktywacji Uzdrawiska Krzeszowice (w układzie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym)	66
9.1. Promocja wewnętrzna.....	66
9.2. Promocja zewnętrzna.....	67
10. Analiza sukcesów i porażek oraz prezentacja wybranych działań polskich samorządów z ostatnich lat, które podjęły decyzję o staraniu się o nadanie statusu uzdrawiska swoim miejscowościom	70
10.1. Uniejów - pierwsze uzdrawisko termalne.....	70
10.2. Gołdap - Mazurski Zdrój	72
10.3. Uzdrawisko Kościerzyna – „Tak” czy „Nie”?	75
Załącznik nr 1	79

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Widok Krzeszowic, Karol Michał Gröll, akwaforta z 1800 roku oraz Widok Krzeszowic, Zygmunt Vogel, grafika z 1806 roku.....	8
Rysunek 2. Ruiny zamku Tęczyńskich, pocztówki z 1906 roku i 1914 roku	10
Rysunek 3. Profesor Józef Dietl, pierwsza strona pracy <i>Źródła lekarskie w Krzeszowicach</i> , artykuł dotyczący profesora Dietla w <i>Tygodnik Ilustrowany</i> z 1878 roku, strona pracy Dietla pt. <i>Uwagi nad zdrojowiskami krajowymi ze względu na ich skuteczność, zastosowanie i urządzenie</i>	12
Rysunek 4. Pałac Potockich w Krzeszowicach, pocztówka z ok. 1900 roku i zdjęcie współczesne	12
Rysunek 5. Lokalizacja głównych odwiertów wody mineralnej na terenie Krzeszowic	20
Rysunek 6. Strefa „A” i „B” Uzdrawiska Krzeszowice – wariant IA.....	25
Rysunek 7. Strefa „A” i „B” Uzdrawiska Krzeszowice – wariant IB.....	26
Rysunek 8. Strefa „A” i „B” Uzdrawiska Krzeszowice – wariant II.....	26
Rysunek 9. Strefa „A” i „B” Uzdrawiska Krzeszowice – wariant III	27
Rysunek 10. Strona tytułowa dokumentu <i>Projekt założeń do operatu uzdrawiskowego: Analiza możliwości uzyskania statusu uzdrawiska bądź obszaru uzdrawiskowego, propozycja stref uzdrawiskowych</i>	76

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Procent udzielonych odpowiedzi w kategorii „Bardzo ważne” i „Ważne”	52
Wykres 2. Społecznie oczekiwane tempo zmian społeczno-gospodarczych w Krzeszowicach	64
Wykres 3. Ocena kierunków rozwoju gminy	65

SPIS TABEL

Tabela 1. Charakterystyka ujęć wody leczniczej w miejscowości Krzeszowice	18
Tabela 2. Niezbędne kroki w staraniu się o status uzdrawiska	41
Tabela 3. Baza aktów prawny dotyczących funkcjonowania uzdrawisk	47
Tabela 4. Analiza wariantowa możliwych scenariuszy rozwoju Miasta i Gminy Krzeszowice	55

SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1. Książę August Czartoryski, księżna Izabela Lubomirska	9
Zdjęcie 2. Hrabia Artur Potocki, jego żona Zofia Branicka, Krzeszowice w XIX wieku – litografia Jędrzeja Brydaka	10
Zdjęcie 3. Dom Schronienia im. Artura, aktualnie niepubliczne przedszkole Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia	11
Zdjęcie 4. Neogotycki Kościół św. Marcina w Krzeszowicach – litografia Karola Balickiego z 1847 roku i zdjęcie współczesne	11
Zdjęcie 5. Łazienki Zofia, widok z Parku Bogackiego	13
Zdjęcie 6. Krzeszówka, Kapliczka jako zbiornik wody siarczkowej - Park Bogackiego – obszar możliwej lokalizacji przyszłej Strefy A Uzdrawiska	22
Zdjęcie 7. Rynek w Krzeszowicach, Kościół św. Marcina z Tours	28
Zdjęcie 8. Pierwszy z cyklu warsztatów prowadzony w Sali Herbowej UM (22 maja 2019 roku)	60
Zdjęcie 9. Drugi z cyklu warsztatów prowadzony w Sali Herbowej UM (19 czerwca 2019 roku) z udziałem dr Jana Golby, Burmistrza Miasta i Gminy Uzdrawiskowej Muszyna i Prezesa Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP	63
Zdjęcie 10. Trzeci z cyklu warsztatów prowadzony w Sali Herbowej UM (16 października 2019 roku)	63
Zdjęcie 11. Geotermia Uniejów	71
Zdjęcie 12. Kompleks Termy Uniejów	72
Zdjęcie 13. Tężnia solankowa w Uzdrawisku Gołdap	73
Zdjęcie 14. Sanatorium Wital	74
Zdjęcie 15. Dzielnica uzdrawiskowa, tereny nad jeziorem Gołdap	75

1. WSTĘP

Myśl o reaktywacji tradycji i działalności uzdrowskiej w Krzeszowicach powraca z dużą regularnością co kilkanaście lat. Miasto znane jest z leczniczych wód mineralnych - siarczanowo-wapniowo-magnezowych - już od XVII wieku, a regularna działalność lecznicza rozpoczęła się tutaj w II połowie XVIII wieku, od kiedy to krzeszowickie wody zaczęto wykorzystywać do leczenia schorzeń narządów ruchu, reumatycznych i pourazowych. Wcześniej tymi wodami leczono bydło, o czym w swojej kronice parafialnej z 1625 roku wspomina krzeszowicki proboszcz, ks. Bernard Bocheński.

Krzeszowice to także pierwsze polskie uzdrowsko, obok Druskiennik, Iwonicza, Jaremczy, Lubnia, Nałęczowa, Rymanowa, Solca, Swoszowic, Truskawca, Worochty i Zaleszczyk, któremu w sposób formalny, rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 1922 roku (Dziennik Ustaw nr 36, poz. 331 z 22 marca 1928 roku), nadano status uzdrowska użyteczności publicznej. Tytuł ten Krzeszowice utraciły w sposób formalny z dniem 1 stycznia 1967 roku.

Tradycja uzdrowska, a także unikatowe zasoby surowców leczniczych obligują, by powracając raz po raz temat reaktywacji uzdrowska potraktować poważnie. Tym bardziej, że wykorzystanie surowców leczniczych w Krzeszowicach ma miejsce nieprzerwanie, gdyż tradycje uzdrowskie kontynuuje Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice”, odnowiony i rozbudowany częściowo w ostatnich latach.

Temat reaktywacji uzdrowska zbiega się z dyskusją o potrzebie stworzenia nowej strategii rozwoju, która zdefiniuje pewne schematy obecne w myśleniu o mieście i gminie. Zbliżający się koniec obowiązywania dotychczasowej strategii (*Strategia Rozwoju Gminy Krzeszowice na lata 2015 – 2022*), jak i przygotowanie się do kolejnego okresu programowania w Unii Europejskiej, wymaga refleksji o nowych wyzwaniach strategicznych i ścieżkach rozwoju.

Dlatego nie dziwi potrzeba rozmowy o nowych impulsach rozwoju na bazie endogenicznych potencjałów, tradycji i zasobów ludzkich. To dobry moment także dlatego, że zmieniać się będzie ustawa uzdrowska (obowiązująca od 2005 roku), która wprowadzi pewne korekty i zliberalizuje część dotychczasowych wymogów i ograniczeń.

A tworzenie uzdrowska w miejscowości rozwijającej się już od kilku dekad bez obciążenia regulacjami dotyczącymi miejscowości uzdrowskich, które precyzują funkcje terenu i rygory związane z prawem własności terenów i obiektów mogących wspierać uzdrowskie ambicje Krzeszowic, nie będzie zadaniem łatwym.

Przystępując do opracowania tego dokumentu na przełomie roku 2018 i 2019, u progu rozmów z mieszkańcami Krzeszowic, byliśmy entuzjastycznie nastawieni do wizji przekształcenia Krzeszowic w uzdrowsko i sceptyczni, jeżeli chodzi o możliwości uczynienia tego w żywej tkance dobrze funkcjonującego organizmu miasta o ambicjach rozwoju stref gospodarczych i z działającymi dookoła miasta kopalniami kruszywa. Dziś – po roku od rozpoczęcia prac – po przeprowadzeniu wielu rozmów z samorządowcami, przedsiębiorcami, mieszkańcami, widząc ich entuzjazm na myśl o uzdrowsku, a także po dokonaniu szeregu analiz, zarówno związanych z zagospodarowaniem terenu, jak i prawnych (szczególnie w świetle proponowanych zmian w ustawie uzdrowskiej) jesteśmy przekonani, że ten kierunek zmian i podjęcie próby powrotu do odzyskania statusu uzdrowska jest najlepszym kierunkiem rozwoju tak miasta, jak i otaczających go miejscowości.

Rozpoczęcie starań o uzyskanie statusu miejscowości uzdrowskiej to przede wszystkim działania zmierzające do poprawy jakości powietrza na terenie całej gminy, a to niezaprzeczalna korzyść dla mieszkańców Krzeszowic. Samo uzyskanie statusu uzdrowska to szansa na rozwój miasta i gminy, na powstanie nowych firm i miejsc pracy, na powiększenie bazy podatkowej krzeszowickiego samorządu, i wreszcie na zbudowanie nowej marki Krzeszowic na rynku usług uzdrowskich, ale także usług typu beauty & spa, rekreacyjnych i turystycznych. To również niezłą rekomendacją dla osób, szczególnie młodych, wyprowadzających się z dużych metropolii (Krakowa i Śląska) i szukających atrakcyjnych miejsc do zamieszkania poza dużymi miastami, ale dobrze skomunikowanych z tymi ośrodkami, oferujących porównywalną lub wyższą jakość życia. Status Krzeszowic jako miejscowości uzdrowskiej może w tym wydatnie pomóc.

Oddajemy w Państwa ręce dokument, który jest swoistym przewodnikiem po tym jak krok po kroku rozpocząć w Krzeszowicach starania o odzyskanie statusu uzdrawiska, a także jakie są przesłanki, które mówią, że warto. Nie unikamy także mówienia o trudnościach tego procesu i ograniczeniach wynikających z faktu bycia uzdrawiskiem. Otwarcie wskazujemy, iż – szczególnie w pierwszych latach – będzie to pociągało znaczące koszty dla lokalnej wspólnoty samorządowej. Przedstawiamy alternatywne scenariusze rozwoju, staramy się je sparametryzować i wskazać najkorzystniejsze kierunki rozwoju. Pokazujemy także dla jakich grup tj. przedsiębiorców, mieszkańców, potencjalnych inwestorów, temat uzdrawiska może być interesujący i jak mieszkańcy Krzeszowic będą mogli skorzystać na statusie uzdrawiskowym swojej miejscowości. Być może dla niektórych, myślących o przeprowadzce, zawarte w tym dokumencie analizy staną się nawet przesłanką do podjęcia decyzji o pozostaniu w Krzeszowicach, dla innych zaś inspiracją do zastanowienia się nad uruchomieniem w nieodległej perspektywie biznesu, który będzie budowany w oparciu o plany rozwojowe krzeszowickiego samorządu. Dlatego też zwracamy uwagę na potrzebę otwartej komunikacji ze strony samorządu, upublicznianie planów, zamierzeń, a także aktualnego stanu prac nad wejściem na „nową ścieżkę rozwoju”, tak aby działania obecnych i przyszłych przedsiębiorców opierały się o rzetelny zasób informacji o etapie procesu.

Staraliśmy się w tym dokumencie, ale także podczas trwających rok rozmów o Uzdrawisku Krzeszowice, pokazać Państwu, czy warto takie starania podjąć i jak je rozpocząć. Teraz od Państwa decyzji zależy, czy podejmiecie trud ubiegania się o powrót członu „Zdrój” do nazwy miasta. My gorąco wierzymy, że za kilka lat spotkamy się na wspólnym spacerze w Parku Zdrojowym w Krzeszowicach-Zdroju, i tego sobie i Państwu życzymy.

Barbara Łączna i Grzegorz Godziek
ProRegio Consulting

SŁOWNICZEK POJĘĆ

Podstawowe pojęcia używane w dalszej części materiału:

- **lecznictwo uzdrowiskowe** – zorganizowana działalność polegająca na udzieleniu świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu leczenia uzdrowiskowego oraz rehabilitacji uzdrowiskowej, prowadzona w uzdrowisku przez zakłady leczenia uzdrowiskowego albo poza uzdrowiskiem w szpitalach i sanatoriach znajdujących się w urządzonych podziemnych wyrobiskach górniczych, przy wykorzystaniu warunków naturalnych, takich jak:
 - a) właściwości naturalnych surowców leczniczych,
 - b) właściwości lecznicze klimatu, w tym talassoterapia i subterraneoterapia, oraz właściwości lecznicze mikroklimatu,
 - – a także towarzyszące zabiegi z zakresu fizjoterapii;
- **rehabilitacja uzdrowiskowa** – zorganizowana działalność prowadzona w uzdrowisku przez zakłady leczenia uzdrowiskowego, mająca na celu przywrócenie pacjentowi zdrowia lub możliwej do osiągnięcia dla danego stanu samodzielności ruchowej i społecznej, przy wykorzystaniu naturalnych surowców leczniczych;
- **strefy ochrony uzdrowiskowej (A, B, C)** – części obszaru uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej, określone w statucie uzdrowiska, wydzielone w celu ochrony czynników leczniczych i naturalnych surowców leczniczych, walorów środowiska i urządzeń uzdrowiskowych;
- **naturalne surowce lecznicze** – gazy lecznicze oraz kopaliny, w tym wody lecznicze i peloidy, których właściwości lecznicze zostały potwierdzone na zasadach określonych w ustawie;
- **tereny zieleni** – powierzchnie gruntu pokryte roślinnością trwałą lub sezonową;
- **tereny biologicznie czynne** – tereny z nawierzchnią ziemną urządzone w sposób zapewniający naturalną vegetację, w szczególności jako trawniki lub kwietniki, a także stanowiące 50% sumy powierzchni tarasów i stropodachów z taką nawierzchnią, nie mniejszej jednak niż 10 m², oraz wodę powierzchniową na tych terenach;
- **zakład przemysłowy** – zespół budynków i urządzeń wraz z terenem, na którym prowadzi się działalność wytwórczą polegającą na przekształceniu mechanicznym, fizycznym lub chemicznym materiału, substancji lub ich części składowych w nowy produkt;
- **powierzchnia użytkowania** – powierzchnia budynku lub jego części, mierzona po wewnętrznej długości ścian na wszystkich kondygnacjach, oraz powierzchnia pomieszczeń pomocniczych, takich jak: magazyny, biura, ekspozycje wystawowe;
- **operat uzdrowiskowy** - dokument zawierający charakterystykę obszaru pod względem możliwości uznania go za uzdrowisko lub obszar ochrony uzdrowiskowej;
- **statut uzdrowiska** – akt prawa miejscowego;
- **właściwości lecznicze klimatu** - czynniki atmosferyczne sprzyjające zachowaniu zdrowia, leczeniu lub łagodzeniu skutków lub objawów chorób;
- **urządzenia leczenia uzdrowiskowego** – urządzenia służące do leczniczego wykorzystania naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości leczniczego klimatu;
- **zakład leczenia uzdrowiskowego** – zakład opieki zdrowotnej, umieszczony w ewidencji naczelnego lekarza uzdrowiska, działający na obszarze uzdrowiska, utworzony w celu udzielania świadczeń zdrowotnych z zakresu leczenia uzdrowiskowego, w ramach kierunków leczniczych i przeciwwskazań ustalonych dla każdego uzdrowiska, w szczególności wykorzystujący warunki naturalne przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych;
- **gmina uzdrowiskowa** – gminę, której obszarowi lub jego części został nadany status uzdrowiska.

2. HISTORIA DZIAŁALNOŚCI UZDROWISKOWEJ NA TERENIE KRZESZOWIC¹

Największe znaczenie dla przyszłego uzdrowiskowego charakteru Krzeszowic miały procesy geologiczne zachodzące w trzeciorzędzie. To wtedy morze miocenne wypełniło Rów Krzeszowicki, powstały pod wpływem alpejskich ruchów górotwórczych. W specyficznych warunkach terenowych na dnie tego morza, wśród ilów wytrącił się z wody także siarczan wapnia, czyli gips, który na skutek działania materii organicznej zawartej w sąsiadujących z gipsem pokładach, został zredukowany. W wyniku dalszych procesów doszło do wyplukiwania związków siarki, które w postaci wody siarczanowo-wapniowo-siarczkowej wypływają w Krzeszowicach w postaci dwu najważniejszych obecnie źródeł: Głównego i Zofii.

Pierwsza historyczna wzmianka o Krzeszowicach pochodzi z 1286 roku, kiedy to biskup Paweł z Przemankowa nadał Fryczkowi Fretonowi z Bytomia przywilej na założenie sołectwa na zasadzie prawa magdeburskiego w istniejącej już wsi *Cressouicy*. W 1337 roku prawdopodobnie istniał tu już kościół. Według Długosza w II połowie XV wieku w Krzeszowicach stał drewniany kościół pod wezwaniem św. Marcina, istniała szkoła, karczma i folwark plebański. W 1555 roku Krzeszowice stały się własnością Stanisława Tęczyńskiego i weszły w skład hrabstwa tęczyńskiego. W 1595 roku wieś położona w powiecie proszowskim województwa krakowskiego była własnością wojewodów krakowskich: Gabriela, Andrzeja i Jana Magnusa Tęczyńskich. W następnych latach m.in. Sieniawskich, Opalińskich, Czartoryskich, Lubomirskich, a od 1816 roku Potockich.

Historia działalności uzdrowiskowej w Krzeszowicach rozpoczyna w wieku XVII, kiedy to odkryto i opisano lecznicze właściwości tutejszych wód siarczanych. Pierwszy zapis o wykorzystaniu tutejszych wód siarczanych w celu leczenia była dokonany został przez miejscowego proboszcza, ks. Bernarda Bocheńskiego, w kronice parafialnej z 1625 roku.

Rysunek 1. Widok Krzeszowic, Karol Michał Gröll, akwaforta z 1800 roku oraz Widok Krzeszowic, Zygmunt Vogel, grafika z 1806 roku

Źródło: Biblioteka Narodowa

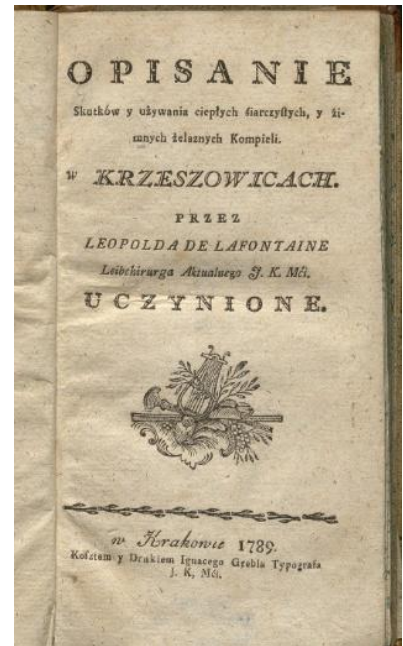
Rozkwit działalności uzdrowiskowej przypada na II połowę wieku XVIII, kiedy to wzorem szeregu miejscowości letniskowych w Europie, także w Polsce, rośnie zainteresowanie balneologicznym wykorzystaniem źródeł wód mineralnych. Rola Krzeszowic jest tutaj nie do przecenienia. Po pierwszych obserwacjach ks. Bocheńskiego zbadania i opisanie właściwości leczniczych krzeszowickich wód podejmuje się w latach siedemdziesiątych XVIII wieku, na zlecenie księcia Augusta Czartoryskiego, dr Jan Gotfryd Leonhardi. Zbadał on właściwości wody siarczanej oraz odkrył i zastosował do celów leczniczych źródło wody żelazistej. Około 1778 roku ocembrowano jedyne wówczas źródło wody siarczanej (Zdrój Główny). Prawdopodobnie w tym samym roku wybudowano pierwsze łaźienki, a w roku następnym zarejestrowano pierwszych pacjentów. Oficjalnie uzdrowisko zaczęło działać w 1780 roku.

¹ Tekst opracowany w głównej mierze na podstawie publikacji *Krzeszowice 1867 – 1989*, autorstwa Łukasza Skálnego, wydanej przez Gminę Krzeszowice, Krzeszowice 2018.

Zdjęcie 1. Książę August Czartoryski, księżna Izabela Lubomirska

Źródło: Biblioteka Narodowa

Zatwierdzone przez księcia Czartoryskiego plany budowy nowoczesnych łaźni realizowała energicznie księżna Izabela Lubomirska. W 1788 roku zespół uzdrowski składał się z pięciu niewielkich domków kąpielowych, dwóch łaźni, lazaretu i mieszkania dla ubogich gości, pałacyku Vauxhall (zwanego też „Salonem”), prowadzącego działalność rozrywkową dla kuracjuszy i mającego pełnić funkcje domu zdrojowego, oberży oraz kilku obiektów pomocniczych i gospodarczych. W następnych latach księżna zamierzała znacznie rozbudować uzdrowsko, plan ten jednak nie został zrealizowany, prawdopodobnie ze względu na zaistniałe wydarzenia polityczne (II i III rozbiór Polski w 1793 i 1795 roku, powstanie kościuszkowskie w 1794 roku, okres wojen napoleońskich w latach 1803–1815). W 1819 roku powstał budynek nazwany „Łazienki Zielone” (a od roku 1858 przemianowany na „Zofia”). W okresie tym lekarzem zdrojowym był Leopold de Lafontaine, który w 1789 roku wydał pierwszą monografię uzdrowska zatytułowaną *„Opisanie skutków i używania ciepłych siarczystych i zimnych żelaznych kąpiel w Krzeszowicach”*, zawierającą oprócz charakterystyki wód także opis okolicy. Dzieło to stało się ważną pozycją polskiej literatury balneologicznej tamtych czasów.

Po doktorze Lafontaine, około roku 1802, urzędować zaczął w Krzeszowicach dr Filing, który pracował tu przez kolejnych 15 lat. Jednak okres wojen napoleońskich to czas, w którym uzdrowsko - na skutek klęsk wojennych - podupadło.

Kolejny etap rozwoju uzdrowska rozpoczął się wraz z przejęciem Krzeszowic w 1816 roku przez wnuka Izabeli Czartoryskiej, Artura Potockiego, i jego żonę Zofię z Branickich, a lata 1820 – 1835 to czasy świetności krzeszowickiego uzdrowska. Były one związane także z działalnością doktora Józefa Teofila Kwaśniewskiego, dzierżawcy uzdrowska, który dbał o właściwą promocję Krzeszowic publikując teksty i reklamy w prasie krakowskiej m.in. na temat kąpeli siarczanych i ich leczniczego znaczenia.

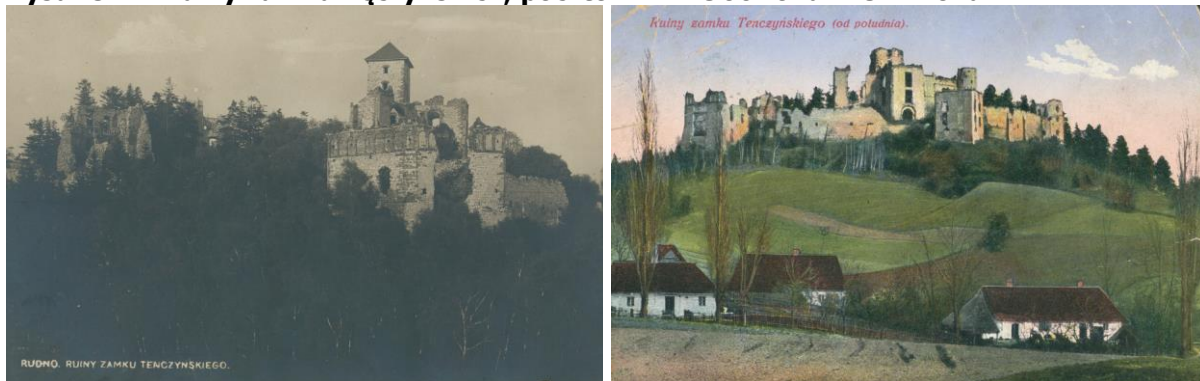
Zdjęcie 2. Hrabia Artur Potocki, jego żona Zofia Branicka, Krzeszowice w XIX wieku – litografia Jędrzeja Brydaka

Źródło: Biblioteka Narodowa

W tym czasie Krzeszowice stały się wytwornym polskim uzdrowiskiem przyciągającym gości i kuracjuszy nie tylko z Krakowa i Galicji, ale także z całego Królestwa. Popularność ówczesną Krzeszowice zawdzięczały nie tylko coraz szerzej znanym właściwościom tutejszych wód mineralnych, ale także malowniczem położeniu samych Krzeszowic oraz urokiem okolicznych wzgórz pokrytych lasami, nagich skał jurajskich i bujnych łąk w dolinach rzecznych. Dodatkowym atutem była bliskość malowniczych ruin zamku Tęczyńskich.

Rysunek 2. Ruiny zamku Tęczyńskich, pocztówki z 1906 roku i 1914 roku

Źródło: Biblioteka Narodowa

W roku 1819, prawdopodobnie na miejscu wcześniejszej łaźni, powstały Łazienki Zielone. W 1829 roku Zofia Potocka zakupiła pole z bijącym na nim źródłem wody siarczanowej i zbudowała tam szpital (dziś Stary Szpital), przeznaczony dla leczenia pracowników hrabstwa tęczyńskiego. Szpital ten w czasie powstania listopadowego (1830–1831), z polecenia Artura Potockiego, został udostępniony powstańcom szukającym schronienia na terenie Rzeczypospolitej Krakowskiej. W tym czasie zarząd uzdrowiska znajdował się w gestii Komisariatu Dóbr Potockich. Jednak w następnym dziesięcioleciu (tj. w latach 1835 – 1845) wraz z odejściem dr. Kwaśniewskiego uzdrowisko nieco podupadło, co nie zmniejszyło jednak letniskowo-turystyczno-rekreacyjnej atrakcyjności Krzeszowic.

Zdjęcie 3. Dom Schronienia im. Artura, aktualnie niepubliczne przedszkole Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia

Źródło: by Januszk57 - Own work, CC BY-SA 3.0 pl, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=28471532>;
By Piotrekwas - Own work, CC BY-SA 3.0 pl, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=16706886>

W latach 1842 – 1843 wybudowano Dom Schronienia im. Artura przeznaczony dla ubogich, a w latach 1832 i 1840 – 1844 zaprojektowany przez K. F. Schinkla neogotycki kościół, którego wykańczanie trwało do 1874 roku.

Zdjęcie 4. Neogotycki Kościół św. Marcina w Krzeszowicach – litografia Karola Balickiego z 1847 roku i zdjęcie współczesne

Źródło: Biblioteka Narodowa, fot. Marek Wojciechowski

Kryzys gospodarczy w Europie w latach 1846 – 1848 i zmiany społeczno-ekonomiczne, które zachodziły wtedy w samym zaborze austriackim, nie pozostawały bez wpływu na sytuację krzeszowickiego uzdrawiska. Ówczesni właściciele uzdrawiska większy interes widzieli wtedy w rozwijaniu przemysłu i górnictwa, niż w wysłużonych łazienkach i urządzeniach uzdrawiskowych, niewytrzymujących zresztą konkurencji z podkrakowskimi Swoszowicami, a także rozwijającymi się i coraz modniejszymi uzdrawiskami karpackimi (Krynica, Szczawnica, Zakopanem, Iwoniczem).

W 1847 roku przeprowadzono przez Krzeszowice linię kolejową z Krakowa do Mysłowic (fragment linii Kraków – Wiedeń), a ułatwienia komunikacyjne wpłynęły na wzrost popularności kurortu. Jednak w dłuższej perspektywie czasu przemiany społeczne oraz gospodarcze zachodzące w bliższym i dalszym otoczeniu Krzeszowic, w tym przeniesienie zainteresowania Potockich z działalności uzdrawiskowej na rozbudowę dochodowego górnictwa i przemysłu, prowadziły do powolnej degradacji uzdrawiska. Systematycznie obniżał się poziom usług lekarskich, a urządzenia łazienkowe ulegały stopniowej dewastacji.

Rysunek 3. Profesor Józef Dietl, pierwsza strona pracy *Źródła lekarskie w Krzeszowicach*, artykuł dotyczący profesora Dietla w *Tygodnik Ilustrowany* z 1878 roku, strona pracy Dietla pt. *Uwagi nad zdrojowiskami krajowymi ze względu na ich skuteczność, zastosowanie i urządzenie*

Źródło: Biblioteka Narodowa

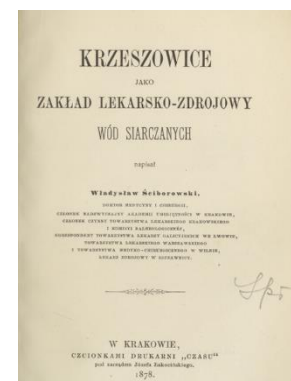
Kolejny ważny etap w rozwoju funkcji uzdrowiskowej Krzeszowic wiąże się z aktywnością podejmowaną przez uznanego lekarza, profesora i kierownika Katedry Medycyny Wewnętrznej i Kliniki Lekarskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego Józefa Dietla, twórcę polskiej balneologii (późniejszego rektora UJ i prezydenta Krakowa). Po przeprowadzeniu w 1858 roku przez Józefa Dietla wnikliwej lustracji uzdrowiska i przedstawieniu projektu poprawy sytuacji w pracy zatytułowanej "*Źródła lekarskie w Krzeszowicach*" podjęto działania na rzecz odnowy uzdrowiska. Zalecenia wyrażone w pracy prof. Józefa Dietla znalazły zrozumienie hrabiny Zofii z Branickich Potockiej i jej syna Adama. Po zakończeniu prac przy budowie nowego pałacu, ówcześni właściciele Krzeszowic podjęli wysiłek związany z przebudową obiektów leczniczych.

Rysunek 4. Pałac Potockich w Krzeszowicach, pocztówka z ok. 1900 roku i zdjęcie współczesne

Źródło: Biblioteka Narodowa, fot. Marek Wojciechowski

Unowocześniono metody lecznicze, dokonano koniecznych napraw urządzeń. W 1869 roku Adolf Aleksandrowicz dokonał nowej analizy chemicznej wody siarczanowej obu krzeszowickich źródeł. W latach 1875 – 1876 gruntownie przebudowano i zmodernizowano Łazienki Zielone, które na cześć Zofii Potockiej otrzymały funkcjonującą do dziś nazwę „Zofia”. Parter budynku przeznaczony był na pokoje zabiegowe, posiadał dziesięć pojedynczych i jedną podwójną łazienkę, a także kancelarie i mieszkanie dozorczy. Urządzono tu także dużą poczekalnię, która była jednocześnie czytelnią i miejscem gier towarzyskich. Z kolei w 1877 roku oddano do użytku nowy, piętrowy dom mieszkalny dla gości uzdrowiska, zwany „hotelem łażeniowym”. Budynek posiadał cztery mieszkania dwupokojowe z kuchnią oraz osiem pojedynczych pokoi (obecnie mieści się w nim LO im. T. Kościuszki).

Zdjęcie 5. Łazienki Zofia, widok z Parku Bogackiego

Źródło: By Beemwej - Praca własna, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10013115>

Poczynania te znacznie zwiększyły zainteresowanie kuracjuszy Krzeszowicami, jednak uzdrawisko miało już wtedy charakter jedynie regionalny. Podobnie sytuacja przedstawiała się w latach następnych, aż do początku XX wieku.

Poza ośrodkiem balneologicznym w drugiej połowie XIX wieku nadal funkcjonował zespół leczniczy związany z lazaretem, składający się ze szpitala i „Domu schronienia”. Działania lecznicze podejmowane w tej placówce obejmowały także program balneologiczny. Do kąpeli leczniczych wykorzystywano wody siarczane ze źródła „Zofia”. Szpital działał aż do roku 1922, lecząc zarówno w czasie I wojny światowej, jak i przyjmując rekonwalescentów wojennych. Cała działalność placówki odbywała się na koszt Potockich.

Koniec wieku XIX to także intensywny rozwój przemysłowy i urbanistyczny Krzeszowic. Powstały nowe zakłady produkcyjne: stychalskie i garncarskie (ok. 1880 roku), tartak parowy (ok. 1894 roku), fabryka beczek (ok. 1894 roku), fabryka zaprawy fasadowej (1900 roku), fabryka dachówek i drenów oraz fabryka farb ziemnych (1906 rok), fabryka wyrobów cementowych i betonowych (1907 rok). W 1919 roku Rada Gminna wystąpiła z prośbą o przyznanie Krzeszowicom praw miejskich, które to prawa Krzeszowice uzyskały 3 grudnia 1924 roku, z dniem wejścia w życie ustawy z 1 stycznia 1925 roku. Potwierdzenie praw miejskich Krzeszowice uzyskały 18 października 1933 roku. W tym samym roku powołano do życia Komitet Rozbudowy Miasta Krzeszowic, który popierał intensywny rozwój budownictwa prywatnego. Powstała dzielnica willowa Nowy Świat, zaczęto wznosić kamienice czynszowe trzy- i czterokondygnacyjne. W 1921 roku liczba mieszkańców Krzeszowic wyniosła 2 993 osoby.

W okresie międzywojennym nastąpiło „rozejście się” dotychczasowych funkcji miejsko-uzdrawiskowo-rezydencjonalnych Krzeszowic. W tym okresie każda z nich zaczęła rozwijać się własnym torem. Niemniej jednak przestrzenny układ miasta pozostał harmonijny, a Krzeszowice aż do wybuchu II wojny światowej utrzymały swój rezydencjonalny charakter, w którym zabudowa i estetyka ulic oraz placów wynikała z uzdrawiskowego charakteru miasta.

Pomimo modernizacji łaźni w 1923 roku i rozporządzenia wojewody krakowskiego z roku 1925 oraz prezydenta RP z roku 1928, dzięki którym miasto uzyskało oficjalnie statusu uzdrawiska posiadającego charakter użyteczności publicznej, w ciągu całego okresu międzywojennego Krzeszowice miały jedynie lokalne znaczenie. Miejscowość posiadała dwa źródła wody siarczanej – tzw. źródło główne i źródło Zofia. Pijalnie wód mieściły się w korytarzu budynku zakładu kąpielowego oraz przy „Kapliczce pod Matką Boską”. Jednak krzeszowickie wody wykorzystywane były głównie do kąpeli leczniczych, a sezon kąpielowy trwał od początku maja do końca września.

W 1931 roku liczba mieszkańców miasta wzrosła do 3 391 a w roku 1939 do 3 500 osób.

W okresie II wojny światowej Krzeszowice należały do Generalnej Guberni. W roku 1940 Niemcy odrestaurowali pałac Potockich i nazwali go *Haus Kressendorf*. Stał się on letnią rezydencją gubernatora Hansa Franka, zaś nazwa miasta zmieniona została na *Kressendorf*. Podczas II wojny światowej budynki łaźni były wykorzystywane przez Niemców dla potrzeb wojennych i uległy poważnej dewastacji.

W roku 1964 reaktywowano uzdrawisko. W pobliżu łaźni odkryto dwa nowe źródła mineralne: solankowe oraz wody siarczanowej. W latach 1966 - 1968 przeprowadzono prace adaptacyjne w budynku łaźni „Zofia” i częściowo rozbudowano ośrodek, którym w tamtym czasie administrowała Kopalnia Węgla Kamiennego „Siersza” tworząc tutaj Górniczy Oddział Rehabilitacji Narządu Ruchu.

Niestety w tym samym czasie tj. 1 stycznia 1967 roku Krzeszowice straciły status uzdrawiska. Sam Górniczy Oddział Rehabilitacji funkcjonował dalej, przyjmując od lat 70. ubiegłego wieku pacjentów wymagających specjalistycznej rehabilitacji w zakresie narządów ruchu. Na przełomie lat 70. i 80. XX wieku łaźni zostały ponownie rozbudowane w kierunku południowym, a na początku XXI wieku w kierunku zachodnim. W roku 2007 wybudowano tzw. przełączkę, która zasłoniła zabytkową fasadę budynku. W roku 1999 nastąpiło przekształcenie Ośrodka w Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej ORNR „Krzeszowice”, którego organem założycielskim i prowadzącym jest Marszałek Województwa Małopolskiego. Obecnie Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” dysponuje 170 łóżkami szpitalnymi, w tym 140 w Oddziale Szpitalnej Rehabilitacji Leczniczej i 30 w Oddziale Szpitalnej Rehabilitacji Neurologicznej. Ponadto funkcjonuje tu Dzienny Oddział Rehabilitacji, Poradnia Rehabilitacyjna oraz Kardiologiczna. W ośrodku można skorzystać także z rehabilitacji w trybie ambulatoryjnym. Dostępna jest pełna gama zabiegów: hydroterapia, fizjoterapia, kinezyterapia, balneoterapia. Przy Ośrodku działa także Laboratorium Diagnostyczne.

Dzisiejszy Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” SPZOZ szczyli się 250 letnią tradycją leczenia schorzeń narządów ruchu z wykorzystaniem wody siarczkowo-wapniowo-magnezowej. Jest wiodącym ośrodkiem w Małopolsce specjalizującym się w specjalistycznej i kompleksowej rehabilitacji narządów ruchu z wykorzystaniem naturalnych surowców - wody leczniczej i borowiny, najnowocześniejszych metod rehabilitacji oraz wysokospecjalistycznego sprzętu rehabilitacyjnego. Od 2003 roku Ośrodek posiada Certyfikat Zarządzania Jakością ISO 9001. Placówka należy do Polskiej Sieci Szpitali Promujących Zdrowie, a współpracując m.in. z Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, AWF w Krakowie i Śląską Akademią Medyczną oraz innymi uczelniami, uczestniczy w kształceniu fizjoterapeutów. Ośrodek uzyskał akredytację Ministra Zdrowia do prowadzenia specjalizacji lekarskiej w zakresie rehabilitacji medycznej oraz akredytację w specjalizacji fizjoterapeutów.

Podstawowe kierunki lecznicze ośrodka to:

- leczenie pacjentów po urazach, udarach;
- leczenie chorób przewlekłych narządu ruchu, stanów pooperacyjnych;
- wykorzystanie naturalnych metod leczenia;
- profilaktyka schorzeń cywilizacyjnych i narządu ruchu.

Dostępna w Ośrodku paleta zabiegów i terapii obejmuje m.in.:

- ćwiczenia lecznicze z wykorzystywaniem metod neurofizjologicznych i terapii manualnych:
 - Metoda Ackermana,
 - FOI - funkcjonalna osteopatia,
 - Metoda McKenziego,
 - Metoda Mulligana,
 - NDT Bobath,
 - OMT Kaltenborn – Evjenth,
 - PNF,

- SET - Terapii Master,
- TheraBand Academy,
- Medycyna Ortopedyczna OMI Cyriax,
- Terapia Kranio - Sakralna (czaszkowo-krzyżowa),
- Aktywna Rehabilitacja,
- Masaż z elementami terapii manualnej i Shiatzu,
- Taping medyczny.
- kompleksową diagnostykę i terapię dzieci z wadami postawy i dysfunkcjami narządu ruchu;
- zintegrowane metody diagnozowania i leczenia tkanek miękkich;
- ćwiczenia siłowe na sali fitness;
- zajęcia na basenie rehabilitacyjnym;
- masaż wirowy (kkg, kkd);
- kąpiele siarkowe (całkowite, częściowe);
- bicz szkocki;
- natrysk horyzontalny;
- kąpiel czterokomorową;
- masaż klasyczny;
- fluido (suchy masaż rąk);
- okłady borowinowe;
- jonoforezę;
- elektrostymulację;
- fonoforezę;
- prądy diadynamiczne;
- prądy interferencyjne;
- pole magnetyczne niskiej częstotliwości;
- ultradźwięki;
- solux;
- bioptron;
- terapia wysokotonowa;
- miejscowe leczenie zimnem;
- laser;
- tens;
- masaż limfatyczny;
- masaż mechaniczny (łóżko ceragem);
- ćwiczenia lecznicze;
- ćwiczenia siłowe na sali fitness.

Kadra, jaką obecnie dysponuje Ośrodek to m.in.

- lekarze specjaliści, w tym rehabilitacji medycznej, neurologii, reumatologii, chorób wewnętrznych, kardiologii, ortopedii i traumatologii;
- lekarze w trakcie specjalizacji;
- pielęgniarki;
- specjaliści w zakresie rehabilitacji ruchowej i fizjoterapii;
- fizjoterapeuci;
- masażyści;
- terapeuci zajęciowi;
- logopedzi;
- psychologodzy;
- personel pomocniczy, w tym: opiekunowie medyczni, sanitariusze szpitalni, salowe.

3. MOŻLIWE DO WYKORZYSTANIA NATURALNE SUROWCE LECZNICZE I URZĄDZENIA LECZNICTWA UZDROWISKOWEGO DOSTĘPNE NA OBSZARZE KRZESZOWIC

3.1. Uwagi ogólne

Warunkiem przydatności środowiska przyrodniczego dla celów leczniczych i profilaktycznych są walory krajobrazowe i naturalne czynniki lecznicze, w tym korzystne właściwości bioklimatyczne. Podstawę rozwoju funkcji uzdrowiskowych stanowią zatem złoża kopalin leczniczych (wody lecznicze, gazy lecznicze oraz torfy lecznicze zwane borowinami) oraz lecznicze właściwości klimatu.

Złożem kopaliny, zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., nr 163 poz. 981) - jest naturalne nagromadzenie minerałów i skał oraz innych substancji, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą. Każde uzdrowisko posiada własne surowce, zwłaszcza wody mineralne oraz warunki klimatyczne sprzyjające leczeniu. Dlatego prowadzą one określone profile lecznicze, w których stosowane są odpowiednie surowce i metody lecznicze.

Mineralne wody lecznicze

W Polsce dysponujemy bogatymi złożami wód mineralnych, jeżeli chodzi o ich wydajność oraz różnorodność. Występują na całym obszarze naszego kraju, ale nie wszędzie są wykorzystywane. Pod względem chemicznym oraz z punktu widzenia zastosowania praktycznego wody klasyfikujemy jako lecznicze i mineralne.

Wody lecznicze są wodami podziemnymi o stabilnym składzie chemicznym i naturalnej czystości chemicznej oraz bakteriologicznej. Woda uznawana jest za leczniczą decyzją Ministra Zdrowia. Dokonuje się tego na podstawie przeprowadzonych badań chemicznych, farmakologicznych oraz klinicznych. O jej właściwościach leczniczych decyduje rodzaj i stężenie zawartych składników bioaktywnych.

Woda mineralna jest to woda podziemna zawierająca co najmniej 1 000 mg składników stałych w litrze. Nie każda woda mineralna jest równocześnie leczniczą.

Składniki mineralne wód podziemnych pochodzą ze skał skorupy ziemskiej. Skład i stopień nasycenia składnikami mineralnymi zależy od składu chemicznego skał, przez które przepływa woda, a także od panujących warunków termicznych i ciśnienia. Skład jakościowy wody uwarunkowany jest stopniem rozpuszczalności w wodzie składników mineralnych zawartych w skałach, przez które przepływa. Zawartość składników chemicznych w wodzie zależy też od stopnia rozdrobnienia minerałów, przez które przepływa woda. Rozpuszczalność składników mineralnych narasta wraz ze wzrostem temperatury i ciśnienia oraz wielkością powierzchni skały, z jaką ma kontakt woda. Rozpuszczalność zwiększa się również w środowisku kwaśnym oraz po nasyceniu wody dwutlenkiem węgla. Woda zawierająca dwutlenek węgla jest dobrym rozpuszczalnikiem wielu skał. Procesom rozpuszczania składników mineralnych i gazów w wodzie towarzyszy szereg reakcji chemicznych takich jak proces utleniania i redukcji oraz wymiany jonowej. Ostateczny więc skład wody zależy od wielu czynników środowiskowych, klimatycznych, chemicznych, fizycznych i biochemicznych.

Lecznicze właściwości wody podziemnej zależą nie tylko od stężenia składników mineralnych, ale również od obecności i stopnia zdysocjowania soli na jony. Składniki mineralne w formie jonowej są lepiej przyswajalne, łatwiej przenikają przez błony śluzowe i skórę.

Wody podziemne zawierają około 50 różnych pierwiastków chemicznych, które możemy podzielić na następujące grupy:

- makroskładniki o stężeniach powyżej 10 mg/l, np. wapń, magnez, sód, potas, wodór, węgiel;
- mikroskładniki o stężeniu poniżej 0,1 mg/l, np. chrom, kobalt, fosfor, rtęć;
- pierwiastki rzadkie o stężeniu od 0,01 mg/l do 10 mg/l, np. lit, żelazo, brom, jod, cynk, krzem, mangan, fluor;
- pierwiastki promieniotwórcze- zawierają rad i radon.

Obok składników mineralnych w wodach podziemnych mogą występować składniki organiczne, bakterie i gazy. Bakterie występujące w wodach mają charakter naturalny, wpływają na skład

chemiczny wody, nie wykazują właściwości chorobotwórczych. Najczęściej są to bakterie siarkowe, żelaziste i nitryfikacyjne. Jeżeli chodzi o gazy występujące w wodach, najczęściej spotykamy dwutlenek węgla, siarkowodor i radon. Dostają się one do wody w wyniku różnych procesów geochemicznych zachodzących w głębi ziemi.

3.1.1. Klasyfikacja wód mineralnych

Wody mineralne klasyfikujemy w różny sposób, zależnie od przyjętego kryterium:

1. Na podstawie stopnia mineralizacji i zawartości makroskładników wyróżnia się wody wysoko i słabo zmineralizowane. Jako wysoko zmineralizowane określa się takie, które zawierają powyżej 1 000 mg składników mineralnych w litrze. Jeżeli tych składników jest mniej, są to wody słabo zmineralizowane.

2. Biorąc pod uwagę wielkość ciśnienia osmotycznego, które zależy od stopnia mineralizacji, wyróżniamy wody hiperosmotyczne i hipoosmotyczne. Ciśnienie osmotyczne odnosi się do soli fizjologicznej (0,9% NaCl) – jeżeli jest ono wyższe niż ciśnienie płynu fizjologicznego, są to wody hiperosmotyczne, jeżeli niższe – hipoosmotyczne.

3. Na podstawie obecności i stężenia składników specyficznych w wodzie wyróżnia się wody swoiste i nieswoiste. Do składników swoistych zalicza się te związki i pierwiastki, które są aktywne biochemicznie i występują w określonych ilościach. Do wód swoistych należy:

- woda bromkowa, jeżeli zawiera przynajmniej 5,0 mg/l bromu;
- woda siarczkowa, jeżeli zawiera 1.0 mg/l związków siarki;
- woda żelazista, jeżeli posiada 10,0 mg/l żelaza;
- woda szczawa, gdy stężenie CO₂ wynosi 1 000 mg/l;
- woda radoczynna, jeżeli posiada tego pierwiastka 74 Bq/l;
- woda termalna, gdy jej temperatura wynosi powyżej 20°C przy wypływie;
- woda fluorkowa, jeżeli zawiera przynajmniej 1,0 mg/l fluoru.

4. Na podstawie składu chemicznego wyróżnia się wody: chlorkowo-sodowe, wodorowęglanowe, siarczkowo-siarkowodorowe, radoczynne.

Mechanizm działania leczniczego wód krzeszowickich przedstawiono w kolejnych rozdziałach omawiających rodzaje wód występujących na omawiany terenie, ich skład oraz potencjalne zastosowanie.

3.2. Dostępne naturalne surowce lecznicze na obszarze Krzeszowic

Bogate złoża wód mineralnych, głównie siarczkowych, były kilkakrotnie przedmiotem badania przez wyspecjalizowane instytucje. Najnowsze opracowania, które podsumowują wyniki, zawarto m.in. w następujących dokumentach:

1. *Wody Krzeszowic: siarczkowa, siarczanowa i krzemowa – współczesny atut najmodniejszego kurortu polski połowy XIX w.*, autorstwa Roberta Skrzypczaka z Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Pracownia Odnawialnych Źródeł Energii Polskiej Akademii Nauk, opublikowane w periodyku *Technika Poszukiwań Geologicznych Geotermia, Zrównoważony Rozwój* nr 2/2012.

2. *Wpływ budowy geologicznej na występowanie wód mineralnych w rowie tektonicznym Krzeszowic*, Ewelina Milijanović, Stefan Satora, opublikowane w: *Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich* nr 2/2/2006, periodyku Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie, s. 51–64 Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi.

3. *Dokumentacja hydrogeologiczna zasobów eksploatacyjnych wody leczniczej ujętej otworem PK-1 (Św. Marcin) w Krzeszowicach, gm. Krzeszowice dla potrzeb Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” SP ZOZ*, opracowana w 2016 roku przez dr inż. Bogusława Bielca i mgr inż. Janusza Platę na zlecenie Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice”.

Wody siarczkowe eksploatowane są w Krzeszowicach od 1780 roku ze Zdroju Głównego o głębokości 4,76 m i zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych 2,33 m³/h przy depresji 3,4 m. Łącznie zasoby eksploatacyjne Zdroju Głównego z otworu R-2 i otworu S-2 wynoszą 7,23 m³/h.

W Krzeszowicach udokumentowano dwa poziomy wód mineralnych (Motyka J., i in., 2003). Niższy poziom występuje w spękanych i skrasowiałych wapieniach górnej jury, mających dogodnie warunki do przewodzenia i magazynowania wód, podobnie jak leżące powyżej skały kredy i paleogenu. Wyższy poziom związany jest z gipsami miocenu, w których występują wody siarczanowe. Badane wody ze źródeł: Główny i Zofia nie zawierają trytu, co może potwierdzać hipotezę o powolnym przesączaniu się wód do poziomu gipsowego. Źródło Główny ma wodę siarczkową typu SO_4 -Ca-Mg. Skład chemiczny wód ze źródła Zofia i z odwiertu R-2 jest podobny do wody ze Źródła Głównego, chociaż mimo znacznych zawartości magnezu są to wody siarczkowe typu Ca- SO_4 (Motyka J., i in. 2003).

Tabela 1. Charakterystyka ujęć wody leczniczej w miejscowości Krzeszowice

Lp.	Nazwa ujęcia	Rok wykonania odwiertu	Głębokość [m]	Zasoby [m ³ /h]	Depresja [m]	Typ wody (w nawiasach podano jon występujący okresowo)
1.	Źródło Główny	~1770	4,76	2,33	3,4	woda siarczkowa siarczanowo-wapniowo-magnezowa o mineralizacji około 3 g/l
2.	Otwór R-2	1966	22,8	4,28	2,34	woda siarczkowa siarczanowo-wapniowa o mineralizacji około 2,7 g/l
3.	Otwór S-2	1965	85	0,6	40,0	woda siarczkowa chlorkowo – (siarczanowo) – sodowa o mineralizacji około 2,5 g/l
4.	Źródło Zofia	bd.	bd	~0,1	bd	woda siarczkowa siarczanowo – wapniowa o mineralizacji około 2,7 g/l

Stratygrafia warstwy wodonośnej: Neogen ujęcia; 1, 2, 4. Jura + Kreda otwór S-2.

Źródło: Szlakiem wód leczniczych i termalnych w Małopolsce, Bogusław Porwisz, Kraków 2013

Zródło Główny

W Krzeszowicach od 200 lat (z przerwami) eksploatowane jest źródło ujęte na głębokości 4,76 m, zasilane jeszcze dodatkową studnią szybową w dnie o średnicy 2,1 m, sięgającą o 0,60 m głębiej. To „Zródło Główny”, kiedyś powszechnie udostępniony do kuracji pitnych także w pobliskiej parkowej kapliczce-źródło. Wypływa z niego 0,29% woda typu SO_4 -Ca-Mg.S o stabilnym stężeniu na przestrzeni 50 lat badań. Zasoby eksploatacyjne „Źródła Głównego” w Krzeszowicach wynoszą 2,33 m³/h przy depresji 3,4 m. Określono je uwzględniając możliwość zwiększania wypływu wody na skutek sztucznego wytwarzania lejka depresyjnego wokół ujęcia, tj. przy depresji 1,58 m poniżej murowanej obudowy. Z uwagi na związane z tym niebezpieczeństwo infiltracji wód opadowych w obrębie lejka – a wraz z nimi infiltracji zanieczyszczeń z nienależycie chronionej powierzchni terenu – korzysta się z niższych zasobów (nawet o 1 m³/h). Przy samowypływie wód lub przy bardzo starannej regulacji wielkości lejka, można zagwarantować bardzo wysoką jakość udostępnionej wody. Do ujęcia dopływają bowiem wody bardzo stare, o wieku 8 tysięcy lat, co potwierdziły badania izotopowe.

Woda ze „Źródła Głównego” służy obecnie do stacjonarnego i ambulatoryjnego leczenia pacjentów za pomocą kąpeli prowadzonych w Ośrodku Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice”, stopniowo rozbudowywanym przy zabytkowych łazienkach „Zofia”. O jej leczniczych właściwościach decyduje nie tylko fakt, że jest wodą mineralną, ponieważ zawiera powyżej 1 000 mg/dm³ rozpuszczonych składników mineralnych. W szczególności decydują o tym również cztery jej składniki:

- jony SO_4^{2-} ;
- jony Ca^{2+} ;
- jony Mg^{2+} ;

- wolny H₂S.

Jony SO₄²⁻ są częściowo wchłaniane podczas kąpieli przez skórę. Redukowane w organizmie są źródłem siarki będącej katalizatorem szeregu przemian biochemicznych, budulcem witamin i połączeń organicznych (zwłaszcza białkowych, enzymatycznych oraz hormonalnych).

Rozpuszczone w wodzie jony SO₄²⁻, Ca²⁺ i Mg²⁺ sprzyjają poszerzeniu naczyń krwionośnych w obrębie stawów. Prowadzi to do ukrwienia takich miejsc, a w efekcie odżywienia i zaopatrzenia tkanek w tlen. W związku z tym następuje poprawa funkcjonowania stawów kostnych. Wolny H₂S pochłaniany jest przez płuca podczas oddychania nad powierzchnią wody kąpielowej. Dzięki temu przyspieszane są procesy oksydujące sprzyjające wydalaniu niepożądanych ubocznych produktów przemiany materii. Kuracja tą wodą wspomaga leczenie schorzeń reumatologicznych, pourazowych i neurologicznych.

Właściwości krzeszowickiej wody ze Zdroju Głównego zbliżone są do właściwości wód występujących w Uzdrawisku Swoszowice, jednak stężenie H₂S jest tutaj nieco mniejsze, co jest korzystne dla układu oddechowego w trakcie zażywanej kąpieli, przy jednoczesnym większym stężeniu leczniczych jonów SO₄²⁻, Ca²⁺ i Mg²⁺. Ponadto woda ze „Zdroju Głównego” w Krzeszowicach w porównaniu z wodą Źródła „Główne” w Swoszowicach, pomimo nieco niższej zawartości jonów HCO₃⁻ (18,63% moliwoli), jest bowiem o 0,03% silniej zmineralizowana (tj. o 300 mg), natomiast zawartość H₂S wynosi w obu ujęciach odpowiednio 4,1 mg/dm³ i aż 62,8 mg/dm³.

Otwór R-2

Woda 0,27% typu SO₄-Ca,S występuje w ujęciu rezerwowym R-2 w Krzeszowicach – w studni o głębokości 22,8 m. Jej zasoby eksploatacyjne przy depresji 2,34 m wynoszą 4,28 m³/h.

Zawiera ona dość dużo wolnego H₂S (9,23 mg/dm³), a przy zbliżonym stopniu mineralizacji odznacza się uboższą zawartością wymienianych już jonów na korzyść dominacji jonów SO₄²⁻ i Ca²⁺. Jej dodatkową zaletą jest dobra izolacja od jakichkolwiek zanieczyszczeń.

Woda obecnie nie jest uznawana za wodę leczniczą, choć miała taki status zgodnie z Rozporządzenia Rady Ministrów z 1994 roku.

Otwór S-2 (woda krzemowa)

Otwór o średnicy 236 mm do głębokości 65,0 m i 110 mm do 85,0 m został wykonany w 1965 roku. Jego nadfiltrowa ma długość 66,5 m, część czynna osadzona w obsypce żwirowej 15–20 mm – 16,5 m, a podfiltrowa 2,0 m. Wydajność eksploatacyjna tej studni wynosi 0,6 m³ · h⁻¹ przy depresji 40,0 m. Woda ujmowana z tego otworu pochodzi z poziomu jurajsko-kredowego, zawiera 1 016,0 mg·dm⁻³ chlorków, 490,6 mg·dm⁻³ siarczanów, żelaza 1,82 mg·dm⁻³, magnezu 31,6 mg·dm⁻³ oraz wapnia 48,8 mg·dm⁻³. Ogólna mineralizacja tych wód waha się w granicach od 2 910,0 do 3 919,0 mg·dm⁻³. Ujęte wody są typu sodowo-chlorkowo-siarczanowego.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt występowania w wodzie z tego odwiertu najwyższej w Polsce zawartości uwodnionej krzemionki jako niezdysonowanego kwasu metakrzemowego H₂SiO₃ – aż 553,75 mg/dm³. Przy czym, jak zwracają uwagę autorzy opracowań, badania w tym zakresie należałoby powtórzyć.

Jeżeli jednak powtórna analiza fizykochemiczna wody z tego źródła się potwierdzi należy uznać, iż Krzeszowice są prawdopodobnie jedynym miejscem w Polsce, w którym występuje **woda krzemowa** i choćby z tego tylko powodu **jest wodą unikatową** w kraju i przypuszczalnie unikalną dla balneoterapii (najwyższy stopień przydatności leczniczej, według skali zaproponowanej przez B. Paczyńskiego i Z. Płochniewskiego w 1996 r.). **W konsekwencji potwierdzenie występowania wody o takim składzie chemicznym otwiera przed Krzeszowicami znaczące możliwości poszerzenia profilu leczniczego, w dodatku nieobecnego obecnie w Polsce.**

Źródło Zofia

Źródło Zofia to źródło o samowypływie wynoszącym ok. 0,2 m³·h⁻¹, obecnie niewykorzystywane. Wykonane analizy prób wody w latach 1966–2001 wskazują na to, że badane wody są słabo

zmineralizowane ($2\,666,0 - 2\,712,0 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$), pod względem odczynu słabo kwaśne (pH 6,7) i zawierają siarkowodor w stężeniu $4,7-14,0 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$. Stężenie jonu siarczanowego w tych wodach wynosi $1\,510,0 - 1\,584,0 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$, wapnia $587,0 - 623,0 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$ i magnezu $67,1 - 99,2 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$. Stężenia chlorków $10,6-14,1 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$, potasu $7,3-13,5 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$ i sodu $13,0-13,1 \text{ mg}\cdot\text{dm}^{-3}$ są dość niskie.

Otwór R-1

Otwór o średnicy 273 mm wykonany został do głębokości 89,5 m w roku 1971. Składa się on z rur stalowych zainstalowanych w skałach bez obsypki. Długość nadfiltrowej wynosi 81,1 m, części czynnej 6,4 m i podfiltrowej 2,0 m. Wydajność eksploatacyjna studni wynosi $22,7 \text{ m}^3 \cdot \text{h}^{-1}$ przy depresji 1,4 m.

Rysunek 5. Lokalizacja głównych odwiertów wody mineralnej na terenie Krzeszowic

Akratopega z Tenczynka

Balneoterapeutycznym uatrakcyjnieniem uzdrawiskowej oferty Krzeszowic, a przy tym cennym dla profilaktyki leczniczej uzupełnieniem, mogłoby być udostępnienie 0,056% akratopegi typu $\text{SO}_4\text{-Ca-Mg}$. Akratopega to woda podziemna, w której zawartość minerałów wynosi $500-1\,000 \text{ mg}/\text{dm}^3$ (w wodzie mineralnej wynosi ona co najmniej $1\,000 \text{ mg}/\text{dm}^3$ rozpuszczonych składników stałych w postaci jonów), która w klasyfikacji wód ze względu na zawartość związków mineralnych znajduje się pomiędzy wodą słodką, a mineralną.

Na wodę tego typu natrafiono w Tenczynku w otworze Tn-1 (w Banku Hydro PIG określanym jako P-1) o głębokości 100 m, odwierconym od drugiego metra w utworach karbońskich. Otwór zlokalizowany jest 2 km na południe od Krzeszowic, na terenie Zakładów Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego, przy popularnym szlaku do zamku w Rudnie. Wodę tę napotkano w otworze usytuowanym nieopodal słynnego niegdyś browaru tenczyńskiego, który w XIX w. paradoksalnie przesłonił uzdrawiskową sławę Krzeszowic.

3.3. Możliwe wykorzystanie surowców i innych posiadanych zasobów do starania się o uzyskanie statusu uzdrawiska

Powyżej opisane wody mogą być wykorzystywane w następujących instalacjach i urządzeniach uzdrawiskowych na terenie przyszłego Uzdrawiska Krzeszowice:

Kąpiele mineralne – krzeszowickie wody siarczkowe mające potwierdzone właściwości lecznicze mogą być (i są) wykorzystywane do kąpeli leczniczych. Woda ze Zdroju Głównego (charakteryzowana jako woda siarczanowo-wapniowo-magnezowo) już obecnie wykorzystywana jest do leczniczych zabiegów balneologicznych na terenie Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” SPZOZ. Siarczany obecne w krzeszowickiej wodzie przenikają poprzez skórę, łagodzą dolegliwości

ortopedyczne, reumatyczne i schorzenia układu kostnego, korzystnie wpływają na układ nerwowy. Zadaniem siarki jest odnowa tkanki łącznej. Wpływa ona również na gładkość powierzchni stawowych, korzystnie działa na schorzenia skóry. Kąpiele mineralne rozszerzają naczynia krwionośne, działają uspokajająco i przeciwbólowo. Balneologiczne bodźce krzeszowickiej wody siarczkowej nie usuwają przyczyny choroby, wzmacniają jedynie siły obronne organizmu.

Lecznicze i rehabilitacyjne baseny uzdrawiskowe – występująca na terenie Krzeszowic woda może być wykorzystana do kuracji siarczkowymi wodami leczniczymi w formie kąpieli w basenach. Kąpiel w basenie z tego typu wodą może mieć działanie przeciwzapalne i przeciwbólowe, a także może przyczynić się do regeneracji chrząstek stawowych, odbudowy połączeń kolagenowych skóry i chrząstek stawowych, detoksykacji organizmu, wspomaga procesy trawienne i metabolizm węglowodanów, białek i tłuszczu.

W uzasadnionych przypadkach kąpiel może mieć też dobroczynne działanie miejscowe, w tym m.in. przeciwzapalne, bakteriobójcze, grzybobójcze i złuszczające naskórek.

Kąpiel w basenach z siarczkową wodą mineralną zaleca się przy takich jednostkach chorobowych jak: choroby zwyrodnieniowe, dolegliwości reumatyczne, dna moczanowa, schorzenia układu oddechowego, zaburzenia przemiany materii, zaburzenia neurologiczne, zapalenia zatok, trądzik, alergie skórne, zaburzenia wątrobowe, jelitowe, cukrzyca, zapalenie naczyń krwionośnych, miażdżyca naczyń.

Objawy niedoboru siarki, które mogą być skutecznie wspomagane rekreacją w basenach wypełnionych wodą siarczkową to m.in. twardnienie i wypadanie włosów, utrata jędrności skóry, bladość, łamliwość paznokci, zmęczenie i niepokój, dolegliwości stawowe, schorzenia dermatologiczne, łuszczyca.

Kuracja pitna

Wody z obu krzeszowickich odwiertów („Zdroju Głównego” i otworu R-2) w obecnej chwili nie mogą być wykorzystywane w kuracjach pitnych.

Jak jednak zwraca uwagę w swoim opracowaniu Robert Skrzypczak ("*Wody Krzeszowic: siarczkowa, siarczanowa i krzemowa – współczesny atut najmodniejszego kurortu polski połowy XIX w.*") może być ona zastosowana do kuracji pitnej po usunięciu wolnego H_2S . W przypadku kuracji pitnych lecznicze znaczenie może mieć nie tylko mineralizacja wód z obydwu ujęć, lecz także zawartość w nich jonów SO_4^{2-} , Ca^{2+} , a w przypadku otworu R-2 dodatkowo jonów Mg^{2+} (ponieważ ich stężenie w wodzie z tego otworu wynosi 61,8 mg/dm³).

W przypadku kuracji pitnych jony SO_4^{2-} są lepiej wchłaniane z przewodu pokarmowego niż w czasie kąpieli, stanowiąc istotne źródło zaopatrzenia w siarkę, niezbędną w prawidłowym funkcjonowaniu podstawowych funkcji życiowych. Kuracja taka jest także doskonałym sposobem uzupełnienia wapnia i magnezu. Niedobory wapnia mogą prowadzić do skurczy mięśni, drgania powiek, czasem osłabienia lub zaburzeń psychicznych, a także zaburzeń pracy nerek (zwłaszcza przy kamicy nerkowej), z kolei niedobory magnezu powodować mogą nadpobudliwość, a także upośledzać wydzielanie parathormonu (PTH) przez przytarczycę (który jest jednym z głównych hormonów utrzymujących stały chemizm krwi). Z kolei właściwa ilość Mg^{2+} istotna jest też dla układu wewnątrzkomórkowego i dla prawidłowości skurczów mięśnia sercowego. Magnez jest oprócz tego koferentem licznych procesów enzymatycznych, wpływa na gospodarkę lipidami oraz na poziom katecholaminy i ATP.

Tężnie

Skład chemiczny występujących w Krzeszowicach wód mineralnych nie pozwala uruchomić tężni z wykorzystaniem zasobów wód lokalnych. Niemniej jednak – przy dzisiejszej technologii – normą jest budowa tężni w miejscach, w którym niedostępne są wody solankowe. Solanka do takiej tężni dowożona jest z odwiertów wody solankowej, a następnie przechowywana w zbiornikach technologicznych i po uruchomieniu instalacji krąży w obiegu zamkniętym. Tężnia powinna być lokalizowana na obszarze przyszłego Parku Zdrojowego.

Park Zdrojowy

Przestrzeń publiczna w miejscowościach uzdrowskich będąca podstawowym elementem kompozycji centrum uzdrowskich. Tereny zielone w postaci parku, skwerów uzupełnione elementami rekreacyjnymi najczęściej otaczają elementy infrastruktury uzdrowskiej: pijalnie, promenady, tętnie i są podstawowym elementem centrum uzdrowskiego. Są często połączone z fontannami, stawami, kompozycjami zieleni, które pełnią funkcje dekoracyjne. Uzdrowsko najczęściej otaczają tereny zielone i to niezależnie od okresu, kiedy powstawała infrastruktura uzdrowska.

Tereny zielone, w tym parki zdrojowe w miejscowościach uzdrowskich, pełnią istotną rolę w kształtowaniu funkcji uzdrowskich, przede wszystkim ze względu na mikroklimat, który zapewniają. Ponadto pełnią wyjątkowo istotną w takim miejscu funkcję rekreacyjną: zapewniają relaks, są miejscem spacerów i wycieczek, co jest bardzo ważnym elementem leczenia uzdrowskiego.

W Krzeszowicach funkcje taką mógłby pełnić Park Miejski wokół pałacu Potockich, planty wzdłuż Krzeszówki i ul. Spacerowej, a docelowo być może także tereny Rodzinnych Ogrodów Działkowych „Kolejarz”, a w innym wariantcie lokalizacji strefy A Uzdrowiska (zob. rozdz. 4.1.) także kompleks leśny nad ulicą Miękińską.

Zdjęcie 6. Krzeszówka, Kapliczka jako zbiornik wody siarczkowej - Park Bogackiego – obszar możliwej lokalizacji przyszłej Strefy A Uzdrowiska

Źródło: UM Krzeszowice

3.4. Warunki klimatyczne Krzeszowic

Obszar gminy położony jest w obrębie umiarkowanie ciepłego piętra klimatycznego. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi od 8,0 do 8,5°C, średnie temperatury lipca: 17°C, a stycznia: -3°C, okres bezprzymrozkowy wynosi około 150 dni, okres wegetacyjny - 220 dni.

Obszar gminy odznacza się dużym zróżnicowaniem mezoklimatycznym, co jest związane z bogatą rzeźbą terenu. Mezoklimat wierzchołki wyżynnej jest wyraźnie chłodniejszy od terenów położonych niżej. Temperatury powietrza wykazują jednak znacznie mniejsze zróżnicowanie niż w dnach dolin, zwłaszcza mniejsze są różnice temperatur pomiędzy dniem i nocą, dzięki czemu znacznie rzadziej niż w dolinach występują tu przymrozki wiosenne i jesienne. Wyższe są tu sumy opadów - średnia roczna około 750 mm. Teren gminy jest dobrze przewietrzany, zwłaszcza zimą często występują silne wiatry z kierunków północno-zachodnich i wschodnich, powodujące zamiecie śnieżne i powstawanie zasp.

Mezoklimat głębokich, wąskich dolin jurajskich odznacza się bardzo dużym zróżnicowaniem, zwłaszcza nasłonecznienia, stosunków termicznych i wilgotności. Bardzo duże są wahania temperatury między dniem i nocą na skutek wpływów chłodnego powietrza oraz różnic nasłonecznienia południowych i północnych zboczy. Kierunki wiatru w dolinach są modyfikowane przez przebieg ich osi, a jego prędkości są znacznie zredukowane.

Cechy pośrednie między wyżej wymienionym w skrajnych typami mezoklimatów reprezentuje mezoklimat Rowu Krzeszowickiego. W związku ze wpływem mas chłodnego powietrza z Wyżyny w kierunku obniżenia, panuje tu duże zróżnicowanie termiczne między dniem i nocą oraz związane z tym wczesne występowanie przymrozków jesiennych i późny zanik wiosennych. Częstym niekorzystnym

zjawiskiem, utrudniającym pionowy ruch powietrza i samooczyszczanie atmosfery są inwersje temperatury, których zewnętrznym przejawem są zamglenia i mgły. Mgły występują głównie od października do marca, z maksimum w listopadzie (średnio ok. 50 dni w roku). Najczęstszy pionowy zasięg inwersji na skłonie Wyżyny sięga 280 m n.p.m.

Jednym z pierwszych działań, które Krzeszowice będą musiały wdrożyć to - oprócz uzyskania potwierdzenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych – także potwierdzenie właściwości leczniczych klimatu. Takie potwierdzenie następuje w formie świadectwa wydanego na wniosek gminy przez jednostkę uprawnioną do tego przez ministra właściwego do spraw zdrowia. Do takich jednostek należą m.in. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Główny Instytut Górnictwa czy Politechnika Wroclawska.

Zakres badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych klimatu, kryteria ich oceny oraz wzór świadectwa potwierdzającego te właściwości określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z 13 kwietnia 2006 r. Właściwości lecznicze klimatu potwierdza się na podstawie udokumentowanych badań, które wykluczają także negatywne oddziaływanie na organizm ludzki.

Zgodnie z rozporządzeniem ministra zdrowia w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości, klimat o właściwościach leczniczych musi mieć m.in. następujące parametry:

- liczba godzin ze słońcem w roku co najmniej 1.500;
- liczba dni z opadem (pow. 0,1 mm) w roku nie więcej niż 183;
- liczba dni z mgłą w okresie od października do marca nie więcej niż 50, a od kwietnia do września nie więcej niż 15.

Klimat o właściwościach leczniczych nie powinien mieć także cech stanowiących bodźce niekorzystne dla organizmu ludzkiego, do których należy m.in. częste występowanie dni parnych (ciśnienie pary wodnej pow. 18,8 hPa). Elementem badania jest też poziom hałasu oraz zanieczyszczenia powietrza. Ocena właściwości leczniczych jest dokonywana na podstawie udokumentowanych badań przeprowadzonych w okresie 24 miesięcy przed złożeniem wniosku o potwierdzenie tych właściwości.

Stąd tak ważne jest – w przypadku starania się o status uzdrawiska – **podjęcie uprzedzających działań naprawczych w zakresie wyeliminowania zanieczyszczeń pyłowych w powietrzu, a także ograniczenia hałasu.**

4. WSTĘPNA KONCEPCJA STREF UZDROWISKOWYCH

Na obszarze uzdrawiska lub obszarze ochrony uzdrawiskowej wydziela się trzy rodzaje stref ochrony uzdrawiskowej, oznaczone literami „A”, „B”, „C”:

- **strefa „A”**, obejmująca obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrawiskowego, a także inne obiekty służące lecznictwu uzdrawiskowemu lub obsłudze pacjenta, w zakresie nieutrudniającym funkcjonowania lecznictwa uzdrawiskowego, w szczególności: pensjonaty, restauracje lub kawiarnie, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%;
- **strefa „B”**, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 50%, obejmująca obszar przyległy do strefy „A” i stanowiący jej otoczenie, który jest przeznaczony dla niemających negatywnego wpływu na właściwości lecznicze uzdrawiska lub obszaru ochrony uzdrawiskowej oraz nieuciążliwych dla pacjentów obiektów usługowych, turystycznych, w tym hoteli, rekreacyjnych, sportowych i komunalnych, budownictwa mieszkaniowego oraz innych związanych z zaspokajaniem potrzeb osób przebywających na tym obszarze, lub który objęty granicami parku narodowego lub rezerwatu przyrody albo jest lasem, morzem lub jeziorem;
- **strefa „C”**, dla której procentowy udział terenów biologicznie czynnych wynosi nie mniej niż 45%, obejmująca obszar przyległy do strefy „B” i stanowiący jej otoczenie, mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych.

Szczegółowe wytyczne dotyczące zasad organizacji stref uzdrawiskowych opisuje art. 38 ustawy z 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrawiskowym, uzdrawiskach i obszarach ochrony uzdrawiskowej oraz o gminach uzdrawiskowych (aktualnie obowiązująca wersja zamieszczona jest w Dzienniku Ustaw z 11 maja 2017 r. poz. 1056).

Co ważne Gmina, która na podstawie decyzji Ministra Zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrawiskowego na swoim terenie, będzie miała dwa lata na sporządzenie i uchwalenie nowego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, który będzie uwzględniał istnienie strefy „A” ochrony uzdrawiskowej.

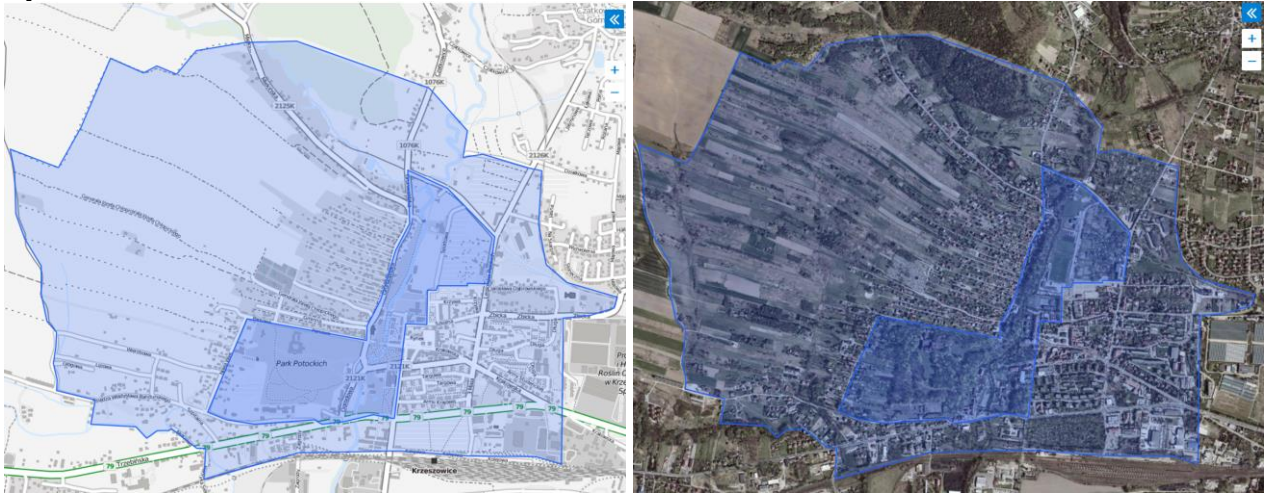
4.1. Wstępne propozycje stref uzdrawiskowych w Krzeszowicach

W toku prac nad niniejszym dokumentem zaproponowano cztery warianty stworzenia stref ochrony uzdrawiskowej na terenie Krzeszowic. Przy czym dwa pierwsze są do siebie zbliżone, różniąc się jedynie w niewielkim (acz istotnym) zakresie, stąd w dalszej części określono je jako „wariant a” i „wariant b pierwszego wariantu”.

Wariant IA

Pierwsza z propozycji w zakresie strefy A wyznaczona jest ciągiem ulic od zachodu Nowa Wieś, dalej ul. Parkową, aż do skrzyżowania z ul. Grunwaldzką i dalej ulicą Grunwaldzką, następnie ul. Batalionów Chłopskich wyznacza granicę północną. Od zachodu ul. Legionów Polskich, dalej nad Placem Targowym, Aleją Solidarnością, Szkolną, Apteczną i Ignacego Daszyńskiego do skrzyżowania z Tadeuszem Kościuszki, dalej ul. Kościuszki, Księdza Bandurskiego do skrzyżowania z ulicą Nowa wieś.

Strefa „B” okala strefę „A” zgodnie z poniższym przedstawieniem. Strefa „C” obejmuje cały obszar miejscowości Krzeszowice, po obrysie jej granic administracyjnych.

Rysunek 6. Strefa „A” i „B” Uzdrawiska Krzeszowice – wariant IA

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem SIP Gminy Krzeszowice

Strefa "A" obejmuje obszar zajmowany przez Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu, tereny Pałacu Zdrojowego, tereny Parku i Pałacu Potockich, tereny wokół kościoła pw. św. Marcina z Tours i Pałacyku Vauxhall i dalej wzdłuż Krzeszówki w kierunku terenów sportowych, przedszkola samorządowego, a także ogródków działkowych i budynku przychodni ZPiOZ Krzeszowickie Centrum Zdrowia.

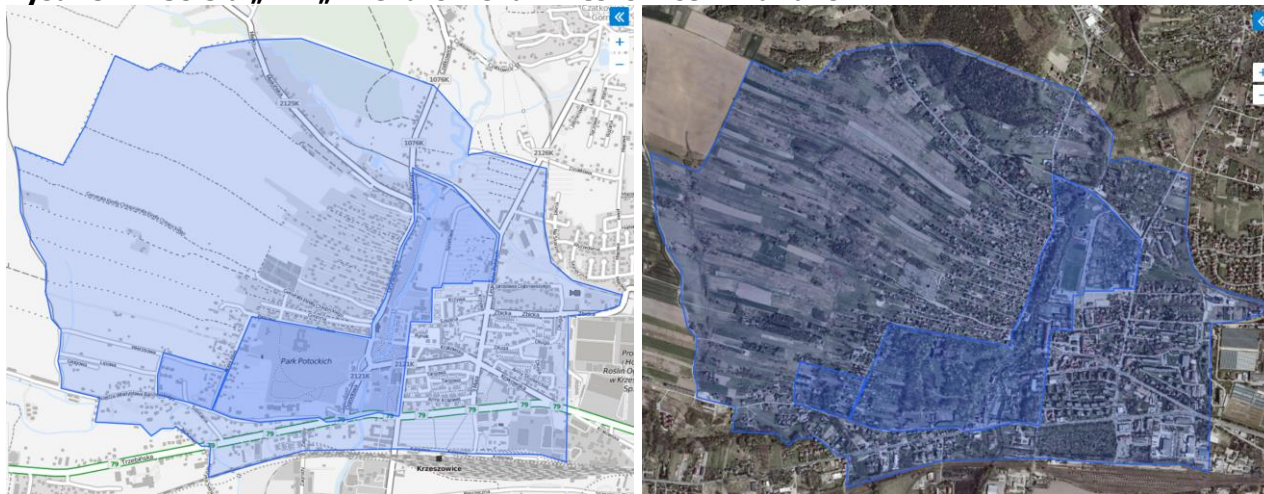
Zaletą tego wariantu jest objęcie strefą „A” kilku obiektów, które potencjalnie mogłyby pełnić w przyszłości funkcje zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, a także już zorganizowanych terenów zielonych, które łatwo można będzie przekształcić w Park Zdrojowy. Obszar wyznaczono w taki sposób, by strefa „A” w jak najmniejszym stopniu obejmowała obiekty mieszkalne. Brak także w tak wyznaczonej strefie jakichkolwiek obiektów przemysłowych czy wielkopowierzchniowych obiektów handlowych.

W wariantcie tym, indywidualnych negocjacji z Ministerstwem Zdrowia i uzyskania tzw. odstępstwa wymagałaby lokalizacja istniejącej stacji benzynowej przy ul. Kościuszki, która jest oddalona o ok. 100 m od granicy tak wyznaczonej strefy „A”. Możliwymi rozwiązaniami jest tutaj zatem albo uzyskanie odstępstwa albo nieznaczna korekta przebiegu strefy „A” w okolicy ulicy Kościuszki, tak aby zachować minimalną odległość wynoszącą dla stacji benzynowej 500 m od granicy strefy.

Tak wyznaczone strefy „A” i „B” spełniają także minimalne wymogi w zakresie procentowego udziału terenów zieleni, które dla tych stref wynoszą odpowiednio nie mniej niż 65% i 50%.

Wariant IB

Druga z propozycji, będąca *de facto* wariantem pierwszej, różni się w stosunku do wersji wcześniej opisanej jedynie nieznacznym przesunięciem granicy strefy „A” na zachód, tak aby objąć jeszcze budynek tzw. dawnego szpitala i znajdujące się tam źródła wód mineralnych. Strefa B i C w tym wariantcie pozostają w niezmiennym kształcie w stosunku do wariantu już opisanego. Także wszelkie zalety i ograniczenia są dla tego wariantu identyczne jak opisane powyżej.

Rysunek 7. Strefa „A” i „B” Uzdrowiska Krzeszowice – wariant IB

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem SIP Gminy Krzeszowice

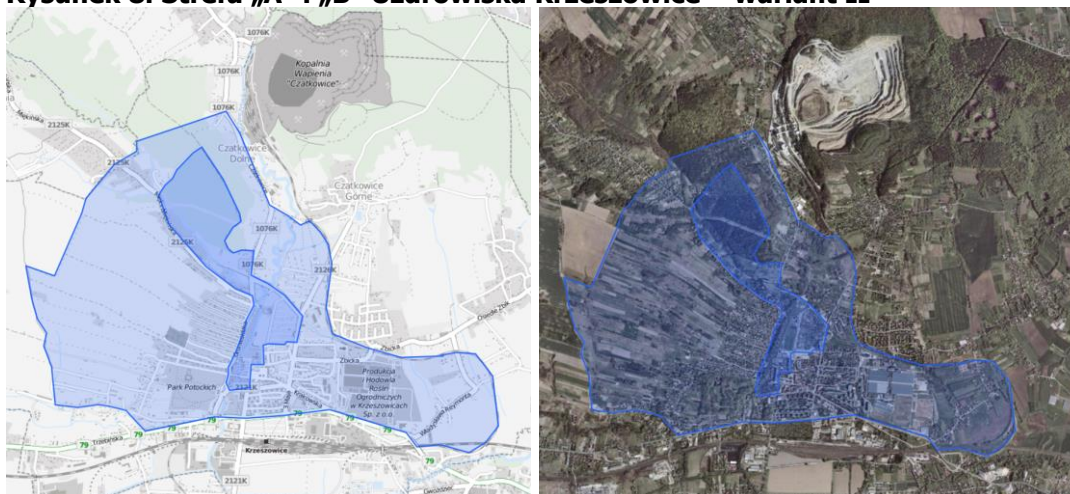
Wariant II

Wariant kolejny – zwany wariantem drugim – nie obejmuje terenów w południowej części wcześniejszego wariantu, w szczególności terenów Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu i całego obszaru zajętego przez Park Potockich. W wariantcie tym południową granicę Strefy „A” stanowi ul. Ogrodowa, a zachodnią ul. Grunwaldzka aż do skrzyżowania z ul. Miękińską i dalej na zachód wzdłuż tej ulicy, tak aby objąć kompleks leśny pomiędzy ulicami Miękińską a Czatkowską, by po granicy lasu i dalej ulicą Czatkowską powrócić do przebiegu z wariantu pierwszego.

Na korzyść tego wariantu przemawia objęcie jego przebiegiem dużego, zwartej kompleksu leśnego, który może stanowić w przyszłości naturalny Park Zdrojowy. Wariant ten nie jest także obciążony koniecznością uzyskiwania odstępstw dla planowanych stref z tytułu obecności stacji benzynowej w pobliżu Strefy „A”.

Na niekorzyść tego wariantu przemawia m.in. objęcie strefą „A” większej liczby domów jednorodzinnych (A choć w świetle obecnej, a szczególnie znowelizowanej, ustawy uzdrowskiej nie będzie rodziło istotnych problemów dla właścicieli tych budynków, niemniej jednak warto pomijać obszary silniej zurbanizowane w strefie „A”), po wtóre bliskość odkrywkowej kopalni wapienia w Czatkowicach, będącej źródłem hałasu i zapylenia, co może stanowić istotną barierę w pozytywnym przejściu obligatoryjnych badań leczniczych właściwości klimatu na obszarze przyszłego uzdrowiska.

W wariantcie tym po stronie wschodniej zaproponowano także inny przebieg strefy „B” wyznaczając ją po śladzie linii kolejowej obsługującej kopalnię w Czatkowicach.

Rysunek 8. Strefa „A” i „B” Uzdrowiska Krzeszowice – wariant II

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem SIP Gminy Krzeszowice

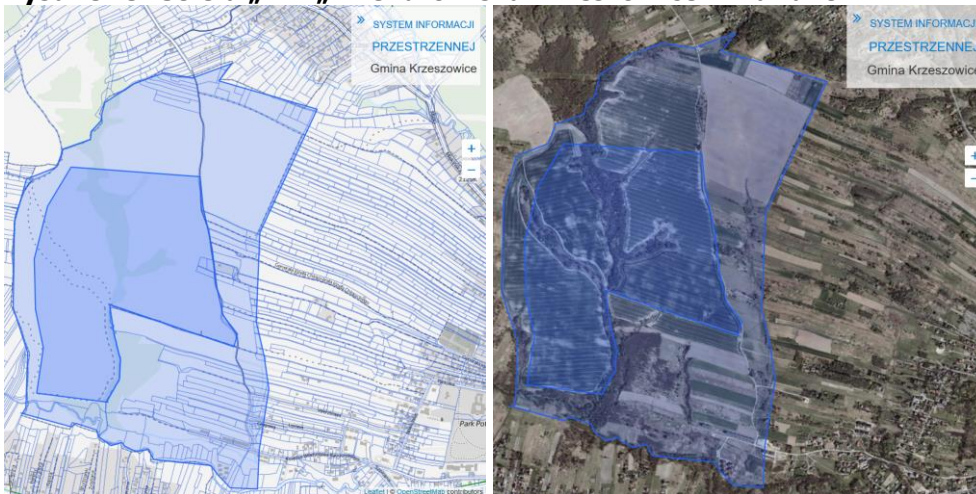
Wariant III

Wariant trzeci zakłada usytuowanie strefy „A” uzdrowiska w zachodniej części miasta na terenach w dużej części należących do miasta (działka numer 860), które aktualnie są niezabudowane. W wariantcie tym zachodnia granica strefy „A” leży nieopodal granicy z Wolą Filipowską, zaś wschodnią granicę wyznacza Droga Tęczyńska. Na obszarze strefy „B” jest zlokalizowane źródło wody leczniczej (działka numer 1404/1).

Na korzyść tego wariantu przemawia duży, niezabudowany teren pozwalający „od zera” stworzyć infrastrukturę uzdrowską. W tym wariantcie możliwe jest stworzenie tzw. „dzielnicy uzdrowskiej” poza ścisłym centrum, niejako na obrzeżach miasta. Takie rozwiązanie (często stosowane w bardziej zurbanizowanych uzdrowskach) zupełnie nie zaburza dotychczasowego funkcjonowania miasta, jednocześnie ma też mniejsze oddziaływanie na rozwój różnych usług w mieście, bowiem tworzona dzielnica jest często samowystarczalna – kuracjusz czy gość zlokalizowanych tam obiektów sanatoryjnych czy hotelowych w znacznie mniejszym stopniu będzie docierał do centrum miasta – zaspakajając większość swoich potrzeb na terenie tej wyizolowanej od miasta strefy. Można temu przeciwdziałać organizując dobre i atrakcyjne połączenie z centrum Krzeszowic, np. poprzez budowę ciekawego ciągu spacerowego wyposażonego w interesujące elementy małej architektury i ciekawe rozwiązania z zakresu zieleni urządzonej. Można zorganizować także komunikację uzdrowską opartą np. o rozwiązania z zakresu elektromobilności czy wykorzystania pojazdów autonomicznych (co będzie dodatkowym atutem zachęcającym do korzystania z takiego rozwiązania – vide ostatnie doświadczenia gdańskiego ogrodu zoologicznego). Można wreszcie rozważyć kolejne warianty, które będą kompilacją wariantu analizowanego np. z okrojonym wyłącznie do Parku Potockich wariantem IB.

Oczywistym minusem tego wariantu jest także konieczność uzbrojenia całego terenu przyszłej strefy A i wiążące się z tym koszty.

Rysunek 9. Strefa „A” i „B” Uzdrowiska Krzeszowice – wariant III

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem SIP Gminy Krzeszowice

Inne warianty

Kolejne proponowane opcje mogą stanowić syntezę przedstawionych powyżej wariantów. Z pewnością będą się one zmieniały zarówno w toku dalszych rozmów i konsultacji z mieszkańcami jak i ostatecznych rozmów z Ministerstwem Zdrowia w czasie negocjacji przebiegu stref.

Ważne także, że przyjęta a nawet zatwierdzona w planach zagospodarowania przestrzennego koncepcja stref może z czasem ewoluować, w miarę poszerzania działalności uzdrowskiej, a także wykorzystania dalej położonych źródeł i realizacji (samodzielnej czy z pozyskanym parterem prywatnym) kolejnych odwiertów. Należy także pamiętać, iż praktyka tworzenia stref uzdrowskich dopuszcza tworzenie więcej niż jednej strefy „A” uzdrowskiego (czyli tzw. strefy „A1”, „A2” i kolejnych w miarę potrzeb), pod warunkiem otoczenia ich jedną strefą „B”.

Zdjęcie 7. Rynek w Krzeszowicach, Kościół św. Marcina z Tours

Źródło: UM Krzeszowice

4.2. Ograniczenia dotyczące stref uzdrowiskowych

Zgodnie z treścią ustawy uzdrowiskowej, szczególnie artykułem 38a, na terenach wyznaczonych stref uzdrowiskowych wprowadza się pewne ograniczenia. Mają one za zadanie skuteczną ochronę czynników leczniczych i naturalnych surowców leczniczych, a także walorów środowiska i urządzeń uzdrowiskowych. Szczególna jest tutaj, a tym samym obudowana największymi ograniczeniami, rola strefy „A”, która ma za zadanie chronić cenne surowce lecznicze i zapewnić optymalne warunki środowiskowe do prowadzenia leczenia. I tak, w **strefie „A”** ochrony uzdrowiskowej zabrania się:

1) budowy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290, 961, 1165, 1250 i 2255):

- a) zakładów przemysłowych,
- b) budynków mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych,
- c) garaży wolnostojących,
- d) obiektów handlowych o powierzchni użytkowania większej niż 400 m²,
- e) stacji paliw oraz punktów dystrybucji produktów naftowych,
- f) autostrad i dróg ekspresowych,

g) parkingów naziemnych o liczbie miejsc postojowych większej niż 15% miejsc noclegowych w szpitalach uzdrowiskowych, sanatoriach uzdrowiskowych i pensjonatach, nie większej jednak niż 30 miejsc postojowych, oraz parkingów naziemnych przed obiektami usługowymi o liczbie miejsc postojowych nie większej niż 10,

h) stacji bazowych telefonii ruchomej, stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych, stacji radiolokacyjnych i innych emitujących fale elektromagnetyczne, z wyłączeniem urządzeń łączności na potrzeby służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa, z zastrzeżeniem, że urządzenia te będą oddziaływały na środowisko polami elektromagnetycznymi o poziomie nie wyższym niż określone dla strefy „B”,

i) obiektów budowlanych mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, w szczególności takich jak: warsztaty samochodowe, wędzarnie, garbarnie, z wyjątkiem obiektów budowlanych służących poprawie stanu sanitarnego uzdrowiska, w szczególności takich jak: sieć wodno-kanalizacyjna, sieć gazowa, kotłownie gazowe, wiercenia wykonywane w celu ujmowania wód leczniczych,

j) zapór piętrzących wodę na rzekach oraz elektrowni wodnych i wiatrowych;

2) uruchamiania składowisk odpadów stałych i płynnych, punktów skupu złomu i punktów skupu produktów rolnych, składów nawozów sztucznych, środków chemicznych i składów opału;

3) uruchamiania pól biwakowych i campingowych, budowy domków turystycznych i campingowych;

4) prowadzenia targowisk, z wyjątkiem punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych, w formach i miejscach wyznaczonych przez gminę;

5) prowadzenia działalności rolniczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2016 r. poz. 710, z późn. zm.6);

6) trzymania zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. poz. 921, z 2008 r. poz. 1056, z 2009 r. poz. 1775, z 2010 r. poz. 857, z 2011 r. poz. 622 oraz z 2016 r. poz. 2260);

7) organizacji rajdów samochodowych i motorowych;

8) organizowania imprez masowych w rozumieniu ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2139, z 2016 r. poz. 1250 oraz z 2017 r. poz. 799), zakłócających proces leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej, i działalności o charakterze rozrywkowym zakłócającej ciszę nocną w godz. 22.00–6.00, z wyjątkiem imprez masowych znajdujących się w harmonogramie imprez gminnych;

9) pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze;

10) wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych;

11) prowadzenia robót melioracyjnych i innych działań powodujących niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych;

12) prowadzenia działań mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu.

Z kolei w **strefie „B”** ochrony uzdrowiskowej ustawodawca nałożył ograniczenia, które zabraniają:

1) budowy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane:

a) stacji paliw, bliżej niż 500 m od granicy strefy „A” ochrony uzdrowiskowej,

b) urządzeń emitujących fale elektromagnetyczne, będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353, z późn. zm.7)), oddziałujących na strefę „A” ochrony uzdrowiskowej polami elektromagnetycznymi o poziomach wyższych niż dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych – charakteryzowane przez dopuszczalne wartości parametrów fizycznych – dla miejsc dostępnych dla ludności, określone na podstawie art. 122 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r. poz. 519, 785 i 898),

c) parkingów naziemnych o liczbie miejsc postojowych powyżej 50, z wyjątkiem podziemnych i naziemnych parkingów wielopoziomowych;

2) wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych i wyrębu określonego w planie urządzenia lasu;

3) budowy lub innych czynności, o których mowa w artykule 38a ustawy pkt 1 lit. a i d oraz pkt 9, 11 i 12.

W **strefie „C”**, która ma zdecydowanie najmniej rygorów i ograniczeń, zgodnie z wolą ustawodawcy zabrania się budowy zakładów przemysłowych, pozyskiwania surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze, wyrębu drzew leśnych i parkowych, z wyjątkiem cięć pielęgnacyjnych i wyrębu określonego w planie urządzenia lasu, a także prowadzenia robót melioracyjnych i innych działań powodujących niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych.

5. ANALIZA KOSZTÓW I KORZYŚCI Z UZYSKANIA STATUSU UZDROWISKA, W TYM DLA POSZCZEGÓLNYCH GRUP INTERESARIUSZY

Do 2005 roku gminy uzdrowiskowe realizowały zadania uzdrowiskowe za pieniądze swoich podatników, a liczne jednostki państwowe, z racji charakteru swojej działalności notorycznie niedofinansowanej przez państwo (działalność lecznicza), korzystały z szeregu ulg podatkowych, które zubożały budżet gminny. To powodowało, że gminy uzdrowiskowe miały niższe wpływy z podatku od nieruchomości, natomiast ciążyły na nich zadania dużo szersze niż w innych gminach.

Od 2005 roku gminy uzdrowiskowe na realizację zadań uzdrowiskowych (w tym budowę infrastruktury uzdrowiskowej) otrzymują z budżetu państwa dotację w wysokości uzyskanych wpływów z opłaty uzdrowiskowej. Dotacja ta w dużych uzdrowiskach sięga nawet kilku milionów złotych. Sama opłata uzdrowiskowa jest o 100 proc. wyższa od opłaty miejscowej, którą pobiera się w miejscowościach turystycznych. Nowa ustawa o uzdrowiskach wprowadziła też obowiązek kontraktowania usług leczniczych przez NFZ w uzdrowiskach, co w rezultacie spowodowało, że mimo utrzymania tego samego poziomu nakładów na leczenie uzdrowiskowe, większe środki trafiają do uzdrowisk.

Gminy uzdrowiskowe to również szczególna kategoria gmin, które ze względu na potrzebę ochrony walorów uzdrowiskowych i środowiska naturalnego mogą się rozwijać raczej jednostronnie (leczenie uzdrowiskowe, turystyka, sport i rekreacja, nieuciążliwe usługi), co w praktyce oznacza, że aktywność gospodarcza ich obywateli jest w niektórych sferach ograniczona i ukierunkowana w dużej części na te dziedziny, które nie kolidują z funkcjami uzdrowiskowymi.

W gminach uzdrowiskowych obowiązuje szereg ograniczeń w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, których próżno szukać w innych gminach.

Podjęte przez Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych starania i zrozumienie roli uzdrowisk w rozwoju regionalnym doprowadziło do tego, że kilka województw (w tym przede wszystkim Małopolska i Dolny Śląsk) w swoich Regionalnych Programach Operacyjnych wyodrębniło środki unijne na budowę infrastruktury uzdrowiskowej.

Dziś gminy uzdrowiskowe i podmioty działające na terenie uzdrowisk, poza tymi wyodrębnionymi środkami, mogą uzyskiwać wsparcie unijne w ramach powszechnie dostępnych programów, choć zaznaczyć należy, że mają z tym problem uzdrowiskowe spółki Skarbu Państwa ze względu na to, że są to z reguły firmy zakwalifikowane do kategorii dużych firm. Dwa ostatnie okresy programowania w Unii Europejskiej (tj. 2007 – 2013 i kończący się 2014 – 2020) przyniosły ogromną liczbę realizacji inwestycji, ale także projektów miękkich związanych bezpośrednio z rozwojem funkcji uzdrowiskowych i to zarówno przez samorządy, jak i przedsiębiorstwa związane z działalnością uzdrowiskową, a nawet działalnością turystyczną prowadzoną na obszarze stref uzdrowiskowych. Sama Małopolska w okresie programowania 2014 – 2020 na realizację projektów bezpośrednio w gminach mających status uzdrowiska alokowała blisko 120 mln zł (tylko środków dotacyjnych), 40% tej kwoty przeznaczając na wsparcie przedsiębiorców prowadzących działalność na kwalifikowanym obszarze. Do tego należy dodać inne nabory związane m.in. rozwojem lokalnych zasobów subregionów, lokalnych tras turystycznych, ochroną różnorodności biologicznej, w których to naborach projekty zlokalizowane na terenie uzdrowisk otrzymywały dodatkowe preferencje. Podobnie dzieje się też w większości naborów do działań związanych z szeroko pojętą ochroną środowiska, gdzie premiowane są działania podejmowane w uzdrowiskach, a związane z poprawą jakości powietrza, wody, gospodarką wodno-ściekową, a także kulturą oraz wyprowadzaniem ruchu samochodowego poza obszary, które powinny być szczególnie chronione z preferencją dla komunikacji zbiorowej i elektromobilności.

Reasumując status gminy uzdrowiskowej to niewątpliwie znakomity czynnik marketingowy. Słowo „uzdrowisko” to ważna informacja o tym, że w danej miejscowości jest czyste powietrze, znakomite surowce lecznicze w postaci wód leczniczych czy kopalin (np. borowina), w miarę dobra infrastruktura uzdrowiskowa (parki, tętnie, promenady spacerowe, ciekawe miejsca wypoczynku, zieleń itp.) i znakomita opieka lekarska.

5.1. Analiza kosztów i korzyści

Posiadanie statusu uzdrowiska to wiele korzyści, tak dla samorządu, jak i mieszkańców i przedsiębiorców z miejscowości, w której funkcjonuje uzdrowisko, ale przed podjęciem decyzji o staraniu się o taki status warto przeanalizować także szereg ograniczeń i kosztów z niej wynikających. Dopiero rzetelna analiza różnych uwarunkowań wraz z ujęciem limitów wynikających z posiadania przez miejscowość statusu uzdrowiska, jest odpowiedzialnym podejściem do decyzji, która na lata zmieni obraz i sposób funkcjonowania obszaru objętego ochroną uzdrowiskową. Poniżej zaprezentowano wybrane aspekty, zarówno z katalogu korzyści, jak i ograniczeń. Z pewnością nie jest to katalog zamknięty, zarówno co do wymienionych aspektów, jak i odniesienia do czasu analizy.

5.1.1. Korzyści

5.1.1.1. Korzyści materialne

Wyższe wpływy podatkowe i opłaty lokalne

Posiadanie statusu uzdrowiska wiąże się z powstaniem wielu nowych przedsiębiorstw świadczących usługi medyczne, diagnostyczne, rehabilitacyjne, noclegowe, gastronomiczne, rozrywkowe. Zaś zwiększony napływ gości z zewnątrz powoduje rozwój lokalnego handlu i usług nie tylko związanych z funkcją uzdrowiskową. To z kolei przekłada się na wyższe wpływy podatkowe w samorządzie, zarówno z podatków bezpośrednich, jak i pośrednich (np. udział w PIT).

Miejscowości posiadające status uzdrowiska mają także uprzywilejowaną pozycję związaną z gwarancją kontraktowania usług uzdrowiskowych, co w sposób bezpośredni także zwiększa dochody gmin uzdrowiskowych.

Posiadanie statusu uzdrowiska związane jest także z możliwością wprowadzenia opłaty uzdrowiskowej, która stanowi kolejny bezpośredni dochód samorządu.

Możliwość pozyskiwania dotacji uzdrowiskowej

Gmina posiadająca status uzdrowiska otrzymuje (na podstawie ustawy o gminach uzdrowiskowych) dotację z budżetu państwa, przekazywaną przez Ministerstwo Finansów w wysokości równej wpływom z opłaty pobranej w roku poprzedzającym rok bazowy w rozumieniu ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (tj. 100% kwoty zebranej przez samorząd z opłaty uzdrowiskowej w roku poprzednim).

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na dwa aspekty. Pierwszy dotyczy szczelności systemu zbierania opłaty uzdrowiskowej – im jest on bardziej szczelny i respektowany przez wszystkie podmioty zobowiązane do jej ściągania, tym wpływ do budżetu samorządu są większe i to podwójnie. Drugi aspekt dotyczy ograniczeń w wykorzystaniu tak pozyskanych środków. Zgodnie z intencją ustawodawcy gminy muszą przeznaczyć wpływy z opłaty na działania infrastrukturalne związane z działalnością uzdrowiskową gminy. Mogą to być np. zadania związane z utrzymaniem zieleni w strefach uzdrowiskowych, tworzeniem nowych parków, tworzeniem urządzeń uzdrowiskowych, ale także wszelkie działania związane z poprawą jakości środowiska (w tym powietrza) w strefach uzdrowiskowych, a także poprawą infrastruktury turystycznej w strefach (np. ścieżki rowerowe, chodniki itp.).

Obecnie stawki pobierane przez gminy wahają się od 2 złotych za osobodzień do kwoty 4,30 złote. Gminy często stosują system zniżek lub wyłączeń np. dla dzieci, emerytów, osób niepełnosprawnych czy kombatanów. Z mocy ustawy opłata nie jest pobierana osób przebywających w szpitalach, osób niewidomych i ich przewodników, podatników podatku od nieruchomości z tytułu posiadania domów letniskowych położonych w miejscowości, w której pobiera się opłatę miejscową albo uzdrowiskową, zorganizowanych grup dzieci i młodzieży szkolnej, dyplomatów z innych krajów.

Tak czy inaczej są to bardzo istotne środki w budżecie gmin uzdrowiskowych i powinny być przeznaczane na doinwestowywanie stref uzdrowiskowych i tym samym systematyczną poprawę konkurencyjności uzdrowiska.

Większe przywileje w zakresie pozyskiwania środków unijnych i krajowych na inwestycje uzdrowiskowe i turystyczne

Posiadanie statusu uzdrowiska znacząco zwiększa szansę pozyskania zewnętrznych środków na rozwój. Uprzywilejowanie to ma dwojaki charakter. Po pierwsze bardzo często w konkursach dotyczących ochrony środowiska, turystyki, ale także czasem dostępności transportowej i kultury przyznawane są dodatkowe punkty za realizację projektu w miejscowości mającej status uzdrowiska. Po wtóre bardzo często w programach regionalnych finansowanych ze środków europejskich wydzielana jest specjalna pula środków na projekty realizowane w gminach mających status uzdrowiska i związanych z działalnością uzdrowiskową. Projekty te obejmują zarówno jednostki samorządu terytorialnego, jak i przedsiębiorców. Prym w tej dziedzinie wiodą dwa województwa – małopolskie i dolnośląskie, w których to w obu ostatnich perspektywach finansowych UE (tj. 2007 - 2013 i 2014 - 2020) zapisano specjalne działania dedykowane wyłącznie gminom uzdrowiskowym. W Małopolsce, w kończącej się perspektywie 2014-2020, ogólna pula środków przeznaczona na dofinansowanie takich projektów wyniosła blisko 120 mln.

Wydaje się, zważywszy zarówno na potencjał małopolskich uzdrowisk, ich rolę w rozwijaniu tak ważnego dla regionu przemysłu czasu wolnego, jak i skuteczny lobbing gmin uzdrowiskowych, że także w perspektywie finansowej 2021 - 2027 wydzielona pula środków na wsparcie gmin uzdrowiskowych zostanie utrzymana. Potwierdzają to zresztą zapisy projektu Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, w której podkreśla się, iż (...) *w związku z możliwościami, jakie daje występowanie bogactwa naturalnych surowców leczniczych oraz wzrostem świadomości zdrowotnej ludności, wpierane będą aktywności związane z rozszerzeniem przede wszystkim oferty uzdrowiskowej, ale także odnowy biologicznej, kąpeli termalnych czy zabiegów medycznych. Zaś jeden z głównych kierunków działań w obszarze Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka Małopolski poświęcony jest turystyce zdrowotnej, gdzie wśród wspieranych działań wymienia się:*

- podniesienie jakości usług w małopolskich uzdrowiskach;
- rozwój kompleksowej oferty sprzedażowej w oparciu o zabiegi uzdrowiskowe, spa i wellness;
- rozwój oferty turystycznej w oparciu o występujące złoża wód geotermalnych i mineralnych;
- rozbudowa oferty typu *slow tourism*, eko i agroturystyki.

Zdynamizowanie rozwoju gospodarczego

Współczesne uzdrowiska, stając się wielofunkcyjnymi centrami zdrowia, turystyki, rekreacji, sportu i kultury, stają się jednocześnie stymulatorami lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego. Turystyka bowiem ma bezpośredni wpływ na rozwój innych sektorów gospodarki, takich jak np. hotelarstwo, gastronomia, transport, biura podróży, a pośrednio oddziałuje na inne dziedziny gospodarki, jak przemysł rolno-spożywczy, konfekcyjny i odzieżowy, pamiątkarski, budownictwo, produkcję sprzętu i ekwipunku sportowo-turystycznego, infrastrukturę drogową, sektor bankowy i ubezpieczeniowy.

Dostęp do kontraktów na lecznicze usługi uzdrowiskowe

Otrzymanie statusu uzdrowiska stwarza dla przedsiębiorców zamierzających prowadzić lub prowadzących leczenie uzdrowiskowe w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych podstawę do uzyskania prawa zawarcia umowy z NFZ na leczenie uzdrowiskowe. Przywilej ten wynika z art. 4 ust. 1 Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych, który określa, że lecznictwo uzdrowiskowe jest integralną częścią systemu ochrony zdrowia, które jest finansowane z budżetu państwa. Jednocześnie należy podkreślić, że lecznictwo uzdrowiskowe w uzdrowisku może być prowadzone zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym wyłącznie w strefie uzdrowiskowej „A” i tylko takie leczenie jest finansowane w ramach kontraktów z NFZ. To ważny aspekt przy świadomym wyznaczaniu ostatecznego kształtu stref uzdrowiskowych w Krzeszowicach. Stąd warto na tym etapie poddać szerokiej konsultacji z obecnymi i przyszłymi podmiotami działającymi w strefie „A” jej ostateczny kształt.

Atrakcyjny rynek pracy dla mieszkańców

Powstające dzięki funkcjonowaniu uzdrawiska i jego obiektów usługi uzdrawiskowe, turystyczne, rekreacyjne, noclegowe, gastronomiczne, kulturalne, ale także związane z szeregiem innych usług, a także komunalnych zapewniających prawidłowe funkcjonowanie miejscowości - to realna szansa na wiele nowych, atrakcyjnych miejsc pracy dla mieszkańców Krzeszowic. To także szansa na tworzenie nowych przedsiębiorstw w branżach i sektorach wymienionych powyżej, a więc możliwość aktywizacji ludzi gotowych do samodzielnego podejmowania wyzwań związanych z rynkiem pracy i przedsiębiorczością.

Możliwość rozwijania kształcenia zgodnego z profilem miejscowości turystyczno-uzdrawiskowej

W dłuższej perspektywie i w przypadku, kiedy uzdrawisko będzie się rozwijało, celowe może stać się wdrożenie programów edukacyjnych związanych z przyszłym profilem miejscowości. Dotyczyć to będzie w szczególności szkolnictwa ponadpodstawowego i policealnego w takich branżach jak rehabilitacja, fizjoterapia, pielęgniarstwo, hotelarstwo, gastronomia itp.

Możliwość rozwoju ośrodka naukowo-badawczego o profilu uzdrawiskowym

Biorąc pod uwagę bliskość krakowskiego ośrodka akademickiego i już nawiązaną współpracę z uczelniami z Krakowa i Śląska przez Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu, a także współpracę samorządu Krzeszowic z Akademią Górniczo-Hutniczą (choć w zupełnie innym obszarze badawczym) można zakładać rozwój współpracy przyszłych instytucji uzdrawiskowych z placówkami akademickimi, czy to medycznymi, czy to związanymi z rekreacją, czy nowymi technologiami, zarówno z Krakowa, jak i Śląska. To z kolei daje szansę na stworzenie w Krzeszowicach ważnego ośrodka badawczo-rozwojowego usług uzdrawiskowych.

Zważywszy rosnące potrzeby w zakresie jakości i długości życia, bogacenie się społeczeństwa, rosnącą długość życia oraz chęć, by jak najdłużej utrzymywać wysoką sprawność fizyczną i intelektualną, istnieje duża potrzeba rozwijania innowacyjnych produktów związanych ze zdrowiem, profilaktyką zdrowotną, rehabilitacją pourazową, rehabilitacją pooperacyjną (w tym także onkologiczną) a także rekreacją i turystyką zdrowotną, które lepiej zaspokajają potrzeby kuracjuszy i turystów.

Takim ośrodkiem – zważywszy na już wspomnianą bliskość dużych ośrodków akademickich, szpitali klinicznych i innych renomowanych ośrodków leczniczych i związaną z tym dostępność kadr - mogą w przyszłości stać się Krzeszowice. Wymaga to oczywiście podjęcia aktywnych działań w wielu sferach, niemniej jednak może to w przyszłości być ważny element definiującym rozwój Krzeszowic, a wynikającym bezpośrednio z działalności uzdrawiskowej i posiadanych surowców leczniczych.

W konsekwencji to także możliwość świadomego tworzenia ekosystemu startupów związanych z szeroko pojętymi obszarami medycyny, rehabilitacji, fizjoterapii czy wykorzystania naturalnych surowców leczniczych dostępnych na terenie Krzeszowic.

5.1.1.2. Korzyści niematerialne

Posiadanie specjalnej ochrony prawnej

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrawiskowym, uzdrawiskach i obszarach ochrony uzdrawiskowej oraz o gminach uzdrawiskowych w art. 2 pkt 3 określiła, że „uzdrawisko, to obszar, na terenie którego prowadzone jest lecznictwo uzdrawiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się na jego obszarze naturalnych surowców leczniczych, spełniający warunki, o których mowa w art. 34 ust. 1 ustawy, któremu został nadany status uzdrawiska”. Definicja ta wskazuje, że w przypadku uzdrawisk mamy do czynienia ze specjalnie wydzielonym obszarem przestrzennym (przestrzeń gminy), wyodrębnionym z uwagi na potrzebę realizacji określonych zadań i celów, który spełnia warunki określone w ustawie uzdrawiskowej i któremu aktem prawnym generalnym (rozporządzenie Rady Ministrów) odnoszącym się do określonej przestrzeni został nadany status uzdrawiska.

Zapisy te z jednej strony wprowadzają szereg ograniczeń, ale z drugiej nadają temu obszarowi wyjątkowy charakter i zabezpieczają interesy tego obszaru przed próbą naruszenia specjalnego statusu związanego z prowadzoną na tym terenie działalnością leczniczą i profilaktyczną.

Prestiż z tytułu posiadania statusu uzdrowiska

Posiadanie statusu uzdrowiska jest marką samą w sobie i wyróżnikiem. W Polsce funkcjonuje dziś 2 477 gmin, zaś status uzdrowiska posiada tylko 45 miejscowości (lub ich części). Już sam ten fakt jest istotnym wyróżnikiem i stanowi o przewadze konkurencyjnej nad pozostałymi gminami, szczególnie tymi, które równolegle rozwijają produkt turystyczny i rekreacyjny.

W przypadku Krzeszowic prestiż ten może mieć także znaczenie związane z potencjalnie rezydencjonalnym charakterem miasta w relacji do procesów suburbanizacji Krakowa. Szybkie połączenie kolejowe z Krakowem, czyste powietrze (jako efekt posiadania statusu uzdrowiska), relatywnie tańsze grunty i w konsekwencji tańsze mieszkania, bogata baza rekreacyjna (jeden z aspektów uzdrowiska), a także atrakcyjny rynek pracy (w dużej części związany z funkcjami uzdrowiskowymi) – może dla znacznej grupy osób poszukujących alternatywy dla kupna mieszkania w Krakowie stanowić o wyborze właśnie Krzeszowic jako atrakcyjnego miejsca do osiedlenia się, co z kolei dla gminy (w sytuacji postępujących procesów depopulacji miast) jest obecnie kluczowym elementem zabezpieczającym miasto przed pojawieniem się zjawisk „zwijania się” miast.

Rozpoznawalność marki na rynku i wiążące się z tym ułatwienia w zakresie promocji miejscowości

Uzdrowiska postrzegane są dziś jako miejscowości o wysokim statusie infrastrukturalnym, zadbanych układach urbanistyczno-przestrzennych, bogatej ofercie kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, a także rozpoznawalnej marce w turystyce zdrowotnej (spa, wellness). To wszystko tworzy tzw. wartość dodaną i umożliwia stosunkowo łatwą promocję uzdrowiska i możliwość bardzo szybkiego zaistnienia w społecznej percepcji.

Posiadanie statusu uzdrowiska staje się swoistym wyróżnikiem miejscowości. Co więcej jest on nierzadko cenną wskazówką dla osób szukających atrakcyjnego miejsca do spędzenia wolnego czasu (niekoniecznie leczenia uzdrowiskowego). To tutaj bowiem jest gwarancja znalezienia bogatszej oferty turystycznej, rekreacyjnej, gastronomicznej, noclegowej, kulturalnej i usługowej niż w szeregu miejscowości wyłącznie turystycznej. To tutaj jest większe prawdopodobieństwo, że baza około turystyczna będzie funkcjonowała przez cały rok, a nie tylko w sezonie wakacyjnym. To wreszcie tutaj – z uwagi na wymogi środowiskowe nakładane na miejscowości o statusie uzdrowiska – jest większa pewność, iż wypoczynek będzie się odbywał w czystym środowisku (szczególnie istotna jest tutaj jakość powietrza) i wśród atrakcyjnych, często rozbudowanych, form przyrody.

Wyższy standard środowiska naturalnego

Obowiązki nałożone na miejscowości (a w szczególności obszary), którym nadano status uzdrowiska związane z zapewnieniem wyższych, standardów utrzymania czystości powietrza, wody i gleby, a także z pożądanym bilansem terenów zielonych sprawiają, iż są to obszary atrakcyjne nie tylko dla turystów, ale także dla mieszkańców. A zważywszy, że inwestycje związane z jakością środowiska najczęściej nie mają charakteru punktowego, tylko obejmują obszar całej gminy, zyskują mieszkańcy gminy, która ma status uzdrowiska. Lepsze warunki środowiskowe, to lepsza jakość życia dla mieszkańców. Lepsze warunki środowiskowe to mniejsza zapadalność na choroby, większy komfort życia, dłuższe utrzymanie sprawności psychofizycznej i relatywnie dłuższy czas życia, a to przekłada się bezpośrednio na efekt ekonomiczny w skali lokalnej wspólnoty i całego społeczeństwa.

5.1.2. Ograniczenia i koszty

Stworzenie swoistego reżimu publiczno-prawnego na obszarze uzdrowiska

Należy pamiętać, że wyznaczenie obszaru uzdrowiska, a więc obszaru „specjalnej ochrony” czy też stref lub obszarów ochronnych, oznacza wprowadzenie na tym obszarze pewnych ograniczeń publiczno-prawnych o zróżnicowanym charakterze i poziomie uciążliwości. A mówiąc inaczej wprowadzenie swoistego porządku prawnego poszerzonego o regulacje specjalne, które dotyczą takich elementów jak: ustanowienia ciężarów publicznych, wprowadzenia specjalnych norm ochronnych, np. z zakresu środowiska naturalnego, sanitarnych, geologii i górnictwa lub wprowadzeniu postanowień porządkowych (związanych np. z ograniczeniem hałasu).

Skutki prawne ustanowienia „obszaru specjalnej ochrony” to:

- ograniczenie prawa własności i innych praw rzeczowych (planem zagospodarowania przestrzennego, parkiem, rezerwatem),
- ograniczenie prowadzenia działalności gospodarczej,
- powstanie ciężarów publicznych (np. uiszczanie opłat uzdrowiskowych, dopuszczenie możliwości ponoszenia opłat za wejście do parku czy rezerwatu, a także za zanieczyszczenie środowiska),
- stworzenie specyficznych norm w zakresie ochrony przyrody, środowiska oraz ładu i porządku.

Ustanowienie szczególnych norm prawnych chroniących naturalne surowce lecznicze

Dotyczy w szczególności przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, ale także ustanawiania specjalnych stref ochrony (np. wód mineralnych) tak, aby w maksymalnym stopniu zabezpieczyć czystość i nienaruszalność złóż surowców leczniczych, w taki sposób, aby czynniki zewnętrzne nie mogły zmieniać właściwości fizykochemicznych tych surowców, a w szczególności pogarszać ich jakości. W tym celu ustanawia się w miejscowości o charakterze uzdrowiskowym obszar górniczy i strefy ochrony uzdrowiskowej, które niosą za sobą pewne ograniczenia w korzystaniu z terenu.

Przy czym należy pamiętać, iż część z tych wymogów w przypadku Krzeszowic została już spełniona – funkcjonuje tu bowiem obszar górniczy „Krzeszowice I”. Obszar górniczy „Krzeszowice I” został utworzony dla prowadzenia wydobywania wód leczniczych siarczkowych z neogeńskiego poziomu wodonośnego (miocen). Granice obszaru i terenu górniczego wyznaczają linie łączące punkty załamania o współrzędnych określonych w koncesji udzielonej przez Ministra Środowiska nr 10/2000 z dnia 31.10.2000 roku. Obszar ten (w całości leżący w Krzeszowicach) ma powierzchnię 1 360,75 ha.

Ograniczenia wynikające z objęcia terenu strefami ochrony uzdrowiskowej A, B i C opisano szczegółowo w rozdziale 4.2.

Ustanowienie specyficznych, właściwych tylko uzdrowiskom, norm prawnych z zakresu ochrony środowiska naturalnego

Gminy uzdrowiskowe zobowiązane są do tworzenia i ulepszania infrastruktury komunalnej i technicznej przeznaczonej dla uzdrowisk, związanej z zaopatrzeniem w wodę oraz unieszkodliwianiem i odprowadzaniem ścieków, usuwaniem odpadów stałych, a także z zaopatrzeniem w energię elektryczną gazową i w zakresie transportu zbiorowego. Muszą też opracowywać kosztowne dokumentacje związane z wymogami prawa geologicznego i górniczego, strefami ochrony zieleni, ochroną środowiska naturalnego, tworzeniem warunków dla rozwoju lecznictwa uzdrowiskowego poprzez opracowywanie i wdrażanie strategii rozwoju uzdrowiska. Jednocześnie na gminach uzdrowiskowych spoczywa zakaz realizacji inwestycji, które mogą negatywnie wpływać na funkcjonowanie uzdrowiska lub powodować dyskomfort leczenia i wypoczynku.

Jednocześnie wszystkie te elementy nie tylko pozwalają na staranie się o status uzdrowiska, ale jednocześnie podnoszą jakość życia mieszkańców obszaru objętego koniecznością dostosowania się do bardziej restrykcyjnych norm uzdrowiskowych.

Ograniczenie wolności gospodarczej

Z faktem posiadania statusu uzdrowiska wiążą się także różne zakazy w zakresie prowadzenia niektórych rodzajów działalności gospodarczej i ograniczenia w zakresie możliwości inwestowania w określonych obszarach uzdrowiska. Ich restrykcyjność w sposób bezpośredni wiąże się ze strefami uzdrowiskowymi – największe obejmują strefę A ochrony uzdrowiskowej i znacząco zmniejszają się wraz z oddalaniem się od ścisłego centrum obszaru chronionego.

I znowu należy podkreślić, iż obostrzenia te są korzystne nie tylko z punktu widzenia obszaru ochranianego i przyszłych kuracjuszy, ale także obecnych i przyszłych mieszkańców Krzeszowic w obszarze objętym ograniczeniami. A ograniczenia te obejmują m.in. zakaz funkcjonowania zakładów przemysłowych w uzdrowisku, zakaz budowy stacji telefonii komórkowej w strefie „A” uzdrowiska, zakaz budowy obiektów handlowych o powierzchni większej niż 400m² w strefie „A” uzdrowiska, zakaz budowy stacji paliw w strefie „A” uzdrowiska, zakaz trzymania zwierząt gospodarskich w strefie „A”

uzdrowiska, zakaz budowy parkingów naziemnych przekraczających określoną powierzchnię w strefie „A” uzdrowiska, zakaz prowadzenia robót melioracyjnych w strefie „A” uzdrowiska. Ograniczenia przewidziano także dla strefy „B” i „C” uzdrowiska w odniesieniu do zagospodarowania przestrzeni publicznej i wprowadzenia przepisów porządkowych.

Ustanowienie czy też wyłączenie ze stosowania norm prawnych w zakresie ładu i porządku odnoszących się do obszaru uzdrowiska

Zobowiązania wynikające z faktu bycia gminą uzdrowską to m.in. obowiązek tworzenia warunków dla funkcjonowania zakładów lecznictwa uzdrowskiego i urzędów lecznictwa uzdrowskiego oraz rozwoju infrastruktury komunalnej w celu zaspokojenia potrzeb osób przebywających w gminie w celach leczenia uzdrowskiego. W ramach tego obowiązku mieszczą się takie zadania jak ścisła ochrona stref ochrony sanitarnej wód leczniczych, tworzenie i utrzymanie parków, terenów zieleni, ścieżek spacerowych i deptaków, budowa i utrzymanie infrastruktury uzdrowskiej itp. Kolejnym wymogiem jest odpowiednie gospodarowanie terenami z uwzględnieniem potrzeb lecznictwa uzdrowskiego oraz spełnieniem wymagań dla stref ochronnych A, B i C. Niezmiernie ważnym obowiązkiem związanym ze statusem uzdrowska jest ochrona warunków naturalnych uzdrowska oraz spełnienie określonych, zastrzonych dla uzdrowska wymagań w zakresie dopuszczalnych norm zanieczyszczeń powietrza oraz hałasu.

Ograniczenia w tym zakresie dotyczą też niektórych aspektów budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego na obszarze strefy A ochrony uzdrowskiej, a także takich elementów jak garaże wolnostojące.

W tej części mieszczą się m.in. obowiązki zapewnienia ciszy w godzinach 22.00 do 6.00, nieorganizowanie imprez masowych (z wyjątkiem imprez znajdujących się w harmonogramie gminnym). Zabronione jest pozyskiwanie surowców mineralnych innych niż naturalne surowce lecznicze, wyręb drzew oraz prowadzenie robót melioracyjnych mogących spowodować niekorzystną zmianę istniejących stosunków wodnych.

Podwyższone koszty utrzymania infrastruktury uzdrowskiej i turystycznej

Posiadanie statusu uzdrowska nakłada na gminę określone obowiązki w zakresie utrzymania infrastruktury uzdrowskiej, a także spełnia podwyższone standardy w zakresie ochrony środowiska naturalnego, utrzymania czystości i porządku oraz zieleni. Z kolei konsekwentne budowanie przewagi konkurencyjnej nad innymi miejscowościami uzdrowskimi i turystycznymi pociąga za sobą konieczność rozwijania i utrzymania atrakcyjnej infrastruktury turystycznej i ekologicznej.

Działania te wymagają nakładów finansowych ze strony gminy, które przynajmniej przez część mieszkańców odbierane są jako inwestowanie dla odbiorcy zewnętrznego (turysty i kuracjusza), a nie mieszkańca gminy. Nierzadko pomija się w tym rozważaniach pozytywne efekty (także finansowe) wynikające z działalności uzdrowskiej i turystycznej (dodatkowe wpływy podatkowe, transfery z budżetu państwa, nowe miejsca pracy, wzrosty dochodów mieszkańców), a skupia się na tym, iż „gmina wykonuje coś dla obcego odbiorcy, a nie swojego mieszkańca”. Bez względu na trafność takich sądów warto pamiętać w procesie decyzyjnym, że głosy takie będą się pojawiać. Rolą samorządu zaś będzie skutecznie i w oparciu o rzetelne wyliczenia ekonomiczne, prowadzenie dyskursu publicznego, który pokaże zarówno koszty, jak i korzyści z rozwoju działalności turystyczno-uzdrowskiej.

Konkluzje

Reasumując, należy stwierdzić, że miejscowości ubiegające się o uzyskanie statusu uzdrowska lub te, które chcą go utrzymać, napotykają tyle samo czynników stymulujących, co barier. To od jakości produktu turystycznego i uzdrowskiego, umiejętności wypromowania go na zewnątrz, umiejętności przyciągnięcia kuracjuszy, turystów, ale i inwestorów, wreszcie zaangażowania mieszkańców we wspieranie rozwoju funkcji turystyczno-uzdrowskiej zależeć będzie czy relacja kosztów i korzyści przechylać się będzie na jedną, czy na drugą stronę szali.

5.2. Analiza interesariuszy rozwoju Uzdrowiska Krzeszowice

Poniżej zaprezentowano grupy instytucji i osób, które mogą być zainteresowane rozwojem działalności uzdrowskiej w Krzeszowicach i w sposób bezpośredni lub pośredni korzystać z rozwoju tej funkcji. Opis ten można także czytać przez pryzmat niezbędnego przygotowania się np. kadrowego do nowych zadań (to dotyczyć będzie w szczególności instytucji samorządowych), a także jako swoistą podpowiedź dla przedsiębiorców i mieszkańców z obszaru Krzeszowic, jakiego rodzaju działalności będą musiały być rozwijane (czy wręcz tworzone od zera) w sytuacji, w której uzyskanie statusu uzdrowiska stanie się faktem, a w mieście pojawią się kuracjusze i turyści.

Samorząd i jego instytucje

Samorząd Krzeszowic jest zainteresowany rozwojem funkcji uzdrowsko-turystycznych z powodów zaprezentowanych we wcześniejszych rozdziałach (rozwój miasta, rozpoznawalność marki miasta w skali co najmniej krajowej, zwiększony napływ inwestycji, zwiększone wpływy podatkowe, nowe miejsca pracy dla mieszkańców). Jednocześnie należy pamiętać, iż rozwój funkcji uzdrowsko-turystyczno-rekreacyjnej to także zwiększone koszty dla budżetu związane nie tylko z niezbędnymi inwestycjami, ale także zwiększoną liczbą zadań, które zostaną postawione przed krzeszowickim samorządem.

Dotyczy to przede wszystkim rozszerzenia zadań gospodarki komunalnej, jako że wzrośnie liczba terenów zielonych i ogólnodostępnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Mowa tu w szczególności o Parku Zdrojowym z urządzeniami uzdrowskimi, który będzie wymagał systematycznego utrzymania (pielęgnacja zieleni, nasadzenia, sprzątanie, zimowe utrzymanie, drobne naprawy i inne), ale także tras rowerowych, pieszych, nordic walking i innych. Zwiększona liczba turystów i kuracjuszy wpłynie też na większe obciążenia sieci wodno-ściekowych oraz funkcjonowanie oczyszczalni, co też może wiązać się z koniecznością zwiększenia obsady zakładu zajmującego się tymi aspektami. Wzrośnie także obciążenie komunikacji publicznej, a być może z czasem wręcz pojawi się konieczność stworzenia komunikacji uzdrowskiej, która zapewni sprawny transport na terenie uzdrowiska i jego atrakcji. Z pewnością wzrośnie też liczba zadań związanych z promocją i organizacją imprez na terenie gminy Krzeszowice.

Już dziś warto w tym kontekście rozważyć wdrożenie w nieodległej przyszłości pewnych rozwiązań organizacyjnych, które nie tylko będą odpowiedzią na zwiększone zapotrzebowanie osób do wykonywania tych nowych zadań, ale staną się także świadomą metodą aktywizacji pewnych grup społecznych. Mowa tu w szczególności o powołaniu spółdzielni socjalnej, która w przyszłości mogłaby – na zlecenie gminy – zająć się pielęgnacją i utrzymaniem terenów zielonych oraz infrastruktury uzdrowskiej.

Odrębną grupą jednostek, które nie tylko będą musiały w dłuższej perspektywie zmienić swoją formułę funkcjonowania, ale być może także wzmocnić swoje zasoby kadrowe, będą miejskie instytucje kultury, na barkach których spocznie już nie tylko odpowiedzialność za zapewnienie dostępu do wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców Krzeszowic, ale tworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla licznej grupy kuracjuszy i turystów.

Podmioty prowadzące działalność leczniczo-uzdrowską

Ważną grupą podmiotów (publicznych i niepublicznych) zainteresowanych rozwojem funkcji uzdrowskiej będą instytucje prowadzące działalność leczniczo-uzdrowską działającą w ramach kontraktów z płatnikiem publicznym (NFZ, ZUS, PEFRON). W tej grupie znajdują się przyszłe szpitale i przychodnie uzdrowskie, sanatoria i zakłady przyrodolecznicze. Wiąże się to nie tylko z koniecznością budowy nowych obiektów (bądź adaptacją istniejącego zasobu), ale także zatrudnieniem dużej liczby osób, zarówno kadry medycznej jak i pielęgniarstwa oraz rehabilitantów i fizjoterapeutów, ale także personelu pomocniczego i administracyjnego.

Podmioty prowadzące działalność leczniczo-uzdrowską, działające wyłącznie na zasadach komercyjnych

Uruchomienie działalności uzdrowskiej i związany z tym napływ kuracjuszy i turystów pociąga za sobą zwiększone zapotrzebowanie na różne usługi medyczne i rehabilitacyjne świadczone na zasadach komercyjnych w gabinetach prywatnych. Niemniej jednak uzyskanie przez Krzeszowice statusu uzdrawiska będzie wiązało się z szansą także dla obecnych właścicieli tego typu gabinetów, jak i otworzy rynek dla powstawania kolejnych.

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność związaną z turystyką i obsługą ruchu turystycznego

Uzdrowisko Krzeszowice to ogromny, nowy rynek dla szeregu istniejących i nowych firm prowadzących działalność związaną z szeroko rozumianą turystyką i obsługą ruchu turystycznego, w tym hoteli, pensjonatów, gospodarstw agroturystycznych, restauracji, kawiarni i barów. To także szansa na rozwój usług związanych z obsługą ruchu turystycznego takich jak: usługi przewodnickie, usługi rekreacyjne, wypożyczalnie sprzętu, a także ośrodki rekreacji wodnej, kąpieliska, baseny, zalewy rekreacyjne, korty, pola golfowe, wyciągi narciarskie, komercyjne ścianki wspinaczkowe, kluby fitness, kręgielnie, a także agencje turystyczne zajmujące się koordynacją różnych działań w obszarze turystyki i rekreacji.

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność związaną z kulturą i sztuką

Uzdrowisko to duża, dodatkowa liczba osób, która pojawia się w miejscowości o takim statusie. Specyfika działalności sanatoryjno-leczniczej polega na tym, iż pacjenci i kuracjusze zajęci są głównie w godzinach popołudniowych i południowych, natomiast godziny popołudniowe i wieczorne to czas wolny, który chętnie zagospodarowują poszukując atrakcyjnych form rozrywki i wypoczynku. To zatem idealny rynek na rozwój komercyjnych podmiotów związanych z kulturą i sztuką – kin, galerii, agencji koncertowych. To także szansa dla artystów indywidualnych, ale także producentów pamiątek, rękodzieła, lokalnego rzemiosła, które to przedmioty chętnie kupowane są w trakcie pobytów uzdrowskich czy turystycznych.

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność nie związaną bezpośrednio z turystyką

Zwiększona liczba osób przebywających okresowo na terenie miasta to także szansa dla podmiotów gospodarczych prowadzących działalność nie związaną bezpośrednio z turystyką, ale korzystających ze zwiększonego ruchu osób w mieście i okolicy. Mowa tu np. o firmach obsługujących hotele i pensjonaty (np. w zakresie usług pralniczych, dostarczania żywności, drobnych remontów), przedsiębiorstwach taksówkarskich i indywidualnych osobach prowadzących taką działalność, a także podmiotach zajmujących się handlem i innymi usługami, z których może korzystać kuracjusz przebywający w jednym miejscu przez np. 3 tygodnie (znane są np. przypadki kuracjusza, który co roku przyjeżdżał do sanatorium do tej samej miejscowości i w tym czasie w lokalnym zakładzie naprawy pojazdów zostawiał swój samochód do przeglądu i ewentualnych napraw).

Lokalni producenci i dystrybutorzy żywności

Zwiększona liczba osób przebywających krótko- i średnioterminowo w mieście i jego okolicach w oczywisty sposób przekłada się na zwiększone zapotrzebowanie na produkty żywnościowe, a to z kolei jest szansą dla lokalnych producentów żywności. Warto w takim wypadku zadbać o ekologiczność upraw i hodowli, jako że, szczególnie w przypadku uzdrawiska, może to być dodatkowy atut przemawiający za zakupami u lokalnych producentów i dostawców.

Inwestorzy wewnętrzni i zewnętrzni

Powolne przekształcanie się Krzeszowic w miejscowość o charakterze uzdrowsko-turystycznym to wreszcie szansa dla inwestorów, zarówno w rozumieniu osób i przedsiębiorców z obszaru gminy, jak i przedsiębiorców spoza gminy. Ważna w tym przypadku jest długofalowa i skoordynowana polityka promocyjno-informacyjna, tak aby przyciągnąć do Krzeszowic osoby zainteresowane inwestowaniem na jej terenie. Ważna jest tutaj transparentna informacja o planowanym sposobie zagospodarowania terenu gminy i możliwych zmianach w planach miejscowych. To także moment na refleksję, jakie zasoby nieruchomości samorząd może uruchomić, tak aby pozyskać

inwestorów gotowych do wsparcia procesów, na których zależy lokalnemu samorządowi. Ważne zatem, aby już teraz z wolna budować pomysły i ofertę partnerstwa publiczno-prywatnego, które powinny wspierać ważne procesy rozwojowe Krzeszowic.

6. NIEZBĘDNE DZIAŁANIA FORMALNO-PRAWNE ZMIERZAJĄCE DO NADANIA KRZESZOWICOM STATUSU UZDROWISKA

Warunki uzyskania statusu uzdrowiska zostały sformułowane w art. 34 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Mówią one, że: [...] *status uzdrowiska może być nadany obszarowi, który spełnia łącznie następujące warunki:*

1. *posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych na zasadach określonych w ustawie;*
2. *posiada klimat o właściwościach leczniczych potwierdzonych na zasadach określonych w ustawie;*
3. *na jego obszarze znajdują się zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego;*
4. *spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska;*
5. *posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzi gospodarkę odpadami.*

Użyte w ustawie sformułowanie „łącznie” oznacza, iż aby można było starać się o uzyskanie statusu uzdrowiska dla określonego obszaru gminy, muszą zostać spełnione wszystkie z ww. warunków.

Część elementów enumerowanych w ustawie, Krzeszowice spełniają już obecnie – szczególnie jeśli chodzi o posiadanie złóż naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych. Dysponentem badań określonych w ustawie jest Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” SPZOZ, co oznacza, iż w przypadku starania się o status uzdrowiska badania te będą musiały być powtórzone na zlecenie Gminy.

Elementy takie jak potwierdzenie leczniczych właściwości klimatu należy przeprowadzić w trakcie procesu ubiegania się o potwierdzenie statusu uzdrowiska. Z kolei elementy związane z posiadaniem infrastruktury technicznej w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, a także prowadzenia gospodarki odpadami wymagają przeglądu i być może poczynienia inwestycji w tym zakresie. Zainteresowania i nakładów wymagają również warunki określone w przepisach o ochronie środowiska, szczególnie w zakresie jakości powietrza, a także norm hałasu.

Szczegółnej uwagi wymaga warunek istnienia na obszarze przyszłego uzdrowiska zakładu lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, przygotowanych do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Wydaje się, iż w przypadku Krzeszowic można mówić o co najmniej kilku możliwych rozwiązaniach.

Najbardziej oczywiste to porozumienie z Ośrodkiem Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” SPZOZ, który w oparciu o swoje zasoby lecznicze i rehabilitacyjne, z wykorzystaniem surowców leczniczych (wody siarczkowe) stanowiących podstawę obecnych procedur medycznych, mógłby poszerzyć swoją działalność i przekształcić się w zakład lecznictwa uzdrowiskowego (w dowolnej z form wskazanych w ustawie np. szpital uzdrowiskowy, sanatorium uzdrowiskowe, przychodnię uzdrowiskową bądź zakład przyrodolecznicy). To rozwiązanie wydaje się korzystne także z punktu widzenia organu właścicielskiego Ośrodka, którym jest samorząd województwa małopolskiego również zainteresowany (potwierdzenie tej tezy znajdziemy m.in. w projekcie nowej strategii rozwoju regionu *Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”*) rozwijaniem produktu uzdrowiskowego w regionie.

Drugą z możliwości jest poszerzenie działalności istniejącego Krzeszowickiego Centrum Zdrowia przy ul. Legionów Polskich 30 o jedną z form wskazanych w ustawie dla zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (np. przychodnię uzdrowiskową).

Kolejne opcje wiążą się z pozyskaniem inwestora zewnętrznego, który swoimi inwestycjami będzie wspierał działania samorządu mając zapewnienie, iż ten podejmować będzie skuteczne starania o uzyskanie statusu uzdrawiska. Możliwych scenariuszy współpracy samorządu z inwestorem jest tutaj wiele – jeden z mechanizmów został opisany w rozdziale 10 niniejszego dokumentu na przykładzie Uniejowa (samorząd dysponuje obiektem i korzysta z niego w taki sposób, aby osiągnąć wyznaczony cel), inne dotyczą inwestowania w przyszłych strefach uzdrawiskowych tak, aby powstawały w nich obiekty i instytucje istotne z punktu widzenia możliwości starania się o nadanie statusu uzdrawiska.

6.1. Dwie ścieżki starania się o status uzdrawiska

Istnieją także dwie procedury uzyskania statusu uzdrawiska. Gmina może ubiegać się bezpośrednio o taki status bądź w pierwszej fazie postarać się jedynie o ustanowienie obszaru ochrony uzdrawiskowej. W drugim wypadku spełnione muszą być wszystkie warunki wymienione w art. 34 ust. 1 z wyłączeniem punktu 3 tj. na takim obszarze nie musi znajdować się zakład lecznictwa uzdrawiskowego oraz urządzenia lecznictwa uzdrawiskowego, przygotowane do prowadzenia lecznictwa uzdrawiskowego. Wybierając tę drogę rozwoju można poprzestać na uzyskaniu ochrony uzdrawiskowej traktując ją wyłącznie w kategoriach promocyjnych, bądź też z czasem utworzyć zakład lecznictwa uzdrawiskowego i wybudować urządzenia lecznictwa uzdrawiskowego lub też znaleźć podmiot prywatny, który zrealizuje takie zadania (samodzielnie lub w partnerstwie z gminą) i wtedy wystąpić o uzyskanie pełnego statusu uzdrawiska.

6.2. Niezbędne kroki w ubieganiu się o status uzdrawiska

Część poniżej opisanych działań ma charakter bezkosztowy, część wiąże się z wydatkowaniem środków na prowadzenie badań, analiz oraz prac planistycznych. Poniżej przedstawiono szczegółowy opis działań i czynności, a także ich określoną kolejność na drodze starania się o status uzdrawiska. Zwrócono także uwagę na minimalny czas przeprowadzenia określonej procedury, który limituje możliwość podejmowania kolejnych działań i jednocześnie wskazuje na potrzebę zachowania dużej dyscypliny w przechodzeniu następnych kroków, umożliwiającą przejście procesu starania o status uzdrawiska dla Krzeszowic maksymalnie szybko.

Tabela 2. Niezbędne kroki w staraniu się o status uzdrawiska

Lp.	Konieczna do wykonania czynność	Komentarz co do lokalnych uwarunkowań Krzeszowic
1.	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy o przystąpieniu do prac związanych z uzyskaniem przez gminę statusu uzdrawiska lub statusu obszaru ochrony uzdrawiskowej.	Do realizacji po podjęciu przez samorząd Krzeszowic decyzji o przystąpieniu o starania się o nadanie statusu uzdrawiska.
2.	Uzyskanie informacji w Ministerstwie Zdrowia (w Wydziale Uzdrawisk), czy istnieją realne przesłanki utworzenia uzdrawiska w gminie (terenowa wizja lokalna specjalisty od spraw uzdrawisk, stwierdzająca posiadanie odpowiednich obszarowo przestrzeni i obowiązujących wskaźników zieleni, umożliwiających utworzenie strefy „A” ochrony uzdrawiskowej	Konieczna wizyta w Ministerstwie Zdrowia oraz zaproszenie przedstawiciela tej instytucji do złożenia wizyty w Krzeszowicach.

	oraz innych stref ochronnych).	
3.	Wykonanie odwiertów wody leczniczej zimnej lub termalnej i utworzenie kopalni borowin, o ile istnieją na obszarze planowanego uzdrawiska.	<p>Zależnie od rozstrzygnięcia, gdzie (geograficznie i instytucjonalnie) ulokowany będzie zakład lecznictwa uzdrowiskowego i jakie będzie jego zapotrzebowanie na wody lecznicze.</p> <p>W przypadku przekształcenia Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu w zakład lecznictwa uzdrowiskowego punkt ten można uznać za spełniony na tym etapie.</p> <p>W przypadku tworzenia zakładu lecznictwa uzdrowiskowego w innej formule instytucjonalnej konieczne będzie wykonanie nowych odwiertów, zbadanie ich składu chemicznego, właściwości leczniczych oraz wydajności źródła, a tym samym ocena przydatności odwiertu do planowanego sposobu wykorzystania.</p> <p>Docelowo konieczne będzie także doprowadzenie wody mineralnej z nowego odwiertu do zakładu lecznictwa uzdrowiskowego (zob. punkt 7).</p>
4.	Zlecenie badań i uzyskanie świadectw od uprawnionych przez Ministra Zdrowia instytutów, potwierdzających właściwości lecznicze kopalin.	<p>Należy zawrzeć umowę z jedną z instytucji uprawnionych przez Ministra Zdrowia, które w toku przeprowadzonych badań potwierdzają właściwości lecznicze krzeszowickich wód mineralnych.</p> <p>Instytucje te to obecnie:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Politechnika Wrocławska;▪ Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska i Główny Instytut Górnictwa;▪ Państwowy Zakład Higieny Instytut Naukowo-Badawczy, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polskiej Akademii Nauk, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. <p>Zakres niezbędnych badań określa Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz.U. 2018 poz. 605).</p> <p>W przypadku Krzeszowic i starania się o status Uzdrawiska wykonanie takich badań jest konieczne, przy czym fakt, że Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu dysponuje potwierdzeniem właściwości leczniczych wykorzystywanej wody sprawia, iż badanie to będzie niejako tylko formalnością i nie ma zagrożenia uzyskania negatywnej opinii.</p>
5.	Zlecenie badań klimatu leczniczego i uzyskanie świadectwa od uprawnionych przez Ministra Zdrowia instytutów.	<p>Zakres niezbędnych badań określa Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości (Dz.U. 2018 poz. 605).</p> <p>Klimat o właściwościach leczniczych musi spełniać m.in. następujące parametry:</p> <ul style="list-style-type: none">▪ liczba godzin ze słońcem w roku - co najmniej 1 500 godzin;▪ liczba dni z opadem (powyżej 0,1 mm) w roku - nie więcej niż 183 dni;▪ liczba dni z mgłą w okresie od października do marca - nie więcej niż 50, a od kwietnia do września nie więcej niż 15.

		<p>Klimat o właściwościach leczniczych nie powinien mieć także cech stanowiących bodźce niekorzystne dla organizmu ludzkiego, do których należy m.in. częste występowanie dni parnych (ciśnienie pary wodnej pow. 18,8 hPa). Ocena właściwości leczniczych jest dokonywana na podstawie udokumentowanych badań przeprowadzonych w okresie 24 miesięcy przed złożeniem wniosku o potwierdzenie tych właściwości.</p>
6.	<p>Utworzenie obszaru górniczego i terenu górniczego, a tym samym powołanie zakładu górniczego.</p>	<p>Na terenie Krzeszowic utworzono obszar górniczy „Krzeszowice I”. Obszar górniczy „Krzeszowice I” został utworzony dla prowadzenia wydobywania wód leczniczych siarczkowych z neogeńskiego poziomu wodonośnego (miocen). Granice obszaru i terenu górniczego wyznaczają linie łączące punkty załamania o współrzędnych określonych w koncesji udzielonej przez Ministra Środowiska nr 10/2000 z dnia 31.10.2000 roku. Obszar ten (w całości leżący w Krzeszowicach) ma powierzchnię 1 360,75 ha.</p> <p>Administratorem obszaru górniczego w obecnych granicach jest Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu. W przypadku przekształcenia się Ośrodka w zakład lecznictwa uzdrowiskowego i niepowiększanie istniejącego obszaru górniczego punkt ten można uznać za spieniony. W przypadku realizacji nowych odwiertów, w szczególności poza obecnym obszarem górniczym, konieczne jest powiększenie istniejącego obszaru lub utworzenie nowego i porozumienie z Ośrodkiem lub powołanie odrębnego zakładu górniczego bezpośrednio przez Gminę Krzeszowice.</p>
7.	<p>Doprowadzenie wód leczniczych do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego.</p>	<p>W przypadku przekształcenia Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu „Krzeszowice” w zakład lecznictwa uzdrowiskowego nie ma (na ten moment) konieczności podejmowania nowych inwestycji. W przypadku lokowania zakładu lecznictwa uzdrowiskowego w innej lokalizacji konieczne jest wybudowanie nowego rurociągu wody mineralnej do docelowej lokalizacji zakładu.</p>
8.	<p>Wykonanie rozwiązania procesu utylizacji ścieków pokąpielowych.</p>	<p>Bez względu na przyszłą lokalizację zakładu lecznictwa uzdrowiskowego kwestia ta musi być rozwiązana na obszarze przyszłego uzdrowiska, w odniesieniu zarówno do nowych, jak i funkcjonujących zakładów, a także obiektów turystyczno-rekreacyjnych, w których wykorzystywane są lub będą wody mineralne do kąpeli leczniczych bez względu na formę tych kąpeli.</p>
9.	<p>Opracowanie operatu uzdrowiskowego (systemem własnym lub zleconym). Przy czym w Ministerstwie Zdrowia w Wydziale Uzdrawisk należy dokonać:</p> <p>a) wstępnego zaopiniowania przebiegu stref ochrony uzdrowiskowej;</p> <p>b) ustalenia kierunków leczniczych dla uzdrowiska w Ministerstwie Zdrowia w oparciu o świadectwa wód i klimatu.</p>	<p>Gmina – po spełnieniu wcześniej opisanych zaleceń i uzyskaniu stosownych decyzji – przystępuje do sporządzenia operatu uzdrowiskowego, w celu określenia możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na tym obszarze. Projekt operatu opiniuje komisja uzdrowiskowa rady gminy (art. 47 ust. 2 pkt 1 u.l.u.). Operat podpisuje burmistrz miasta. Operat jest sporządzany w formie pisemnej, z podziałem na część opisową i graficzną. Część opisową sporządza się także w formie elektronicznej.</p> <p>Szczegółowy zakres wymaganych w operacie informacji przedstawiono w rozdziale 6.3.</p>
10.	<p>Powołanie Komisji Uzdrawiskowej w ramach Rady Miejskiej</p>	<p>Komisja uzdrawiskowa jest organem opiniodawczo-doradczym rady gminy w sprawach dotyczących uzdrowiska oraz obszaru ochrony uzdrawiskowej. Do zadań komisji uzdrawiskowej należy w szczególności:</p>

		<ul style="list-style-type: none">▪ opiniowanie projektu operatu uzdrowiskowego;▪ opiniowanie projektu statutu uzdrowiska lub statutu obszaru ochrony uzdrowiskowej;▪ opiniowanie projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny wchodzące w skład stref ochrony uzdrowiskowej;▪ opiniowanie gminnych programów ochrony środowiska;▪ opiniowanie projektów programów zamierzeń inwestycyjnych gminy dotyczących obszaru uzdrowiska oraz obszaru ochrony uzdrowiskowej.
11.	Przekazanie Operatu Uzdrowiskowego Ministrowi Zdrowia do zaopiniowania.	Zaopiniowany przez Komisję Uzdrowiskową Rady Miejskiej i podpisany przez burmistrza Operat Uzdrowiskowy wraz z uzyskanymi wcześniej świadectwami potwierdzającymi właściwości lecznicze klimatu i surowców naturalnych, przekazywany jest do dalszych uzgodnień do Ministerstwa Zdrowia.
12.	Decyzja Ministra Zdrowia o możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze gminy i otrzymaniem statusu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej.	<p>W przypadku uzyskania pozytywnej Decyzji Ministra Zdrowia o możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze gminy i w otrzymaniu statusu uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej, wnioskująca gmina uzyskuje Decyzję Prezesa Rady Ministrów o nadaniu statusu uzdrowiska.</p> <p>Po pozytywnej decyzji Prezesa Rady Ministrów o nadaniu statusu uzdrowiska – gmina w określonych terminach (tj. 30 od dnia wejścia w życie rozporządzenia) opracowuje statut uzdrowiska, zgodnie z zapisami w operacie uzdrowiskowym i zapisami w ustawie uzdrowiskowej.</p> <p>Opracowany statut przesyła w jednym egzemplarzu do Ministra Zdrowia i jednocześnie publikuje go w Dzienniku Urzędowym Wojewody.</p>
13.	Plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej	Gmina, która na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw zdrowia uzyska potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na swoim obszarze, sporządza i uchwała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla strefy „A” ochrony uzdrowiskowej, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, w terminie do 2 lat od dnia otrzymania tej decyzji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Ministerstwa Zdrowia

Jeżeli Gmina występuje jedynie o przyznanie statusu Obszaru Ochrony Uzdrowiskowej nie wykonuje tylko zadania umieszczonego w punkcie 7 i 8.

6.3. Operat uzdrowiskowy – minimalne wymagania

Uznanie miejscowości za uzdrowisko dokonuje się na podstawie opracowanego przez Gminę operatu uzdrowiskowego. Dokument ten pozwala stwierdzić posiadanie warunków zawartych w ustawie *o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych*.

Status uzdrowiska lub obszaru ochrony uzdrowiskowej stwarza podstawy prawno-organizacyjne do prowadzenia na danym obszarze lecznictwa uzdrowiskowego oraz działalności wypoczynkowej i turystycznej. Polskie uzdrowiska działają na podstawie ustawy uzdrowiskowej i aby uzyskać status uzdrowiska, gminy muszą posiadać:

- odpowiedni powierzchniowo obszar pozwalający bezkolizyjnie wyznaczyć strefy ochrony uzdrowiskowej, zwłaszcza strefę „A” ochrony uzdrowiskowej;

- określony wskaźnik terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych (w strefie „A” - 65% terenów zieleni, w strefie „B” - 50% terenów zieleni, w strefie „C” - 45% terenów biologicznie czynnych);
- klimat lokalny o walorach leczniczych;
- unikalne, naturalne złoża surowców uzdrowiskowych (wody lecznicze i peloidy) znajdujące się w obszarze stref uzdrowiskowych;
- zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego przez wysoko wykwalifikowane kadry medyczne;
- obiekty szpitalne i sanatoryjne, zakłady przyrodolecznicze z pełnym zapleczem, o wysokim standardzie;
- urządzenia przeznaczone do korzystania z uzdrowiskowych zasobów naturalnych i ich zneutralizowania po wykorzystaniu;
- wymagania określone w przepisach prawa o ochronie i kształtowaniu środowiska;
- pełną infrastrukturę techniczną;
- znaczenie ponadlokalne.

Podobne uwarunkowania obowiązują przy staraniu się o status obszaru ochrony uzdrowiskowej. Różnica jest tylko w punkcie konieczności posiadania na obszarze zakładów lecznictwa uzdrowiskowego. W przypadku wybudowania takiego zakładu/zakładów i po złożeniu korekty operatu w Ministerstwie Zdrowia w tym zakresie, automatycznie po jego pozytywnym zaopiniowaniu, Minister Zdrowia występuje do Prezesa Rady Ministrów o nadanie przyznanemu obszarowi ochrony uzdrowiskowej statusu uzdrawiska.

Prawidłowy operat uzdrowiskowy sporządzany jest w formie pisemnej, w podziale na część opisową i graficzną. Część opisową operatu uzdrowiskowego sporządza się również w formie elektronicznej.

W części opisowej operatu uzdrowiskowego uwzględnia się w szczególności:

- nazwę gminy;
- określenie obszaru, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrawiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
- opis zagospodarowania przestrzennego obszaru, któremu będzie nadany status uzdrawiska, z uwzględnieniem powierzchni i granic stref ochrony uzdrowiskowej, dokładnych danych o lokalizacji i stanie infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnej oraz prowadzonych robotach budowlanych dotyczących tej infrastruktury, a także terenów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy pod lecznictwo uzdrowiskowe oraz działalność rekreacyjno-wypoczynkową i działalność gospodarczą;
- określenie projektowanych stref ochrony uzdrowiskowej wraz z określeniem koniecznych do zachowania terenów zieleni i terenów biologicznie czynnych;
- opis właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu na obszarze, który będzie objęty wystąpieniem o nadanie statusu uzdrawiska albo statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej;
- świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych i właściwości lecznicze klimatu;
- informacje na temat działających zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego lub dane o planach w tym zakresie;
- wskazanie kierunków leczniczych i przeciwwskazań dla przyszłego uzdrawiska;
- opis istniejących obszarów i terenów górniczych ze wskazaniem, zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górniczego, ich wyznaczonych granic lub projektowanego położenia, nazwy kopaliny głównej oraz towarzyszącej;
- informacje o ujęciach wody, sieci wodno-kanalizacyjnej, oczyszczalniach ścieków, gospodarce odpadami oraz o mogących wystąpić zagrożeniach ekologicznych;

- informacje o stanie czystości powietrza oraz natężeniu hałasu, opracowane zgodnie z odrębnymi przepisami;
- datę sporządzenia i podpis wójta/burmistrza/prezydenta miasta.

Część graficzna operatu uzdrowiskowego obejmuje mapy obszaru, któremu ma zostać nadany status uzdrowiska albo status obszaru ochrony uzdrowiskowej, z zaznaczeniem poszczególnych planowanych stref ochrony uzdrowiskowej oraz graficznym przedstawieniem następujących informacji:

- zagospodarowanie przestrzenne obszaru;
- projektowane strefy ochrony uzdrowiskowej;
- istniejące i działające zakłady lecznictwa uzdrowiskowego oraz urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego;
- istniejące obszary i tereny górnicze;
- ujęcia wody, sieci wodno-kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów oraz inne elementy mogące potencjalnie stanowić zagrożenie ekologiczne.

6.4. Statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej - wymagania

Po uzyskaniu decyzji Ministra Zdrowia potwierdzającej możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze, dla którego sporządzono operat uzdrowiskowy, Rada Miejska uchwała, na podstawie operatu uzdrowiskowego, statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej. Wcześniej powinien on zostać przygotowany przez burmistrza i zaopiniowany przez Komisję Uzdrowiskową Rady Miejskiej w Krzeszowicach.

Statut uzdrowiska albo statut obszaru ochrony uzdrowiskowej zawiera w szczególności:

- nazwę uzdrowiska lub nazwę obszaru ochrony uzdrowiskowej i określenie jego granic;
- określenie powierzchni obszaru uzdrowiska wraz z opisem stref ochrony uzdrowiskowej;
- przepisy mające na celu ochronę funkcji leczniczej w uzdrowiskach, określające w szczególności:
 - formy i miejsca prowadzenia punktów sprzedaży pamiątek, wyrobów ludowych, produktów regionalnych lub towarów o podobnym charakterze,
 - formy i miejsca lokalizacji tablic i urządzeń reklamowych;
 - opis właściwości naturalnych surowców leczniczych występujących na terenie uzdrowiska albo obszaru ochrony uzdrowiskowej i właściwości leczniczych klimatu;
 - część graficzną określającą strefy ochrony uzdrowiskowej oraz granice obszaru i terenu górniczego, ustanowionego na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze, obejmującą mapy:
 - strefy „A” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:5 000 z zaznaczonymi ulicami, terenami zieleni, zakładami lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeniami lecznictwa uzdrowiskowego,
 - mapy strefy „B” ochrony uzdrowiskowej w skali 1:10 000,
 - mapy strefy „C” ochrony uzdrowiskowej i obszaru górniczego w skali 1:25 000.

Statut uzdrowiska powinien zawierać także wykaz zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego oraz kierunków leczniczych ustalonych przez ministra właściwego do spraw zdrowia.

Rada Miejska Krzeszowic winna uchwalić statut uzdrowiska lub statut obszaru ochrony uzdrowiskowej w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia, które nada Krzeszowicom status uzdrowiska lub status obszaru ochrony uzdrowiskowej.

6.5. Baza aktów prawny dotyczących funkcjonowania uzdrowisk

Poniżej zamieszczono wykaz obowiązujących na dzień sporządzenia niniejszego dokumentu aktów prawnych dotyczących szeroko pojętej działalności uzdrowskiej. W wersji elektronicznej zamieszczono edytowalne linki do poszczególnych aktów prawnych.

Tabela 3. Baza aktów prawny dotyczących funkcjonowania uzdrowisk

Pozycja	Status	Tytuł
Dz.U. 2019 poz. 1136	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 czerwca 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kierowania na leczenie uzdrowskie albo rehabilitację uzdrowską
Dz.U. 2018 poz. 2375	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 grudnia 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urzędnictwa lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2018 poz. 605	obowiązujący	Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 27 lutego 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości
Dz.U. 2018 poz. 496	obowiązujący	Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 9 lutego 2018 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urzędnictwa lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2017 poz. 1056	obowiązujący	Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 maja 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o lecznictwie uzdrowskim, uzdrowskach i obszarach ochrony uzdrowskiej oraz o gminach uzdrowskich
Dz.U. 2017 poz. 923	akt objęty tekstem jednolitym	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 25 kwietnia 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2016 poz. 2260	obowiązujący	Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym
Dz.U. 2016 poz. 2069	akt objęty tekstem jednolitym	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 12 grudnia 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urzędnictwa lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2016 poz. 1709	akt objęty tekstem jednolitym	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości
Dz.U. 2016 poz. 1236	obowiązujący	Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 kwietnia 2016 r. sygn. akt U 1/15
Dz.U. 2015 poz. 2027	wygaśnięcie aktu	Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2015 poz. 1779	akt objęty tekstem jednolitym	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 października 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2014 poz. 1963	akt objęty tekstem jednolitym	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2014 poz. 1245	akt objęty tekstem jednolitym	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 11 września 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowskiego
Dz.U. 2013 poz. 1665	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 18 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie: energetyki, infrastruktury telekomunikacyjnej, infrastruktury sfery

		badawczo-rozwojowej, lecznictwa uzdrowiskowego w ramach regionalnych programów operacyjnych
Dz.U. 2012 poz. 1332	uznany za uchylony	Rozporządzenie Ministra Skarbu Państwa z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie wykazu zakładów lecznictwa uzdrowiskowego prowadzonych w formie jednoosobowych spółek Skarbu Państwa, które nie będą podlegać prywatyzacji
Dz.U. 2012 poz. 971	uznany za uchylony	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 sierpnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego
Dz.U. 2012 poz. 742	obowiązujący	Ustawa z dnia 14 czerwca 2012 r. o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw
Dz.U. 2012 poz. 452	akt posiada tekst jednolity	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego
Dz.U. 2012 poz. 14	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu kierowania i kwalifikowania pacjentów do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego
Dz.U. 2011 nr 161 poz. 976	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie naczelnego lekarza uzdrowiska
Dz.U. 2011 nr 142 poz. 835	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie kierowania na leczenie uzdrowiskowe albo rehabilitację uzdrowiskową
Dz.U. 2011 nr 130 poz. 761	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie trybu przeprowadzania kontroli jednostek uprawnionych do potwierdzania właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu
Dz.U. 2011 nr 130 poz. 760	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 czerwca 2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu i trybu przeprowadzania kontroli w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego
Dz.U. 2011 nr 73 poz. 390	obowiązujący	Ustawa z dnia 4 marca 2011 r. o zmianie ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych oraz niektórych innych ustaw
Dz.U. 2009 nr 214 poz. 1661	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 7 grudnia 2009 r. w sprawie udzielania pomocy na inwestycje w zakresie: energetyki, infrastruktury telekomunikacyjnej, infrastruktury sfery badawczo - rozwojowej, lecznictwa uzdrowiskowego w ramach regionalnych programów operacyjnych
Dz.U. 2006 nr 236 poz. 1708	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 30 listopada 2006 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakie powinna spełniać jednostka uprawniona do wydawania świadectw potwierdzających właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych oraz właściwości lecznicze klimatu
Dz.U. 2006 nr 178 poz. 1321	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 września 2006 r. w sprawie trybu przeprowadzania kontroli jednostek uprawnionych do potwierdzania właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu
Dz.U. 2006 nr 103 poz. 705	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 9 czerwca 2006 r. w sprawie trybu i terminów ustalenia oraz przekazania dotacji z budżetu państwa gminie uzdrowiskowej
Dz.U. 2006 nr 80 poz. 565	akt posiada tekst jednolity	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 kwietnia 2006 r. w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości
Dz.U. 2006 nr 47 poz. 346	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 marca 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu przeprowadzania kontroli w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego

Dz.U. 2005 nr 167 poz. 1399	akt posiada tekst jednolity	Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych
Dz.U. 2005 nr 131 poz. 1100	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 lipca 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest
Dz.U. 2004 nr 185 poz. 1920	obowiązujący	Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest
Dz.U. 2002 nr 129 poz. 1103	obowiązujący	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 lipca 2002 r. w sprawie uznania miasta Krasnobród za uzdrowisko.
Dz.U. 2000 nr 120 poz. 1268	obowiązujący	Ustawa z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie niektórych upoważnień ustawowych do wydawania aktów normatywnych oraz o zmianie niektórych ustaw.
Dz.U. 1998 nr 162 poz. 1116	obowiązujący	Ustawa z dnia 16 grudnia 1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw.
Dz.U. 1996 nr 34 poz. 148	obowiązujący	Ustawa z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, ustawy o organizacjach pracodawców oraz ustawy o wprowadzeniu częściowej odpłatności za koszty wyżywienia i zakwaterowania w sanatoriach uzdrowiskowych.
Dz.U. 1991 nr 9 poz. 31	akt posiada tekst jednolity	Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych.
Dz.U. 1990 nr 34 poz. 198	obowiązujący	Ustawa z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw.
Dz.U. 1989 nr 35 poz. 192	obowiązujący	Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o zmianie upoważnień do wydawania aktów wykonawczych.
Dz.U. 1987 nr 33 poz. 180	obowiązujący	Ustawa z dnia 23 października 1987 r. o zmianach w zakresie działania niektórych naczelnych i centralnych organów administracji państwowej.

Źródło: <http://prawo.sejm.gov.pl>

7. ALTERNATYWNE SCENARIUSZE ROZWOJU

W trakcie badania opinii społecznej w Krzeszowicach osobom wypełniającym ankietę zadano pytanie o funkcje ich zdaniem ważne z punktu widzenia rozwoju Gminy. Mówiąc inaczej - w jakich obszarach upatrują największych szans na zdynamizowanie rozwoju Krzeszowic, gdzie widzą największy potencjał dla zdefiniowania „nowej ścieżki rozwoju” na najbliższe dekady, i w których obszarach widzą możliwość poprawy jakości życia w mieście i otaczających go miejscowościach.

Na potrzeby badania zdefiniowano następujące „ścieżki rozwoju”:

- **rozwój funkcji gospodarczej** – przez który rozumie się zdynamizowanie rozwoju stref przemysłowych i terenów inwestycyjnych na obszarze Gminy i systematyczne stwarzanie warunków do rozwoju zarówno lokalnym przedsiębiorcom, jak i tworzenie zachęt dla inwestorów zewnętrznych; elementem rozwoju stref jest powołanie i uruchomienie specjalnej strefy ekonomicznej. Działania w tym obszarze zakładają także dalszy rozwój ważnej dziś dla Krzeszowic funkcji związanej z wydobywaniem i przetwarzaniem surowców skalnych. Z kolei rozwój przedsiębiorczości powinien stwarzać także warunki do rozwijania instytucji otoczenia biznesu i instytucji finansowych, które wspomagać będą rozkwit lokalnej przedsiębiorczości;
- **rozwój funkcji gospodarczej związanej z rozwijającą się branżą nowoczesnych technologii i usług** – w tym przypadku pytano o pewną specjalizację w kierunku gospodarki opartej o wysokie technologie i wykorzystującej już zawiązaną współpracę z krakowskimi uczelniami, a także doświadczenia Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu we współpracy z uczelniami medycznymi i związanymi z rehabilitacją, fizjoterapią i rekreacją. Także w tym przypadku oznacza to tworzenie warunków do rozwoju poprzez przygotowywanie terenów inwestycyjnych, ale w odróżnieniu od wcześniejszej opcji – z bardzo wyraźnym wskazaniem, jakie podmioty i rodzaje działalności są w tych strefach preferowane i dopuszczone. Oczywiście także w tym przypadku zakłada się rozwój specjalnych stref ekonomicznych, ale o jasno zdefiniowanym profilu oraz jeszcze mocniejszy rozwój instytucji otoczenia biznesu, klastrów, centrów usług wspólnych, a także przygotowanie powierzchni coworkingowych. W takim przypadku ważne jest pozyskanie do współpracy instytucji otoczenia biznesu, które wesprą młode, innowacyjne firmy (aniołowie biznesu) czy ułatwią kontakty z instytucjami zajmującymi się badaniami i rozwojem;
- **rozwój funkcji mieszkaniowej** – to szansa na wykorzystanie premii lokalizacji w odległości niecałych 30 km od centrum Krakowa, zachodzących w metropolii procesów suburbanizacji, dobrego połączenia kolejowego z centrum Krakowa, dostępnych terenów pod zabudowę oraz relatywnie niższych cen ziemi i nieruchomości. Rozwój tej funkcji wymaga wskazania terenów pod ekspansję budownictwa, uzbrojenie terenów, a także dbałość o dostępność usług publicznych sprofilowanych do potrzeb grupy osób zachęcanych do osiedlenia się na terenie miasta, co oznacza dalszą poprawę jakości oferty związanej z usługami opiekuńczo-wychowawczymi, edukacyjnymi i zdrowotnymi, a także powiększanie terenów zielonych i rekreacyjnych;
- **rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej dla dwóch obszarów metropolitalnych – krakowskiego i śląskiego** – bazuje na unikatowych walorach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych ziemi krzeszowickiej. Obszar o niezwykle interesującej budowie geologicznej, jeden z największych jurajskich kompleksów leśnych z Parkiem Krajobrazowym, a także bogatej historii z licznymi zabytkami, w tym średniowiecznym zamkiem w Rudnie i kompleksem klasztornym w Czernej. To wreszcie miejsce, w którym działa pierwsze w południowej Polsce pole golfowe klasy mistrzowskiej, malowniczo położone wśród Jurajskich Parków Krajobrazowych. Olbrzymie bogactwo walorów przyciąga już dziś wielu turystów, rowerzystów oraz biegaczy, ale obszar ten ma jeszcze ogromny potencjał w zakresie turystyki i rekreacji krótko- i średnioterminowej;

- **rozwój funkcji uzdrowiskowej** – związany z powrotem do utraconego w latach 60. ubiegłego wieku statusu uzdrowiska i wykorzystaniem dostępnych na terenie Krzeszowic bogatych i zróżnicowanych surowców leczniczych. Z rozwojem uzdrowiska wiąże się także rozwój szeregu usług towarzyszących związanych z długoterminowym pobytem kuracjuszy na leczeniu uzdrowiskowym czy ambulatoryjnym, usług noclegowych, gastronomicznych i usług okołouzdrawiskowych;
- **rozwój sektora naukowo-badawczego, w tym związanego z odnawialnymi źródłami energii** – to szansa wypromowania Krzeszowic jako ważnego ośrodka naukowego i wdrożeniowego w zakresie technologii związanych z OZE. Współpraca z krakowską Akademią Górniczo-Hutniczą prowadzona jest już od wielu lat, a porozumienia i umowy wzmacniają obecność uczelni na terenie Miękinia. Dalsze poszerzenie tej współpracy i pozyskanie nowych partnerów zarówno związanych z sektorem naukowo-badawczym, jak i przedsiębiorcami, może stanowić ciekawą i ekonomicznie opłacalną ścieżkę rozwoju gminy. Docelowo mogłyby się tutaj lokować nie tylko instytucje naukowe, ale także produkcyjne z sektora OZE, co może wpływać na tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy w sektorze nowych technologii;
- **rozwój funkcji rolno-przetwórczej, jako zaplecza żywieniowego dla aglomeracji krakowskiej i śląskiej** – związany jest z jednej strony z tradycją uprawy pomidorów sięgającą lat 70. ubiegłego wieku, z drugiej tradycją przetwórstwa owocowo-spożywczego na terenie gminy. Rozwój tej funkcji może przynieść pozytywne efekty dla lokalnego rolnictwa i reaktywacji zakładów przetwórczych, które niegdyś były chlubą Krzeszowic.

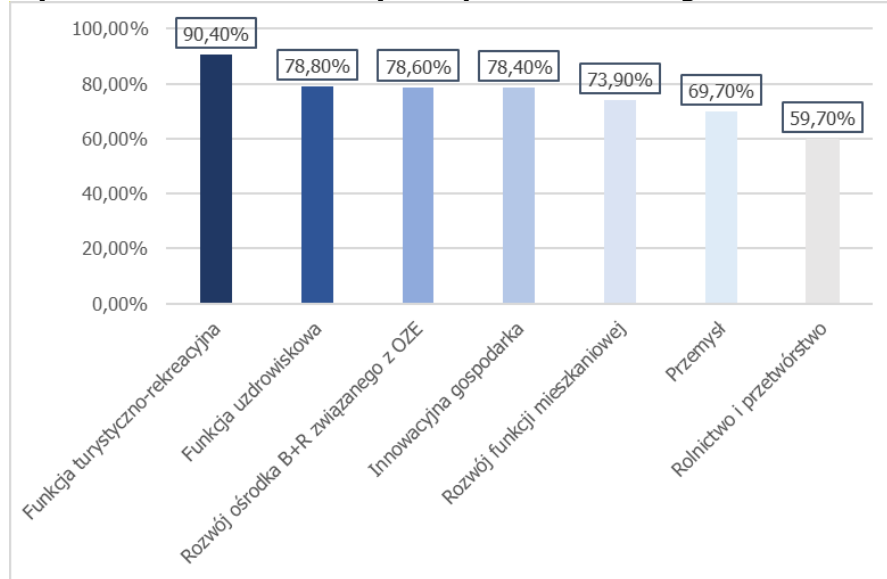
W badaniu udział wzięło ponad 800 osób (o czym szerzej w kolejnym rozdziale *Podsumowanie głosów i opinii ze wstępnego procesu konsultacji społecznych*). Pytani mieszkańcy Krzeszowic nie musieli ograniczać się w tym pytaniu do wyboru jednej czy trzech najważniejszych funkcji. Mogli wskazać wszystkie, które ich zdaniem są lub potencjalnie mogą być ważne dla rozwoju gminy. Analizując wyłącznie te kierunki, które uczestnicy badania wskazali jako bardzo ważne dla rozwoju gminy, na pierwszym miejscu znalazła się funkcja związana z rozwojem turystyki i rekreacji dla mieszkańców dwóch obszarów metropolitalnych (54,8% wskazań), na kolejnej pozycji (48,3% wskazań) rozwój funkcji uzdrowiskowej, zaś na trzecim miejscu rozwój gospodarczy oparty o wysokie technologie i nie oddziałujący negatywnie na środowisko (41,6% wskazań). Na kolejnych miejscach znalazły się następujące funkcje: rozwój sektora naukowo badawczego związanego z OZE, rozwój funkcji mieszkaniowej, rozwój funkcji gospodarczej związanej z twardym przemysłem i wydobywaniem kruszyw. Za najmniej przyszłościowe odpowiadający uznali oparcie rozwoju o zdynamizowanie sektora rolno-przetwórczego.

Prawie identyczne wyniki, jeżeli chodzi o układ kolejności poszczególnych funkcji otrzymamy w przypadku zsumowania odpowiedzi „Bardzo ważne dla rozwoju” i „Ważne dla rozwoju”, oczywiście inny będzie procentowy rozkład odpowiedzi. Różnica polega w tym drugim przypadku na wyższej ocenie wagi rozwoju sektora naukowo-badawczego, w tym związanego z OZE w oparciu o rozwijający się ośrodek w Miękinia i coraz prężniejszą współpracę z Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie.

Wyniki dla tak dokonanej analizy przedstawiają się następująco:

- rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej dla 2 obszarów metropolitalnych: 90,4% odpowiedzi „bardzo ważne” i „ważne”;
- rozwój funkcji uzdrowiskowej: 78,8% odpowiedzi;
- rozwój sektora naukowo-badawczego, w tym związanego z OZE: 78,6%;
- rozwój funkcji gospodarczej związanej z branżą nowoczesnych technologii i usług: 78,4%;
- rozwój funkcji mieszkaniowej: 73,9%;
- rozwój funkcji przemysłowych: 69,7%;
- rozwój funkcji rolno-przetwórczej: 59,7%.

Graficznie wyniki tej analizy przedstawiają się w sposób następujący:

Wykres 1. Procent udzielonych odpowiedzi w kategorii „Bardzo ważne” i „Ważne”

Źródło: Raport z konsultacji społecznych

Analiza powyższych wskazań pozwala wysnuć kilka wniosków. Po pierwsze w sytuacji możliwości wskazania więcej niż jednej funkcji (a rozwój miasta i jego profilu nie ma charakteru jednorodnego) mieszkańcy nie pomijają żadnej, co nie znaczy, że nie różnicują ich na wiodące i te o mniejszym potencjale wpływu na zrównoważony i dynamiczny rozwój Krzeszowic. Tymi funkcjami, które z dzisiejszej perspektywy wydają się mieć największy potencjał rozwojowy jest szeroko rozumiana turystyka i rekreacja oraz działalność uzdrowiskowa. Obie – bardzo do siebie zbliżone i w pewnej mierze zależne - wymagają środowiska naturalnego spełniającego najwyższe standardy czystości. Nie dziwi zatem zdecydowanie niższa pozycja funkcji związanych z rozwojem gospodarki opartej o bardziej uciążliwe formy jej prowadzenia (kopalnie, strefy przemysłowe). Po wtóre za najmniej rozwojowe uznali mieszkańcy Krzeszowic kierunki oparte o rolnictwo, przetwórstwo i twardy przemysł. Co nie znaczy, że są one całkiem nieobecne, ale zdaniem mieszkańców mają stanowić raczej uzupełnienie głównej ścieżki rozwoju, a nie jej lokomotywę. Co więcej – w przypadku napływu zwiększonej liczby odwiedzających (turystów i kuracjuszy) ważne będzie dysponowanie produktami żywnościowymi dobrej jakości, co może być szansą dla lokalnych gospodarstw rolnych na sprzedaż zarówno nieprzetworzonych, jak i przetworzonych produktów żywnościowych. Trzecia obserwacja dotyczy funkcji lokujących się w połowie stawki omawianego badania. Mowa zarówno o potencjale innowacyjnej gospodarki i rozwijaniu Krzeszowic, jako zaplecza dla wiodącego ośrodka naukowo-badawczego, jakim jest Kraków, z krzeszowicką specjalizacją w kierunku OZE (to zresztą także szansa na poprawę jakości powietrza na terenie gminy, bo stosowanie odnawianych źródeł energii może i powinno stać się dobrze pojętą krzeszowicką modą), jak i o rozwoju funkcji rezydencjonalnej Krzeszowic. Ta ostatnia dotyczyć może również osób, które zechcą przeprowadzić się do miasta i jego okolicznych miejscowości z uwagi na przyszły status uzdrowiska (co będzie dla nich gwarancją jakości środowiska), bogatą ofertą rekreacyjną, dobrej jakości ofertą edukacyjną, wychowawczą i opiekuńczą, gwarancją właściwej opieki medycznej, czy wreszcie relatywnie tańszą możliwość pozyskania domu lub mieszkania. Zwiększona liczba mieszkańców może wynikać także z rozwijającego się zaplecza uzdrowiskowego czy związanego z rozwojem sektora naukowo-badawczego i tworzonymi w tym obszarze nowymi miejscami pracy. Zatem nowi pracownicy będą podejmowali decyzje nie tylko o miejscu pracy, ale także o osiedleniu się w pobliżu miejsca wykonywania swoich obowiązków zawodowych.

W oparciu o przeprowadzone badania przyjęto następujące scenariusze rozwoju Krzeszowic w perspektywie najbliższych 20 lat:

1. Systematyczny rozwój Krzeszowic zgodnie z obecnymi kierunkami i tempem zmian;
2. Rozwój Krzeszowic jako ważnego ośrodka turystyki krótkoterminowej, głównie dla mieszkańców aglomeracji krakowskiej i śląskiej;

3. Uzyskanie statusu uzdrawiska i rozwój działalności leczniczej, rehabilitacyjnej i rekreacyjnej w oparciu o posiadane zasoby surowców leczniczych i walory przyrodniczo-krajobrazowe;

4. Rozwój Krzeszowic jako ośrodka gospodarczego z silnym sektorem B+R stanowiącym zaplecze dla krakowskiego ośrodka akademickiego;

5. Rozwój funkcji przemysłowych związanych z budową stref gospodarczych i wzmocnieniem działalności wydobywczej wapienia, porfiru i diabazytu.

Następnie scenariusze te poddano analizie oceniając każdy z nich z wykorzystaniem następujących kryteriów:

- wpływ na zwiększone dochody samorządu;
- wpływ na zdynamizowanie rozwoju gospodarczego;
- wpływ na generowanie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy;
- wpływ na tworzenie nowych przedsiębiorstw;
- wpływ na zwiększenie liczby stałych mieszkańców;
- wpływ na poprawę stanu i jakości środowiska naturalnego;
- wpływ na rozpoznawalność miasta i promocję jego marki;
- wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców;
- wpływ na generowanie nowych kosztów związanych z budową i utrzymaniem infrastruktury niezbędnej dla realizacji danego wariantu.

Do oceny każdego z kryteriów wykorzystano następującą skalę ocen:

- 3 – wpływ bardzo pozytywny
- 2 – wpływ pozytywny
- 1 – niewielki wpływ
- 0 – wpływ neutralny
- -1 – wpływ umiarkowanie negatywny
- -2 – wpływ negatywny
- -3 – wpływ katastrofalny

Opis kryteriów użytych do oceny poszczególnych wariantów:

- **wpływ na zwiększone dochody samorządu** – w tym kryterium badany jest wpływ wariantu na możliwość zwiększenia bazy podatkowej samorządu zarówno w zakresie podatków bezpośrednich (np. podatku od nieruchomości), jak i podatków pośrednich (w tym w szczególności udziału w podatku PIT płaconym od dochodów mieszkańców gminy Krzeszowice). W tym kryterium bada się także, na ile dany wariant jest w stanie wygenerować zupełnie nowe dochody dla samorządu;
- **wpływ na zdynamizowanie rozwoju gospodarczego** – kryterium bada, na ile realizacja danego wariantu może stać się stymulatorem rozwoju gospodarczego w szerszym kontekście, tzn. analizuje zdolność danego wariantu do generowania nowych przedsiębiorstw i nowych miejsc pracy w sektorach i branżach pośrednich w stosunku do wiodącej branży wynikającej z analizowanego wariantu. W konsekwencji szuka się odpowiedzi jak szeroko dany wariant uruchamia zapotrzebowanie na usługi i produkty nie związane bezpośrednio z jego przedmiotem, ale niezbędne w związku z jego wdrożeniem;
- **wpływ na generowanie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy** – kryterium bada wpływ wariantu na tworzenie nowych miejsc pracy zarówno bezpośrednich, tzn. związanych z realizacją danego wariantu, jak i pośrednich, tzn. powstających w otoczeniu realizowanej ścieżki rozwoju;
- **wpływ na tworzenie nowych przedsiębiorstw** – podobnie jak w przypadku nowych miejsc pracy – kryterium bada wpływ wariantu na możliwość tworzenia nowych przedsiębiorstw zarówno związanych z analizowaną ścieżką rozwoju, jak i tych które będą powstawały w otoczeniu, tzn. nie będą w sposób bezpośredni związany z wiodącym tematem, ale których powstanie będzie wymuszane czynnikami zewnętrznymi;

- **wpływ na zwiększenie liczby stałych mieszkańców** – bada wpływ wariantu na zdolność przyciągania nowych mieszkańców, co w kontekście pogłębiających się zjawisk depopulacji w miastach małych i średnich jest szczególnie ważne dla zachowania bądź zwiększania bazy podatkowej, a także zapewnienia wystarczającej liczby odbiorców usług publicznych dostarczanych obecnie, w przypadku których zmniejszenie tej liczby (edukacja, gospodarka wodno-ściekowa, utrzymanie infrastruktury komunalnej itp.) pociągnie za sobą wzrost kosztów jednostkowych;
- **wpływ na poprawę stanu i jakości środowiska naturalnego** – kryterium to bada, na ile dany wariant zwiększa presję na środowisko naturalne lub wręcz przeciwnie, w jakim stopniu realizacja przyczynia się do poprawy stanu środowiska i zmniejsza obciążenia w stosunku do niego;
- **wpływ na rozpoznawalność miasta i promocję jego marki** – kryterium analizuje, na ile realizacja danego wariantu zwiększa rozpoznawalność Krzeszowic, a tym samym ułatwia jego identyfikację i promocję;
- **wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców** – kryterium analizuje, na ile dany wariant całościowo wpływa na poprawę jakości życia mieszkańców miasta – analizowane są tutaj aspekty już wcześniej brane pod uwagę, takie jak jakość środowiska naturalnego w kontekście komfortu zamieszkania, dostępność atrakcyjnych miejsc pracy, dostępność oferty kulturalnej i rekreacyjnej w pobliżu miejsca zamieszkania, wpływ danego wariantu na poziom bezpieczeństwa mieszkańców;
- **wpływ na generowanie nowych kosztów związanych z budową i utrzymaniem infrastruktury niezbędnej dla realizacji danego wariantu** – analizie poddano, czy wdrożenie danego wariantu pociąga za sobą znaczące koszty (szczególnie dla samorządu) związane najpierw z budową infrastruktury niezbędnej do jego wdrożenia, a następnie z jej utrzymaniem.

Tabela 4. Analiza wariantowa możliwych scenariuszy rozwoju Miasta i Gminy Krzeszowice

	Systematyczny rozwój Krzeszowic zgodnie z obecnymi kierunkami i tempem zmian	Rozwój Krzeszowic jako ważnego ośrodka turystyki krótkoterminowej, głównie dla mieszkańców aglomeracji krakowskiej i śląskiej	Uzyskanie statusu uzdrowiska i rozwój działalności leczniczej, rehabilitacyjnej i rekreacyjnej w oparciu o posiadane zasoby surowców leczniczych i walory przyrodniczo-krajobrazowe	Rozwój Krzeszowic jako ośrodka gospodarczego z rozwiniętym sektorem B+R, stanowiącym zaplecze dla krakowskiego ośrodka akademickiego	Rozwój funkcji przemysłowych związanych z budową stref gospodarczych i wzmocnieniem działalności wydobywczej wapienia, porfiru i diabazytu
Wpływ na zwiększone dochody samorządu	0	1	3	3	3
Wpływ na zdynamizowanie rozwoju gospodarczego	0	2	3	2	2
Wpływ na generowanie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy	0	2	3	2	2
Wpływ na tworzenie nowych przedsiębiorstw	0	2	3	2	1
Wpływ na zwiększenie liczby stałych mieszkańców	0	1	2	2	0
Wpływ na poprawę stanu i jakości środowiska naturalnego	0	2	3	2	-2

Wpływ na rozpoznawalność miasta i promocję jego marki	0	2	3	1	0
Wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców	0	2	2	3	1
Wpływ na generowanie nowych kosztów związanych z budową i utrzymaniem infrastruktury niezbędnej dla realizacji danego wariantu	0	-1	-2	-1	-2
SUMA	0	13	20	16	5

Źródło: opracowanie własne

Miasto nie jest strukturą jednorodną i nigdy jeden wariant rozwoju nie będzie dla niego rozwiązaniem kompletnym i zamkniętym. Niemniej jednak widać, że przy zastosowaniu tak zdefiniowanych kryteriów wariant związany z próbą odzyskania statusu uzdrawiska i konsekwentnym rozwijaniem funkcji leczniczych, rehabilitacyjnych i turystycznych wydaje się dziś najkorzystniejszą ścieżką rozwoju. Nie tylko przez pryzmat pozytywnego (w dłuższej perspektywie) wpływu na finanse samorządowe, ale także zdolności generowania lepszych warunków do życia dla obecnych i przyszłych mieszkańców Gminy Krzeszowice.

Wariant ten wzmacnia w różnych wymiarach bazę podatkową miasta – zarówno poprzez największą zdolność do generowania bezpośrednich wpływów podatkowych związanych chociażby z powstawaniem wielu nowych obiektów (podatek od nieruchomości), jak i podatków pośrednich od lokalnych przedsiębiorców i mieszkańców, bo przełoży się na poprawę ich sytuacji materialnej, a w konsekwencji wyższą daninę podatkową. Realizacja tego wariantu to także szansa na pozyskanie środków z dotacji uzdrawiskowej oraz zwiększone szanse pozyskiwania środków dotacyjnych w związku z licznymi preferencjami dla gmin o statusie uzdrawiska.

Realizacja tego wariantu będzie też najsilniejszym bodźcem do tworzenia nowych przedsiębiorstw i miejsc pracy. Ma też jednoznacznie pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego dzięki niezbędnym inwestycjom umożliwiającym staranie się o status miejscowości uzdrawiskowej.

Atrakcyjne miejsca, pracy, czyste środowisko, bogata oferta usług kulturalnych i rekreacyjnych (a to wiąże się z funkcjonującym uzdrawiskiem) to bardzo duża zachęta dla osób (szczególnie młodych), które szukają nowego miejsca do osiedlenia się, ale też dla obecnych mieszkańców, aby nie wyjeżdżać z Krzeszowic.

Drugi scenariusz rozwoju, który zyskuje wysoką ocenę, związany jest z rozwojem Krzeszowic jako ośrodka gospodarczego i rozwiniętym sektorem B+R, stanowiącym zaplecze dla krakowskiego ośrodka akademickiego. Paradoksalnie nie jest to scenariusz alternatywny, a doskonale uzupełniający pierwszą ze ścieżek rozwoju. W wariacie tym rozwój gospodarczy oparty jest na działalności nieuciążliwej dla środowiska. Jego realność wynika z podjętej już przez samorząd współpracy z Akademią Górniczo-Hutniczą i tradycją działalności Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii WGGiOŚ AGH w Miękinii, a także współpracą Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu z krakowskim i śląskim środowiskiem naukowym z dziedziny medycyny, fizjoterapii i rehabilitacji. Podążanie tą ścieżką będzie wiązać się z napływem nowych pracowników – zarówno uczelnianych, jak i firm rozwijających tutaj swoją działalność. Posiadanie statusu uzdrawiska, dostępnych terenów budowlanych, wysoka jakość usług publicznych mogą sprawić, iż duża część z tych osób zechce na stałe zamieszkać na terenie Krzeszowic. Dodatkowo profil działalności Centrum w Miękinii i prowadzone tam badania i wdrożenia mogą być testowane na terenie gminy, przyczyniając się do znaczącej poprawy jakości powietrza, co przełoży się na zwiększenie szans Krzeszowic na uzyskanie statusu uzdrawiska, na jakość życia obecnych mieszkańców gminy, a także zdolność do przyciągania nowych mieszkańców. Podobnie jak rozwój działalności związanej z nowymi technologiami leczenia i rehabilitacji może nie tylko znajdować bezpośrednie wdrożenie w funkcjonujących w Krzeszowicach zakładach lecznictwa uzdrawiskowego, ale może tam też podlegać badaniu i testowaniu.

Wydaj się zatem, że oba scenariusze doskonale się uzupełniają, a efekt synergii, który może zaistnieć dzięki konsekwentnemu wdrażaniu obu rozwiązań może dać Krzeszowicom jeszcze lepsze efekty, niż wybór tylko jednego ze scenariuszy.

Zaskakuje stosunkowo niska ocena scenariusza opartego wyłącznie na rozwijaniu oferty turystycznej, jednak po głębszej analizie okazuje się, iż turysta krótkoterminowy (jedno-, dwudniowy) będzie generował większe koszty, niż potencjalne zyski. Konieczność budowy i utrzymania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej niekoniecznie przełoży się na generowanie znaczących wpływów nie tylko do budżetu gminy, ale także pojedynczych przedsiębiorców czy mieszkańców. Ten typ turystyki czy rekreacji ma też ograniczoną zdolność do tworzenia nowych podmiotów gospodarczych obsługujących tego typu gości. Z tego wynika, że kluczem do

opłacalności inwestowania w rozwój bazy i oferty turystycznej jest zdolność do zatrzymania gości odwiedzających dane miejsce na dłużej, zatem rozwinięta oferta turystyczno-rekreacyjna stanowić może doskonale uzupełnienie i rozwinięcie oferty uzdrowskiej, ale sama w sobie – w tym miejscu – ma niewielki potencjał tworzenia niezależnej bazy dla zdynamizowania rozwoju Krzeszowic.

Zdecydowanie najniżej w tej ocenie wypada scenariusz, w którym rozwój oparty jest o „twardy” przemysł, kopalnictwo czy branże uciążliwe dla otoczenia. Oznacza to jedynie, że w przypadku wyboru rekomendowanej ścieżki (ścieżek) rozwoju należy zweryfikować plany dopuszczające rozwój takich gałęzi gospodarki o negatywnym wpływie na jakość środowiska naturalnego, generujące nowe zanieczyszczenia (pyłowe, gazowe, ale także związane z nadmiernym poziomem hałasu czy zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i podziemnych lub naruszeniem stosunków wodnych) na obszarze istotnym z punktu widzenia np. działalności uzdrowskiej.

8. PODSUMOWANIE GŁOSÓW I OPINII ZE WSTĘPNEGO PROCESU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Jednym z założeń blisko rocznego procesu analizowania efektów ponownego przystąpienia Krzeszowic do starania się o odzyskanie statusu uzdrawiska była szeroka konsultacja aspektów związanych z szansami i zagrożeniami, mogącymi wynikać z decyzji krzeszowickiego samorządu o powrocie na „ścieżkę” uzdrawiskową.

Prace rozpoczęły się jesienią 2018 roku od szeregu spotkań i rozmów w gronie przedstawicieli lokalnego samorządu i zaproszonych ekspertów. Następnie przeprowadzono rozmowy z instytucjami i osobami kluczowymi dla pomyślnego przebiegu procesu odzyskania statusu uzdrawiska, w tym w szczególności takimi, które swoje siedziby mają zlokalizowane w zakładanej strefie „A” przyszłego uzdrawiska.

W rozmowę o przyszłości gminy włączono także jej mieszkańców. Przygotowano bowiem i upubliczniono pomiędzy 25 kwietnia, a 9 czerwca 2019 roku ankietę internetową dotyczącą przyszłości Krzeszowic, oczekiwanych przez mieszkańców funkcji, a także ich opinii na temat powrotu do działalności uzdrawiskowej. Ankietę wypełniło 765 osób (tj. 2,37% mieszkańców Krzeszowic), co jak na tego typu badanie nie jest wartością małą. Jeszcze więcej – bo 862 osoby – podjęły próbę wypełnienia ankiety, ale z różnych powodów nie dotarło do jej końca. Ankieta była dostępna poprzez stronę internetową Gminy (<http://www.gminakrzeszowice.pl/aktualnosci/index/Ankieta-dla-mieszkanow-gminy/idn:1584>), a informacje o niej można było też znaleźć poprzez oficjalny miejski Facebook. Co ciekawe, równoległe z rozpoczęciem rozmowy o uzdrawiskowej przyszłości Krzeszowic część radnych opublikowała swoje ankiety, które dotyczyły tego właśnie zagadnienia. Podstawowe konkluzje z tego badania zostaną omówione w drugiej części niniejszego rozdziału.

Organizując publiczne spotkania przyjęto założenie, że każde następne będzie miało coraz szerszą formułę, tak aby najpierw w nieco węższym gronie wypracować podstawowe założenia i rekomendację, a potem poszerzać krąg uczestników warsztatów, równocześnie przedstawiając do publicznej dyskusji coraz bardziej konkretne propozycje rozwiązań.

8.1. Praca warsztatowa

Pierwsze warsztaty odbyły się 22 maja 2019 roku i uczestniczyli w nich krzeszowiccy radni, przedstawiciele jednostek pomocniczych i przedstawiciele instytucji, które w największym stopniu (czy to z racji obecnej funkcji, czy lokalizacji) powinny być najbardziej zainteresowane rozmową o reaktywacji uzdrawiska.

W czasie spotkania przedstawiono pierwsze, cząstkowe efekty prowadzonych już w tym czasie badań ankietowych. Metodami warsztatowymi pracowano nad określeniem **potencjałów** oraz **przeszkód** w rozwijaniu wcześniej zdefiniowanych funkcji, które wynikały z prowadzonego równoległe procesu ankietyzacji. Mowa tu o następujących funkcjach Krzeszowic w perspektywie średnio- i długoterminowej:

- Krzeszowice jako ważna miejscowość turystyczno-rekreacyjna dla mieszkańców dwóch dużych aglomeracji (krakowskiej i śląskiej);
- Krzeszowice jako ośrodek naukowo-badawczy rozwijany w oparciu o Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii WGGiOŚ, AGH w Miękinii i już nawiązaną współpracę z krakowskimi uczelniami, który wykorzystuje potencjał bliskości do Krakowa i może zaproponować tereny pod rozwój zaplecza naukowo-badawczego dla Krakowskiego Ośrodka Akademickiego;
- Krzeszowice jako ważny ośrodek uzdrawiskowy oraz beauty & spa.

Zdjęcie 8. Pierwszy z cyklu warsztatów prowadzony w Sali Herbowej UM (22 maja 2019 roku)

Źródło: UM Krzeszowice

Wśród atutów funkcji turystyczno-rekreacyjnej dla dwóch obszarów metropolitalnych – krakowskiego i śląskiego - uczestnicy warsztatu wskazali m.in.:

- walory krajobrazowe;
- atrakcyjne obiekty turystyczne;
- niepowtarzalność atrakcji turystycznych na obszarze Gminy Krzeszowice;
- istniejącą infrastrukturę turystyczną (trasy rowerowe, szlaki piesze);
- położenie pomiędzy aglomeracjami (bliskość Krakowa i Katowic);
- bliskość Krakowa, który jest stolicą turystyki w Polsce;
- rosnąca popularność przemysłu czasu wolnego i powiększającym się gronem ludzi spędzających czas w sposób aktywny;
- wsparcie regionalnych władz samorządowych dla rozwoju przemysłu czasu wolnego („Małopolska stawia na turystykę”).

Z kolei analizując możliwości rozwoju sektora naukowo-badawczego (w tym związanego z odnawialnymi źródłami energii) jako potencjału Krzeszowic uczestnicy warsztatów wskazywali:

- zaangażowanie ze strony Gminy;
- funkcjonujący ośrodek naukowo-badawczy w Miękinii;
- zabezpieczony zasób terenów pod dalszy rozwój tej funkcji;
- położenie Miękinii sprzyjające rozwojowi funkcji związanych z OZE;
- zasoby ludzkie umożliwiające rozwój funkcji;
- bliskość dużych ośrodków naukowo-badawczych.

I wreszcie w najistotniejszym z punktu widzenia dokumentu obszarze, czyli związanym z rozwijaniem funkcji uzdrowiskowej, atuty i potencjały wskazane przez uczestników brzmiały w sposób następujący:

- tradycje uzdrowiskowe;
- zasoby wód leczniczych i mineralnych;
- funkcjonująca w mieście balneologia;
- atrakcyjne walory przyrodnicze;
- atrakcyjne położenie – w sąsiedztwie dwóch dużych aglomeracji;
- rosnące zapotrzebowanie na usługi związane ze zdrowiem;
- małe ryzyko związane z niepowodzeniem ze względu na bliskość dużych miast (zapewniony rynek dla usług zdrowotnych i SPA).

Kolejny krok to analiza barier w rozwijaniu poszczególnych funkcji. Warto jednak zwrócić uwagę, że spora część tych kwestii to raczej wyzwanie, z którym należy się zmierzyć, a nie niemożliwa do pokonania bariera. Ważny jest w takiej sytuacji pierwszy krok polegający na celnym zdiagnozowaniu deficytów, a następnie zaangażowaniu odpowiednich instytucji, środowisk, grupy partnerów, którzy mogą swoimi działaniami skutecznie przełamać te bariery. Analiza tak sformułowanych barier to także doskonała mapa wyznaczająca kierunki niezbędnych działań. Należy pamiętać, że odpowiedzialny za dokonanie zmian nie jest tylko samorząd. Jego rolą niejednokrotnie będzie tylko inicjowanie działań, ich koordynacja, ale nie zastępowanie aktywności mieszkańców, przedsiębiorców i grup zainteresowanych rozwojem miasta i gminy.

Analizując bariery w rozwijaniu funkcji turystyczno-rekreacyjnej dla dwóch obszarów metropolitalnych – krakowskiego i śląskiego - uczestnicy warsztatów zwracali uwagę na następujące kwestie:

- mała skuteczność promocji walorów turystycznych;
- brak rozbudowanej informacji turystycznej (przewodnik terenowy);
- brak jednolitej (zsynchronizowanej) oferty turystycznej oraz brak współpracy pomiędzy operatorami turystycznymi;
- przeszkody prawne oraz niewystarczające środki na uruchomienie obiektów będących atrakcją turystyczną (np. pałac Potockich, zamek w Rudnie);
- zbyt mała dostępność najważniejszych obiektów turystycznych transportem publicznym;
- brak komunikacji weekendowej do najważniejszych obiektów turystycznych w obrębie gminy;
- brak połączenia rowerowego z Krakowem oraz Olkuszem (projekt VeloRudawa);
- brak obiektów usługowych, noclegowych, gastronomicznych;
- słabo rozwinięta baza hotelowa i gastronomiczna, szczególnie przy atrakcjach turystycznych;
- brak kąpieliska;
- słaba promocja gminy i jej walorów w celu ściągnięcia inwestorów (zła/nieskuteczna polityka komunikacyjna);
- słabe zainteresowanie miejscowych podmiotów gospodarczych rozwojem funkcji turystyczno-rekreacyjnej.

Z kolei za bariery, a być może jedynie wyzwania, z którym należy się zmierzyć w rozwijaniu sektora naukowo-badawczego, w tym związanego z odnawialnymi źródłami energii, na terenie gminy, uczestnicy warsztatów uznają:

- brak wiedzy na temat potrzebnych dla tej funkcji zasobów ludzkich;
- konieczność ściągnięcia osób z zewnątrz;
- niewprowadzanie do istniejących szkół programów, które wspierałyby rozwój funkcji naukowo-badawczej;
- brak rozwiniętej infrastruktury naukowo-badawczej;
- niewystarczająca infrastruktura drogowa dla rozwijania tej funkcji (wymaga modernizacji);
- zbyt słabo rozwinięta infrastruktura IT (światłowód, szybki Internet);
- słabo rozwinięty transport publiczny;
- niewystarczająca liczba przedsiębiorstw gotowych wykorzystać potencjał naukowo-badawczy;
- złe lub niezidentyfikowane kanały informacji;
- niedostatecznie zbadane zasoby przyrodnicze związane z OZE (geotermia);
- niewystarczająca współpraca samorządu z jednostką naukowo-badawczą (brak odpowiedniego zaangażowania ze strony uczelni).

I w najważniejszym obszarze, z punktu widzenia dokumentu, to jest w rozwijaniu funkcji uzdrawiskowej, uczestnicy dostrzegają poniższe bariery czy ograniczenia, przy czym część z nich ma raczej charakter obaw, niż elementów, które negatywnie determinują rozwój tej funkcji. Co ważne, praca warsztatowa w tym elemencie była prowadzona metodą „World Cafe”, co oznacza, iż uczestnicy mieli możliwość komentować wyniki prac grup poprzedzających, dopisywać swoje cechy bądź nie zgadzać się z opiniami wyrażonymi przez wcześniejsze grupy. Zgłoszone zdania odrębnie odnotowano w poniższym materiale, bo pokazują niejednoznaczność opinii w przypadku komentowanych w ten sposób cech i są ciekawym materiałem do przemyśleń jak komunikować się z szeroko pojętymi interesariuszami procesu ubiegania się o uzyskanie statusu uzdrawiska na kolejnych etapach pracy. Bariery i komentarze do poszczególnych cech uczestnicy warsztatów zapisali w sposób następujący:

- duża konkurencja na rynku usług (część uczestników zgłosiła zdanie odrębne);

- brak bazy, zbyt uboga baza (część uczestników zgłosiła zdanie odrębne);
- brak zakładu przyrodoleczniczego (część uczestników skomentowała: „można rozbudować istniejący ośrodek”);
- skomplikowana i długotrwała procedura uzyskiwania statusu uzdrawiska;
- duży kapitał konieczny do tworzenia uzdrawiska;
- brak świadomości (wiedzy), z czym wiąże się posiadanie statusu uzdrawiska (jakie są plusy, jakie minusy);
- ograniczenia dla mieszkańców wynikające z faktu bycia uzdrawiskiem;
- konieczność przebudowy infrastruktury i dostosowania się do przepisów (wymogów) wynikających z wymogów towarzyszących powstawaniu uzdrawiska;
- zanieczyszczone środowisko (stan powietrza);
- obawa, że Krzeszowice „nie będą drugą Krynicą”.

W drugiej części warsztatu zastanawiano się jak wykorzystać nie podlegający dyskusji potencjał uzdrawiskowy Krzeszowic w postaci wód siarczanowo-wapniowo-magnezowych występujących na obszarze miasta. Rozważano, w gronie uczestników warsztatu, czy dla wykorzystania tego potencjału konieczne jest uzyskanie statusu uzdrawiska, czy być może wystarczy tylko status obszaru ochrony uzdrawiskowej, a może wody lecznicze i tradycja uzdrawiskowa mogą być wystarczającym potencjałem rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, ale bez konieczności przechodzenia kosztownej i długotrwałej procedury nadawania statusu uzdrawiska.

Drugi warsztat, który miał miejsce 19 czerwca 2019 roku odbył się już w nieco szerszym gronie. Poza osobami i instytucjami, do których zaproszenia były kierowane wcześniej, poszerzono wachlarz zaproszonych o krzeszowickich przedsiębiorców.

W czasie warsztatu podsumowano wyniki zarówno wcześniejszego spotkania, jak i zakończonych badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców Krzeszowic. Specjalnym gościem warsztatów był dr Jan Golba, Burmistrz Muszyny i Prezes Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP, a także współtwórca polskiego systemu legislacyjnego w zakresie funkcjonowania i rozwoju gmin uzdrawiskowych. W swojej prezentacji skupił się na następujących zagadnieniach:

- dlaczego warto starać się o status uzdrawiska;
- formalne kroki w staraniu się o status miejscowości uzdrawiskowej i planowane uproszczenia w tej procedurze;
- jak tworzyć strefy uzdrawiskowe – korzyści i ograniczenia (uwarunkowania formalne, interesariusze, własność terenu, obiekty kolidujące z funkcjonowaniem strefy);
- tworzenie zakładu przyrodoleczniczego – dylematy (czy korzystać z istniejącej infrastruktury instytucjonalnej czy tworzyć od podstaw);
- jak rozwijają się ośrodki o podobnych zasobach leczniczych – czy status uzdrawiska to jedyna szansa;
- rozwój funkcji uzdrawiskowej jako wiodącej czy rozwój funkcji turystycznej i rekreacyjnej z wykorzystaniem surowców leczniczych (opcje/możliwe scenariusze);
- status uzdrawiska, a funkcje gospodarcze, osiedleńcze, inne.

Opinia wieloletniego burmistrza gmin uzdrawiskowych (Krynicy-Zdroju, Szczawnicy i wreszcie Muszyny), pokazanie ścieżki rozwoju społeczno-ekonomicznego gmin o statusie uzdrawiskowym i wreszcie bardzo wysoka ocena walorów uzdrawiskowych Krzeszowic oraz jednoznaczne poparcie dla uzdrawiskowego kierunku rozwoju miasta, była dla wielu uczestników ważną przesłanką potwierdzającą słuszność myślenia o podjęciu starań o uzyskanie statusu uzdrawiska i powrót do takiej koncepcji rozwijania Krzeszowic.

Zdjęcie 9. Drugi z cyklu warsztatów prowadzony w Sali Herbowej UM (19 czerwca 2019 roku) z udziałem dr Jana Golby, Burmistrza Miasta i Gminy Uzdrowskiej Muszyna i Prezesa Stowarzyszenia Gmin Uzdrowskich RP

Źródło: UM Krzeszowice

Trzeci warsztat, już o najszerzej formule, na który zaproszono wszystkich mieszkańców miasta i gminy, miał miejsce 16 października 2019 roku. Warsztat ten był swoistym podsumowaniem wykonanej pracy, zarówno planistycznej, jak i prowadzonych konsultacji społecznych. W trakcie spotkania zaprezentowano i omówiono propozycje wariantów stref uzdrowskich, omówiono ograniczenia, jakie wiążą się z wyznaczeniem każdej ze stref ochrony uzdrowskiej, a także przedyskutowano z uczestnikami spotkania korzyści z faktu bycia uzdrowskiem oraz w transparenty sposób przedstawiono i omówiono ograniczenia i koszty wynikające z faktu posiadania statusu uzdrowska.

Zdjęcie 10. Trzeci z cyklu warsztatów prowadzony w Sali Herbowej UM (16 października 2019 roku)

Źródło: UM Krzeszowice

Warsztaty były też okazją do wyrażenia przez mieszkańców swoich opinii na temat szans, jakie niesie za sobą powrót do idei uzdrowskiej w Krzeszowicach. Przy czym właściwie wszystkie głosy odnosiły się pozytywnie do takiej koncepcji rozwoju gminy. Bardzo mocno natomiast artykułowano obawy dotyczące stanu i jakości powietrza na terenie miasta upatrując w tym poważną barierę w podejmowaniu starań o nadanie statusu uzdrowska, w szczególności w zakresie możliwości uzyskania pozytywnej opinii dotyczącej właściwości leczniczych klimatu.

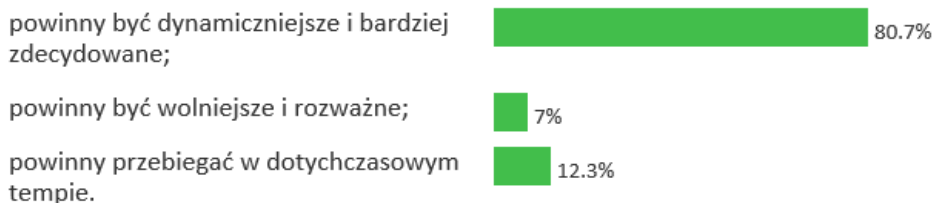
8.2. Podsumowanie wniosków z badania opinii mieszkańców

Poniżej zaprezentowano konkluzje z badania ankietowego przeprowadzonego wiosną 2019 roku. Pełna treść raportu była publikowana na stronie internetowej gminy po zakończeniu badania, a także stanowi załącznik do niniejszego raportu.

Ostatnia część ankiety dotyczyła wizji przyszłości, która jest najbliższa osobom biorącym udział w badaniu. Jednak zanim zadano pytanie o kierunek oczekiwanych zmian, postawiono pytanie o wolę dokonania zmiany samej w sobie. Nie było to pytanie oceniające dzisiejsze decyzje rozwojowe i ich kierunki, a raczej o społeczne przyzwolenie i oczekiwanie zdynamizowania lub spowolnienia tempa zmian społeczno-gospodarczych. Udzielone odpowiedzi wskazują jednoznacznie, iż mieszkańcy Krzeszowic oczekują nowych impulsów rozwojowych, są gotowi i oczekują dokonania kolejnego kroku na drodze rozwoju – nie przesądzając na tym etapie jeszcze o kierunku tych zmian. Aż 80,7% odpowiadających stwierdziło, iż oczekuje, że zmiany w Krzeszowicach będą się

dokonywały dynamiczniej i będą bardziej zdecydowane – co jest dużym społecznym przyzwoleniem na poszukiwanie zupełnie nowych kierunków rozwoju miasta i gminy.

Wykres 2. Społecznie oczekiwane tempo zmian społeczno-gospodarczych w Krzeszowicach

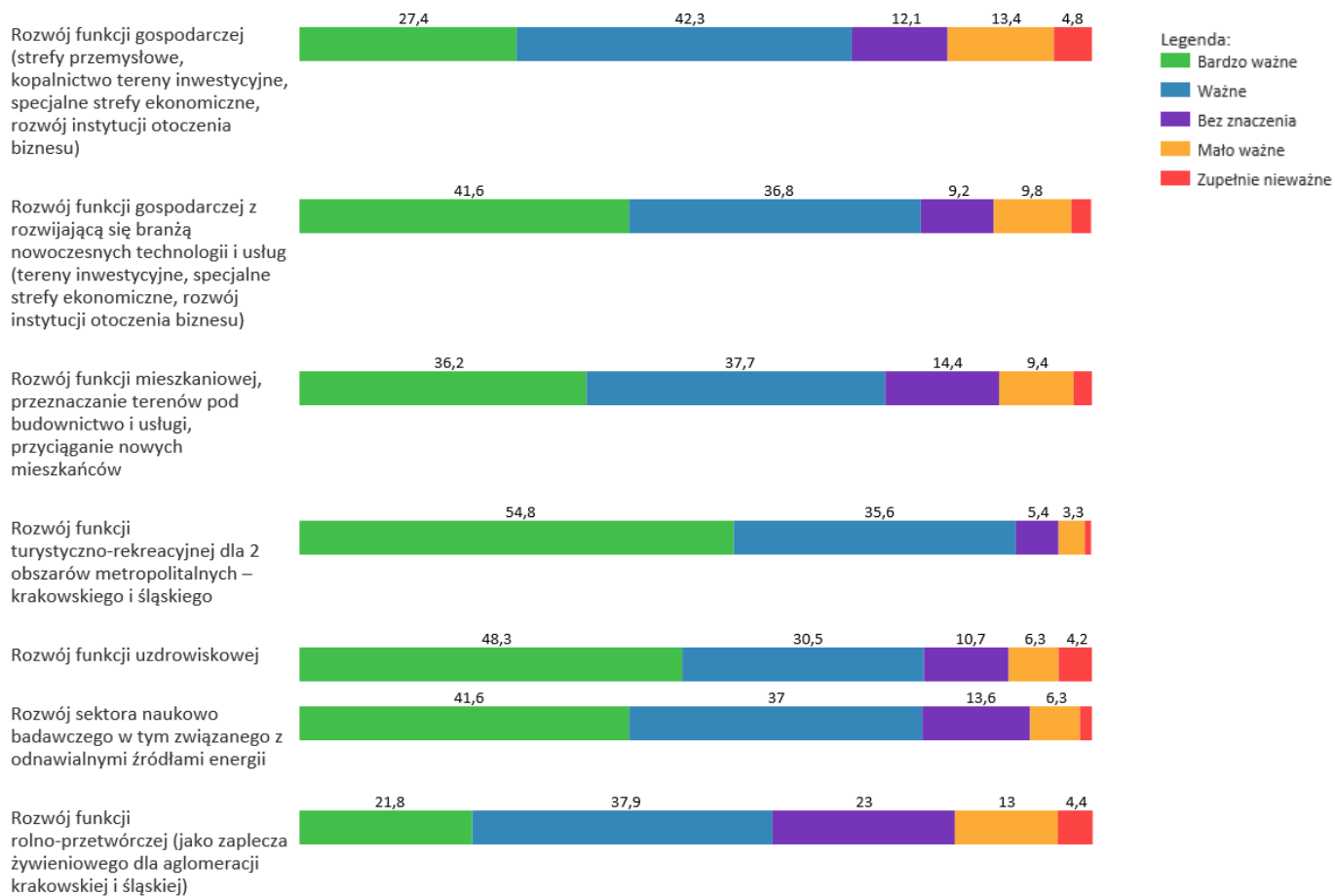
Kolejne pytanie proponowało kilka podstawowych funkcji (także tutaj dopuszczalne było udzielenie więcej niż jednego wskazania – maksymalnie 3 – stąd również w tym przypadku wyniki nie sumują się do 100%). Zaproponowano następujące – wiodące – funkcje dla Krzeszowic:

- Rozwój funkcji gospodarczej - strefy przemysłowe, kopalnictwo, tereny inwestycyjne, specjalne strefy ekonomiczne, rozwój instytucji otoczenia biznesu);
- Rozwój funkcji gospodarczej z ekspansją branży nowoczesnych technologii i usług - tereny inwestycyjne, specjalne strefy ekonomiczne, rozwój instytucji otoczenia biznesu;
- Rozwój funkcji mieszkaniowej - przeznaczanie terenów pod budownictwo i usługi, przyciąganie nowych mieszkańców;
- Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej dla dwóch obszarów metropolitalnych – krakowskiego i śląskiego;
- Rozwój funkcji uzdrowiskowej;
- Rozwój sektora naukowo-badawczego, w tym związanego z odnawialnymi źródłami energii;
- Rozwój funkcji rolno-przetwórczej, jako zaplecza żywieniowego dla aglomeracji krakowskiej i śląskiej.

Najwięcej wskazań, bo aż 90,5%, sugerowało, że pożądanym kierunkiem rozwoju jest **wzmacnianie i rozwijanie funkcji turystyczno-rekreacyjnej**. Niewiele mniej wskazań (78,8%) dotyczyło **rozwoju funkcji uzdrowiskowej**, która jest pokrewna i zazębia się bardzo mocno z aspektem turystyczno-rekreacyjnym. Wydaje się zatem, że to dość czytelne przesądzenie ze strony mieszkańców biorących udział w ankiecie, jaki jest najbardziej pożądanym kierunkiem rozwoju gminy. Jednocześnie zgoda na przyjęcie takiego kierunku rozwoju powinna pociągać za sobą pewne określone decyzje i działania zmierzające m.in. do rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej i uzdrowiskowej, jeszcze większej dbałości o zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, dbałości o jakość powietrza, ale także ciszę, dbałości o stan zachowania zabytków i być może nadawanie im nowych - zgodnych z kierunkiem rozwoju gminy – funkcji, lepszą promocję dostępnej oferty turystyczno-rekreacyjnej oraz organizację usług okołoturystycznych. Jednocześnie powinno to oznaczać odchodzenie od przemysłów uciążliwych, szczególnie na cennych turystycznie obszarach gminy.

Szczegółowy rozkład uzyskanych odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 3. Ocena kierunków rozwoju gminy

Źródło: Raport z konsultacji społecznych

9. REKOMENDACJE DLA DALSZYCH DZIAŁAŃ W SFERZE PROMOCJI I INFORMACJI O PODJĘTYCH DZIAŁANIACH NA RZECZ REAKTYWACJI UZDROWISKA KRZESZOWICE (W UKŁADZIE LOKALNYM, REGIONALNYM I PONADREGIONALNYM)

9.1. Promocja wewnętrzna

Niezwykle ważna w trakcie ubiegania się o status uzdrawiska będzie systematyczna komunikacja z mieszkańcami i lokalnymi przedsiębiorcami. Warsztaty uzdrawiskowe opisane w poprzednim rozdziale pokazały, że oprócz ogromnego entuzjazmu i przychylności mieszkańców Krzeszowic dla idei odzyskania statusu uzdrawiska, pojawią się także pytania a nawet wątpliwości.

Warto pamiętać, że mieszkańcy powinni być na każdym etapie informowani o działaniach podejmowanych przez samorząd w tej sprawie oraz otrzymywać rzetelne wyjaśnienia na rodzące się pytania czy wątpliwości.

Warto zatem wdrożyć i wykorzystać takie narzędzia kontaktu z mieszkańcami i lokalnymi przedsiębiorcami (na etapie dochodzenia do uzyskania statusu uzdrawiska), jak:

- **stały punkt informacyjny w Urzędzie Miejskim w Krzeszowicach**, np. w Referacie Promocji i Współpracy. Nie mówimy na tym etapie o tworzeniu specjalnego stanowiska, ale o oddelegowaniu osoby i wyposażeniu ją w podstawową wiedzę dotyczącą kwestii związanych z formalno-prawnymi zagadnieniami uzyskiwania statusu uzdrawiska, a także czytelne poinformowanie, że taki punkt istnieje i opisanie go w strukturze organizacyjnej Urzędu, a także zadbanie, żeby stosowna informacja znalazła w legendzie przy wejściu do budynku urzędu oraz na drzwiach odpowiedniego pokoju;
- **portal informacyjny na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miejskiego** – wydzielenie „zakładki” na portalu gminy, w której publikowane będą podstawowe informacje o uwarunkowaniach formalno-prawnych funkcjonowania gminy uzdrawiskowej, aktualne (i aktualizowane) informacje o postępie w staraniach o uzyskanie statusu uzdrawiska przez Krzeszowice. Na podstronie można też publikować kolejne materiały i raporty z badań uzyskiwane w procesie. Ważne, żeby za jej pośrednictwem była także możliwość zadawania pytań oraz publikowania odpowiedzi na portalu. Tutaj także powinny być publikowane pytania i odpowiedzi na pytania, które zadawane są w innej formie niż poprzez stronę (w punkcie informacyjnym, czy na organizowanych spotkaniach);
- **cykliczne spotkania z mieszkańcami** – warto utrzymać formułę stałych, otwartych spotkań (przynajmniej raz do roku), na których przedstawiany będzie postęp działań w staraniu się o status uzdrawiska. Będzie to także możliwość do włączenia mieszkańców w procesy rozwojowe zachodzące w gminie, a także udzielenia odpowiedzi przez zespół pracujący nad powołaniem uzdrawiska na rodzące się u mieszkańców pytania i wątpliwości;
- **wykorzystanie Magazynu Krzeszowickiego** – tj. miesięcznika samorządowego, do zamieszczania informacji o postępie prac nad staraniem się o uzyskanie statusu uzdrawiska oraz publikowanie wybranych, najciekawszych (najtrudniejszych) pytań i odpowiedzi. Warto w takiej sytuacji wydzielić stałą rubrykę uzdrawiskową w biuletynie. Miesięcznik dystrybuowany jest na terenie gminy bezpłatnie, dostępny jest w kioskach, urzędzie, Centrum Kultury, bibliotekach i ich filiach, a także od niedawna jako wersja internetowa – ma zatem szeroki profil odbiorców i jest doskonałym narzędziem do bieżącej komunikacji planów związanych z rozwojem funkcji uzdrawiskowej;
- **przygotowanie systematycznego serwisu dla lokalnych mediów z bieżącymi informacjami o postępie prac** i przekazywanie gotowych materiałów/notatek/tekstów współpracującym z Urzędem Miejskim w Krzeszowicach mediom. Oczywiście w przypadku

mediów audiowizualnych należy przewidzieć gotowość do udzielania wywiadów czy zapraszanie mediów na spacer po przyszłych terenach uzdrowiskowych;

- **organizowanie cyklicznych spacerów uzdrowiskowych** – przynajmniej raz do roku (można to połączyć z wyżej opisanymi spotkaniami z mieszkańcami) warto zorganizować spacer po przyszłych strefach uzdrowiskowych i w ten sposób opowiedzieć zainteresowanym mieszkańcom i przedsiębiorcom, co w danym miejscu jest planowane, jak to miejsce będzie się zmieniać, kto w danym obszarze jest partnerem we współpracy, a także zaprosić mieszkańców do współpracy przy tworzeniu/organizacji tej przestrzeni;
- **wizyty studialne** – warto rozważyć zorganizowanie dla grupy radnych, zainteresowanych mieszkańców i przedsiębiorców wizytę studialną w kilku polskich (a być może także w nieodległych słowackich, czeskich czy niemieckich) uzdrowiskach. Oczywiście dobór odwiedzanych miejscowości musi być podporządkowany wiodącej tematyce wizyty oraz odpowiadać na pytania i wątpliwości specyficznej grupy odbiorców, dla których wizyta jest organizowana. Wbrew pozorom to relatywnie tani sposób zaznajomienia osób zainteresowanych, ale także oponentów z tematyką, która jest aktualnie procedowana. Daje to także możliwość skorzystania z już wypracowanych wzorców postępowania i sprawdzonych rozwiązań, w miejsce „wyważania otwartych drzwi”;
- **konkurs architektoniczny** – warto już na tym etapie rozważyć i zaplanować, przeprowadzenie konkursu urbanistyczno-architektonicznego na zagospodarowanie stref uzdrowiskowych. Wysokość ufundowanych nagród, a także realność późniejszego zlecenia opracowania dokumentacji końcowej będzie decydująca dla udziału w tego typu przedsięwzięciu znaczących biur architektonicznych (zatem warto przewidzieć w miarę realne środki na przeszłe nagrody za zajęcia np. I, II i III miejsca w konkursie), bowiem doświadczenie uczy, iż bogactwo materiału pozyskanego w tego typu konkursach i możliwość wykorzystania materiałów w ten sposób pozyskanych w późniejszych pracach planistycznych jest ogromna i bezcenna, a także daje szansę na uzyskanie zupełnie nowego, świeżego spojrzenia na miasto i formy jego zagospodarowania.

Odrębnym zagadnieniem, o którym nie można w tym okresie zapomnieć, jest stały kontakt i bieżąca współpraca z instytucjami ważnymi z punktu widzenia przyszłych funkcji uzdrowiskowych oraz możliwego układu stref uzdrowiskowych, mowa tu w szczególności o osobach zarządzających Ośrodkiem Rehabilitacji Narządu Ruchu, Parkiem i Pałacem Potockich, Pałacem Zdrojowym, a także ZPiOZ Krzeszowickie Centrum Zdrowia.

Drugi niezwykle istotny aspekt dotyczy stałej współpracy z organizacjami ekologicznymi (lokalnymi i regionalnymi), w tym w szczególności zajmującymi się monitoringiem i działaniami na rzecz jakości powietrza na terenie gminy. Warto włączać te organizacje nie tylko w działania inwestycyjne, ale także związane z realizacją projektów i działań miękkich ukierunkowanych na zmianę świadomości mieszkańców w kwestii wagi jakości powietrza dla zdrowia, zmianę postaw w zakresie spalania złej jakości węgla oraz odpadów, a także promowanie nowoczesnych i ekologicznych (tj. nie opartych na surowcach kopalnych) źródłach energii.

9.2. Promocja zewnętrzna

W tej kwestii działania krzeszowickiego samorządu powinny obejmować co najmniej dwie kluczowe ścieżki. Pierwsza to stała i systematyczna współpraca z takimi instytucjami jak województwo samorządowe, ministerstwo zdrowia, ale także sąsiednie samorzady i organizacje branżowe. Drugi aspekt to informacja kierowana na zewnątrz do potencjalnych inwestorów.

Współpraca instytucjonalna powinna zatem objąć przede wszystkim:

- **Województwo Małopolskie** – zarówno jako gospodarza województwa, jak i organ prowadzący dla Ośrodka Rehabilitacji Narządu Ruchu. Nie bez znaczenia jest także rola regionalnych władz samorządowych w kreowaniu szeroko rozumianego przemysłu czasu wolnego, w tym wsparcie udzielane od lat na rozwój małopolskich gmin uzdrowiskowych.

Na szczególną uwagę zasługuje tutaj potrzeba współpracy z następującymi departamentami:

- Departament Rodziny, Zdrowia i Spraw Społecznych, który m.in. przygotowuje i realizuje założenia regionalnej polityki zdrowotnej, opracowuje wieloletnie programy zdrowotne/programy polityki zdrowotnej oraz wytyczne organizacyjne dotyczące systemu ochrony zdrowia w Województwie, a także opracowuje projekty, monitoruje rezultaty, sporządza sprawozdania z realizacji oraz aktualizuje wojewódzkie programy zdrowotne i plany,
- Departament Zrównoważonego Rozwoju, który m.in. programuje i prowadzi zadania z zakresu zrównoważonego rozwoju regionalnego, programuje i koordynuje prace związane z przygotowaniem, aktualizacją, wdrażaniem, monitoringiem i ewaluacją strategii rozwoju województwa, a także współdziała z departamentem odpowiedzialnym za przygotowanie przyszłych programów operacyjnych, analizuje dostępność potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania zadań samorządu województwa, współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego i samorządami gospodarczymi w zakresie integracji działań na rzecz rozwoju regionalnego oraz koordynuje prace nad wojewódzkimi programami rozwoju, opracowuje polityki publiczne i programy realizujące cele zawarte w strategiach rozwoju i wieloletnich planach, w tym inwestycyjnych,
- Departament Funduszy Europejskich, który m.in. wspomaga działania podmiotów zewnętrznych, w szczególności jednostek samorządu terytorialnego, w staraniach o środki europejskie oraz uczestniczy w realizacji programów lub projektów;
- **Ministerstwo Zdrowia** – powinno być informowane w miarę możliwości włączone w konsultacje kolejnych etapów procesu uzyskiwania statusu uzdrawiska, tak aby wszelkie konieczne korekty ścieżki postępowania były wdrażane na wczesnym etapie, a nie dopiero po jego zamknięciu, co mogłoby skutkować koniecznością powrotu do wcześniejszej fazy procesu. Należy pamiętać, iż Departament Systemu Zdrowia (poprzednio Departament Organizacji Ochrony Zdrowia) odpowiadający za prowadzenie spraw związanych z uzdrawiskami i lecznictwem uzdrawiskowym, i działający w jego ramach Wydział Uzdrawisk, ma obowiązek współpracy z samorządem lokalnym na etapie starania się przez ten ostatni o uzyskanie statusu uzdrawiska;
- **Stowarzyszenie Gmin Uzdrawiskowych RP**, które jest ogólnopolską organizacją skupiającą gminy o podobnym charakterze i profilu działania, posiadające na swoim terenie uzdrawiska lub obszary ochrony uzdrawiskowej, albo też pretendujące do uzyskania statusu uzdrawiska. Stowarzyszenie udziela licznych konsultacji i wspomaga procesy uzyskania statusu uzdrawiska lub obszaru ochrony uzdrawiskowej gmin, na terenie których istnieje możliwość utworzenia uzdrawiska. SGU RP ma przypisane wiele zadań związanych z reprezentowaniem interesów gmin uzdrawiskowych zarówno na szczeblu ogólnopolskim jak i międzynarodowym. Najważniejszymi są obrona i reprezentowanie interesów gmin uzdrawiskowych, wspieranie wszelkich działań mających na celu rozwój polskich uzdrawisk oraz promocja uzdrawisk w kraju i za granicą. Warto z tego wsparcia skorzystać zarówno na etapie konsultowania kolejnych kroków formalnych w procesie starania się o status uzdrawiska, wyjaśniania powstających pytań i rozbieżności, problemów we współpracy z Ministerstwem Zdrowia, jak i podpowiedzi, które uzdrawiska warto odwiedzić i z kim się spotkać w trakcie organizowanych wizyt studialnych (o czym była mowa we wcześniejszym rozdziale).

Niezwykle ważne w działaniach promocyjnych będzie także przygotowanie oferty inwestycyjnej i poprzez takie rozwiązanie komunikowanie swoich planów rozwojowych potencjalnym partnerom prywatnym. Elementem tego procesu powinno być najpierw określenie przebiegu stref uzdrawiskowych i sposobu ich zagospodarowania, a także inwentaryzacja ziemi i obiektów, które mogą być wykorzystane przez samorząd w procesie starania się o status uzdrawiska (zob. opis przypadku Uniejowa w rozdziale 10.1). To także moment na zbudowanie oferty partnerstwa publiczno-prywatnego, które może być wykorzystane w procesie pozyskiwania inwestorów zgodnie

z oczekiwanym przez samorząd Krzeszowic profilem. Podobnie jak w przypadku promocji wewnętrznej warto wykorzystać takie kanały informacji jak: specjalna zakładka na stronie internetowej, punkt informacji o przyszłym uzdrowisku (ta sama osoba, którą opisano w rozdziale 9.1), udział w branżowych targach i kongresach, na których następuje kojarzenie inwestorów z ofertą inwestycyjną samorządów, a także przygotowanie i dystrybucja folderu (prospektu) inwestycyjnego Gminy Krzeszowice, który będzie okazją do zaprezentowania planów uzdrowiskowych Miasta oraz przedstawienia informacji o dostępnych gruntach i obiektach wraz z informacją o stanie własności tych nieruchomości i zapisach w planach miejscowych. To także miejsce przedstawienia informacji o Gminie, zarówno w zakresie jej walorów przyrodniczo-krajobrazowych, ofercie turystyczno-kulturalnej, jak i dostępnych zasobach ludzkich (co szczególnie dziś jest niezwykle istotne dla przedsiębiorców podejmujących długofalowe decyzje inwestycyjne).

10. ANALIZA SUKCESÓW I PORAŻEK ORAZ PREZENTACJA WYBRANYCH DZIAŁAŃ POLSKICH SAMORZĄDÓW Z OSTATNICH LAT, KTÓRE PODJĘŁY DECYZJĘ O STARANIU SIĘ O NADANIE STATUSU UZDRAWISKA SWOIM MIEJSCOWOŚCIOM

Poniżej przedstawiono trzy przykłady gmin starających się o status uzdrawiska wraz ze wskazaniem kluczowych elementów dla przyszłego sukcesu bądź porażki tego procesu.

10.1. Uniejów - pierwsze uzdrawisko termalne

Rok 1979 był pierwszym kamieniem milowym na drodze uniejowskiego rozwoju opartego na wykorzystaniu wody geotermalnej. To wtedy zamiast ropy naftowej odkryto tu bogate zasoby gorącej wody. Po kilkunastu latach wahań zdecydowano o zagospodarowaniu tego surowca. Początek lat 90. XX w. to czas budowy odwiertów geotermalnych służących do eksploatacji wody. Dziesięć lat później spółka „Geotermia Uniejów” zaoferowała mieszkańcom miasta przyjazne środowisku ogrzewanie geotermalne, a także możliwość doświadczenia zdrowotnych właściwości wody geotermalnej.

Pozytywne opinie pierwszych kuracjuszy korzystających z dobroczynnego działania wody geotermalnej, wielki potencjał przyrodniczy i krajobrazowy gminy Uniejów, jej walory turystyczne i rekreacyjne potwierdziły tylko, że warto dążyć do uzyskania statusu uzdrawiska. Władze samorządowe i mieszkańcy gminy bardzo zaangażowali się w realizację tych aspiracji i marzeń. Uniejów przebył jednak długą drogę, zanim stał się statutową miejscowością uzdrawiskową. Konieczne były naukowe dowody świadczące o tym, że miasto na to zasługuje. W 2008 r. Zakład Tworzyw Uzdrawiskowych z siedzibą w Poznaniu (należący do Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie) wydał świadectwo potwierdzające lecznicze właściwości wody z odwiertu Uniejów PIG/AGH-2. W tym samym roku wydane zostało świadectwo opracowane przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego PAN w Warszawie potwierdzające właściwości lecznicze klimatu Uniejowa wraz z oceną warunków bioklimatycznych, a także z operatem klimatycznym. Na podstawie tych dokumentów opublikowany został w 2011 roku operat uzdrawiskowy dla Uzdrawiska Uniejów. W 2011 roku Minister Zdrowia wydał decyzję w sprawie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrawiskowego na obszarze gminy Uniejów oraz określenia kierunków lecznictwa uzdrawiskowego w Uniejowie. A już rok później prezes Rady Ministrów podpisał stosowne rozporządzenie w sprawie nadania statusu uzdrawiska miastu Uniejów wraz z sąsiadującymi z miastem sołectwami.

Dziś, po kilkunastu latach doświadczeń z geotermią, Uniejów jest młodym, nowoczesnym uzdrawiskiem, w którym główną rolę gra aktywna rekreacja opierająca się na walorach wody geotermalnej i bogactwie przyrodniczo-kulturowym. Najważniejsze w tej wizji jest to, aby goście mogli poczuć się w Uniejowie jak w kapsule zdrowia i witalności, mając w zasięgu ręki wszelkie dobrodziejstwa służące profilaktyce zdrowotnej i regeneracji sił.

Możliwość spędzenia czasu z całą rodziną sprzyja budowaniu relacji rodzinnych – sprzyja temu m.in. uprawianie aktywnego wypoczynku i turystyki (np. kajakarstwa, jazdy konnej, jazdy na rowerze, nordic walking, sportów zimowych).

Lecznicza woda geotermalna, stosowana podczas kąpeli i innych zabiegów np. masaży podwodnych, ma korzystny wpływ na leczenie chorób skóry, zwyrodnień stawów, stanów po zabiegach operacyjnych narządu ruchu. Kąpiele powodują przyspieszenie gojenia się ran, wygładzenie skóry, redukcję zmarszczek i cellulitu. Kuracje pitne z zastosowaniem uniejowskiej wody geotermalnej pobudzają czynność wydzielniczą żołądka i trzustki i stymulują przemianę materii. Inhalacje działają przeciwwzapalnie i oczyszczająco na układ oddechowy.

Kluczowym momentem dla możliwości starania się o status uzdrawiska było pozyskanie inwestora dla obiektu po niefunkcjonującym już wtedy Centrum Integracji Społecznej. Gmina w trybie przetargowym pozyskała inwestora w postaci Instytutu Zdrowia Człowieka, który przejął obiekty i przy przychylności oraz współpracy władz samorządowych doprowadził do uruchomienia w do niedawna niszczącym budynku nowoczesnego obiektu o nazwie Uzdrawisko Uniejów Park. Umożliwiło to gminie wykazanie się funkcjonującym na terenie miasta zakładem lecznictwa uzdrawiskowego, co otworzyło drogę do uzyskania statusu uzdrawiska. Istotne było to, że w warunkach przetargowych określono oczekiwaną funkcję obiektu – taką, na jakiej zależało Gminie i jaka gwarantowała, że po uruchomieniu Ośrodka będzie można starać się o nadanie statusu uzdrawiska całemu obszarowi. Jednocześnie Gmina bardzo mocno współpracowała z inwestorem np. w zakresie niezbędnego uzbrojenia terenu i doprowadzenia do obiektu wód termalnych, a także ułatwiała kontakty z innymi instytucjami – istotnymi w procesie przystosowywania obiektu do przyszłych funkcji leczniczo-rehabilitacyjnych.

Efekty tych działań to przede wszystkim sprawne uzyskanie statusu uzdrawiska, a także uczynienie z posiadanych zasobów wód geotermalnych swoistego koła zamachowego rozwoju miasta w każdym z aspektów zrównoważonego rozwoju – gospodarczym, społecznym, przestrzennym i środowiskowym. Dzięki determinacji uniejowskiego samorządu, dobrej współpracy z pojawiającymi się inwestorami i konsekwentną oraz przemyślaną promocją miasta udało się z trzysięczne miasteczko w województwie łódzkim wypromować na jedną z czołowych polskich destynacji turystycznych, a także liderów zmian w zakresie ochrony środowiska. Dziś miasto i Termy Uniejów odwiedza ponad 500 tys. osób rocznie. Efektem była aktywizacja gospodarcza (klaser termalny) oraz przyciągnięcie wielu inwestorów (oraz powstanie kolejnych ośrodków hotelowych). Na bazie wód termalnych stworzono produkty spożywcze i kosmetyczne, które stają się lokalną marką i wspierają eksport lokalnego produktu. Uniejów dziś to rozpoznawalna marka turystyczna i uzdrawiskowa, powód poczucia dumy i przywiązania do miasta jego mieszkańców.

Uzdrawisko Uniejów to dziś m.in.:

- Geotermia Uniejów, która jest pierwszym w Polsce geotermalnym zakładem ciepłowniczym wykorzystującym wyłącznie odnawialne źródła energii. Ciepłownia geotermalna zapewnia dostawę ciepła do około 70% mieszkańców. Dobrodziejstw uniejowskiej wody geotermalnej można doświadczyć korzystając z zabiegów balneoterapeutycznych, inaczej wodoleczniczych. Należą do nich m.in.: kąpiele z hydromasażem, kąpiele kończyn górnych i dolnych, masaż podwodny, aerozoloterapia (inhalacje), krenoterapia (kuracje pitne). W ofercie gabinetu „Geotermii Uniejów” są perełkowe kąpiele oraz inhalacje na bazie wody geotermalnej, a także zabieg oczyszczania organizmu z toksyn body detox.

Zdjęcie 11. Geotermia Uniejów

Źródło: geotermia-uniejow.pl

- Kompleks termalno-basenowy „Termy Uniejów” - dzięki basenom ogrzewanym energią geotermalną, przez cały rok można tu korzystać z obiektów dostępnych na świeżym

powietrzu. Do dyspozycji gości są zjeżdżalnie, „rwąca rzeka”, hydromasaże, jacuzzi oraz specjalne strefy z hydromasażami.

Zdjęcie 12. Kompleks Termy Uniejów

Źródło: www.termyuniejow.pl

- Tężnia solankowa i fontanny termalne - fontanny, tężnie termalne i czerpnie wody termalnej zlokalizowane w różnych miejscach w miasteczku. W pobliżu tężni i fontann można wdychać powietrze bogate w związki mineralne zawarte w wodzie geotermalnej, zaś w czerpniach nabrać wodę do kuracji pitnych. Można poczuć jej zapach, smak i ciepło oraz zobaczyć kolorowe efekty wytrącania się składników mineralnych.
- Kompleks boisk im. Włodzimierza Smolarka - Uniejów to jedyne miejsce w Polsce, gdzie murawę boiska podgrzewa się wodą geotermalną. Wodę wykorzystuje się też do podgrzewania ścieżek spacerowych w parku zamkowym.
- Zamek Arcybiskupów Gnieźnieńskich - jest ogrzewany wodą geotermalną. Woda geotermalna znajduje zastosowanie również do celów konsumpcyjnych (kuracje pitne oraz przygotowywanie potraw i produktów spożywczych).
- Niezwykła moc promocji miasta kryje się też w produktach regionalnych. Jednym z nich jest Ogórek Termalny, który swój niezwykły aromat i smak zawdzięcza uniejowskiej solance, na bazie której tworzona jest jego receptura. Spółka „Termy Uniejów” we współpracy z firmą kosmetyczną z Łasku – OverGroup Sp. z o.o. – opracowała i wypuściła na rynek pierwszą linię produktów do pielęgnacji opartych na uniejowskiej solance.
- Nad wykorzystaniem wody w nowych obszarach (alternatywne metody leczenia, kosmetyologia, woda pitna i woda do przetwórstwa warzyw) wraz z władzami gminy współpracują specjaliści ze szkół wyższych województwa łódzkiego. Na pewno zostaną podjęte działania, które umożliwią coraz to szersze zastosowanie tej wody do celów np. spożywczych, kosmetycznych, medycznych, czy też ogrodniczych.

Rekomendacje dla Krzeszowic

Umiejętne wykorzystanie komunalnego zasobu nieruchomości (zarówno w postaci budynków, jak i ziemi) może znacząco przyspieszyć proces starania się o status uzdrawiska. Należy dokonać inwentaryzacji zasobów, szczególnie na obszarach, które mają być docelowo objęte ochroną uzdrawiskową (ze szczególnym uwzględnieniem przyszłej strefy A Uzdrawiska) i stworzyć z tego zasobu oferty jako elementu przyszłego partnerstwa publiczno-prywatnego lub świadomej oferty przetargowej, która „wciągnie” inwestora prywatnego we współdziałanie z samorządem w celu szybszego doprowadzenia do spełnienia minimalnych wymogów ustawowych pozwalających na podjęcie starań o uzyskanie statusu uzdrawiska.

10.2. Gołdap - Mazurski Zdrój

Gołdap to jedyne uzdrawisko na Warmii i Mazurach (borowinowo-klimatyczne). Gmina położona jest na granicy z Obwodem Kaliningradzkim, na skraju Garbu Szeskiego, nad jeziorem i

rzeką o takiej samej nazwie jak nazwa miejscowości. W sąsiedztwie miejscowości rozciąga się także urokliwa Puszcza Romincka.

Peryferyjne położenie Gołdapi, likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych na początku procesów transformacji ustrojowej po roku 1989 oraz brak przemysłu sprawiły, iż w na początku obecnego stulecia bezrobocie w mieście sięgało blisko 50%, a kryzys społeczno-ekonomiczny powodował narastającą frustrację mieszkańców i pogłębiał przeświadczenie o niskiej atrakcyjności tego obszaru zarówno jako miejsca do życia, jak i prowadzenia działalności gospodarczej.

Ówczesny Samorząd podjął decyzję o znalezieniu „nowej ścieżki rozwoju dla miasta” i po wejściu w życie nowych regulacji samorządowych w roku 1989 rozpoczął pracę nad nową strategią rozwoju obszaru. Priorytet nadano między innymi turystyce. W roku 1995, po usilnych staraniach, powstało przejście graniczne Gołdap-Gusiew. Działać zaczęła podstrefa Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Starania o przyznanie statusu uzdrawiska zostały zakończone sukcesem w październiku 2000 roku. Duże znaczenie dla turystycznego rozwoju gminy miało powstanie Centrum Sportowo-Rekreacyjnego „Piękna Góra” i związanych z nim inwestycji (m.in. trzy naśnieżane stoki, gastronomia) W gminie nie ma wielkiego przemysłu, dominuje mała i średnia przedsiębiorczość (m.in. dwie fabryki kopert, zakłady odzieżowe, metalowe, tartak, zakład produkujący mrożonki oraz firmy produkujące elementy wyposażenia budynków).

Dzielnica uzdrawiskowa jest oddalona od miasta, co powoduje, że samo miasto w ograniczonym stopniu korzysta na przyjazdach kuracjuszy.

Celem gminy było stworzenie podstaw do dalszego rozwoju ekonomicznego w oparciu o walory uzdrawiskowe oraz wykorzystanie i rozwój atutów turystycznych dla całościowej aktywizacji gminy.

Zdjęcie 13. Tężnia solankowa w Uzdrawisku Gołdap

Źródło: www.uzdrawiskogoldap.pl

Gołdap posiada kilka istotnych walorów. Od 2000 r. posiada status uzdrawiska o profilu borowinowo-klimatycznym. Znajduje się tu sanatorium, pijalnia wód mineralnych i tężnie oraz nowoczesna infrastruktura uzdrawiskowa z Promenadą Zdrojową, hektarowym placem zabaw, dołkami do mini-golfa, ścieżkami pieszymi i rowerowymi oraz zewnętrznymi urządzeniami do ćwiczeń nad jeziorem i w centrum. Rozwijająca się dzielnica uzdrawiskowa stała się bodźcem dla prywatnych inwestorów. Powstały nowe eleganckie obiekty, przytulne restauracje z kuchnią nie tylko regionalną, ale także rosyjską i litewską, hotele, pensjonaty, zajazdy z różnorodną ofertą, wychodzącą naprzeciw oczekiwaniom zróżnicowanych grup turystów. Wkrótce w dzielnicy uzdrawiskowej znajdziemy zakład przyrodolecznicy z basenami solankowymi, gabinetami zabiegowymi i strefą spa.

Gołdap to jedyne uzdrawisko w województwie warmińsko-mazurskim. Tutejsze sanatorium oferuje leczenie chorób narządu ruchu, górnych i dolnych dróg oddechowych, układu krążenia oraz schorzeń psychosomatycznych, otyłości i problemów skórnych, oferując zabiegi m.in. z balneoterapii i krioterapii oraz wiele innych. Tuż pod Gołdapią, w miejscowości Niedrzwica znajduje się Centrum Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży „Marzenia”, specjalizujące się w rehabilitacji dzieci z porażeniem mózgowym. Unikatowy w skali Europy sprzęt rehabilitacyjny (9 na świecie najnowszy pediatryczny model aktywnej ortozy do nauki chodu) oraz profesjonalna kadra sprawiają, że Centrum odwiedzane

jest przez dzieci z najdalszych zakątków świata. Gołdap jest też interesująca pod wieloma innymi względami. Bogatą całoroczną ofertę zapewniają nie tylko sanatorium, ale również wspomniane „garby” nadające nazwę całemu regionowi, a właściwie jeden garb - Piękna Góra. Położone tuż pod Gołdapią wzniesienie jest świetną alternatywą dla narciarzy i snowboardzistów, którzy nie chcą tracić połowy weekendu na podróż w góry. Trasy narciarskie, wyciągi orczykowe, kolej krzesłkowa, kawiarnia obrotowa na szczycie oraz inne kulinarno-rekreacyjne atrakcje kompleksu Piękna Góra Rudziewicz, chociażby park linowy i kręgielnia, bez wątpienia zaspokoją oczekiwania turystów. Z kolei na narciarzy biegowych czekają zawsze świetnie przygotowane trasy narciarskie w dzielnicy uzdrowskiej oraz podgołdapskim Lesie Kumiecie. Tam też odbywa się najstarsza impreza narciarska na Warmii i Mazurach - Bieg Jaćwingów, w której rokrocznie rywalizuje kilkuset zawodników.

Pierwszy obiekt uzdrowski w mieście to obecne Sanatorium Wital, które rozrosło się ze zgrzebnego ośrodka wypoczynkowego socjalistycznego Radiokomitetu, w którym w stanie wojennym przetrzymywano 400 internowanych kobiet, do nowoczesnego ośrodka leczenia dróg oddechowych i schorzeń reumatycznych. Te ostatnie dzięki pobliskim obfitym pokładom borowin. Choć sanatorium jest prywatne, to największe inwestycje podnoszące atrakcyjność całej Gołdapi wzięły na siebie samorząd.

Zdjęcie 14. Sanatorium Wital

Źródło: www.uzdrawiskogoldap.pl

Wpływ uzdrowska na rozwój miasta i gminy jest ogromny. W samym Uzdrawisku pracuje około 200 osób, a dodając firmy współpracujące i zależne od działalności uzdrowskiej to jest to kolejny tysiąc miejsc pracy. Stąd Samorząd Gołdapi cały czas inwestuje w rozwój zarówno samego uzdrowska, jak i oferty turystyczno-rekreacyjnej stanowiącej doskonałe uzupełnienie oferty leczniczej. Jedną z ostatnich inwestycji była budowa wartych blisko 40 mln zł, czwartych pod względem wielkości w Polsce tężni solankowych. Dziś miasto rocznie odwiedza blisko 70 tys. kuracjuszy i turystów.

Efekty, jakie przyniosło konsekwentne rozwijanie produktu uzdrowsko-turystycznego to m.in.:

- zwycięstwo w edycji roku 2019 w konkursie EDEN na najlepsze europejskie miejsca turystyczne przestrzegające zasad turystyki zrównoważonej;
- utrwalenie turystycznego (a nie wyłącznie uzdrowskiego) charakteru gminy: uczynienie z walorów uzdrowskich zaczynu dla modelu zrównoważonego rozwoju gminy w oparciu o jej funkcję turystyczną i uzdrowską jednocześnie, kierowaną do „aktywnych kuracjuszy”;
- rozwój funkcji turystycznej gminy: wzrost liczby odwiedzających, udzielonych noclegów, rozwój lokalnej branży turystycznej (gestorzy, gastronomia, pamiątki i wiele innych);
- rozwój oferty w obszarze turystyki aktywnej, wellness i spa.

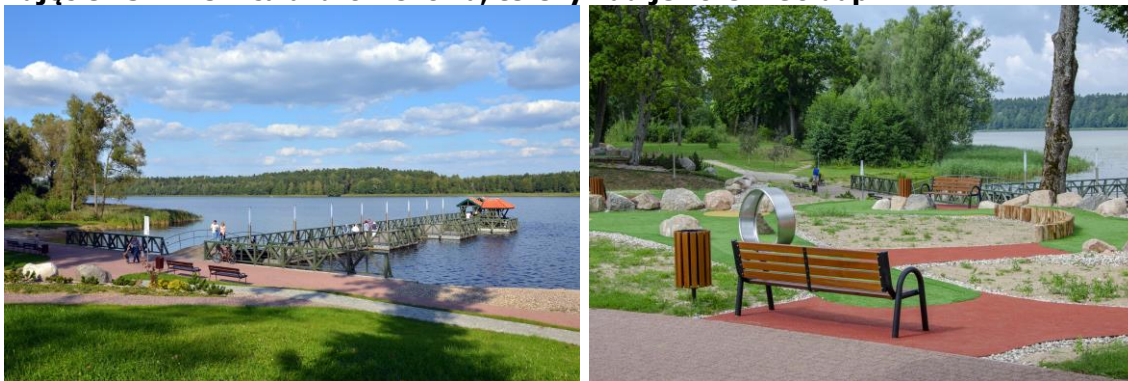
Gołdap, będąc przygraniczną gminą jednego z najbiedniejszych regionów Polski, odnotowuje dodatni przyrost naturalny i przyrost liczby ludności.

Rekomendacje dla Krzeszowic

Gołdap jest przykładem powrotu do przedwojennych tradycji uzdrowiskowych, a jednocześnie budowania po roku 2000 uzdrowiska od podstaw. Jest przykładem, w którym to samorząd inicjuje i finansuje szereg działań w sferze infrastruktury ogólnodostępnej, które następnie służą inwestorom prywatnym do rozwijania produktów związanych z wiodącym profilem uzdrowiskowo-turystycznym.

Gołdap jest także przykładem, który pokazuje, iż można łączyć działalność uzdrowiskową i budować ofertę turystyczną opartą na modelu zrównoważonym, z jednoczesnym rozwojem działalności gospodarczej włącznie z uruchomieniem Specjalnej Strefy Ekonomicznej (jako podstrefy Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A.). Obecnie w strefie działalność prowadzi 15 firm prowadzących działalność nieuciążliwą dla środowiska, które zatrudniają łącznie blisko 1 500 pracowników.

Zdjęcie 15. Dzielnica uzdrowiskowa, tereny nad jeziorem Gołdap

Źródło: www.uzdrawiskogoldap.pl

10.3. Uzdrawisko Kościerzyna – „Tak” czy „Nie”?

Historia prac nad koncepcją powołania uzdrowiska w Kościerzynie sięga przełomu XX i XXI wieku. Na przestrzeni ostatnich lat opracowano zestaw ekspertyz i analiz określających zakres prac niezbędnych do starania się o status uzdrowiska oraz określających najważniejsze potencjały przemawiające za tym, aby o taki status się starć.

Szereg różnych działań, często nieskoordynowanych, podejmowano przez blisko dekadę. W efekcie tych prac powstał szereg dokumentów i opracowań, nie zawsze ostatecznie przydatnych w staraniu się o status uzdrowiska. Dodatkowo brak koordynacji działań podejmowanych przez różne podmioty wpływał na „rozlanie się” procesu, a koordynacja była w tym przypadku wyjątkowo istotna, jako że przysze strefy uzdrowiskowe miały obejmować dwie sąsiadujące ze sobą gminy.

Przyspieszenie prac w staraniu się o status uzdrowiska oraz świadomość potrzeby współpracy różnych partnerów nastąpiło w latach 2015–2017, czego efektem było powstanie jednego dokumentu, który integrował wszystkie dotychczasowe procesy i opracowania.

Wtedy też powołano międzygminny zespół ds. uzdrowiska Kościerzyna, w skład którego weszli przedstawiciele obu sąsiadujących ze sobą gmin, a także dyrekcji Szpitala Specjalistycznego, który miał być docelową bazą lenistwa uzdrowiskowego. Zadaniem zespołu było zebranie wszystkich pytań i wątpliwości, na jakie radni i mieszkańcy obu gmin chcieli uzyskać odpowiedź przed podjęciem dalszej decyzji o przystąpieniu do prac nad uzyskaniem statusu uzdrowiska dla obszaru miasta i gminy Kościerzyna wokół terenu Szpitala Specjalistycznego w Kościerzynie. Jednym z ważnych działań i wyników pracy było zapoznanie się z istniejącymi materiałami i historią dotychczasowych prac na rzecz powołania uzdrowiska Kościerzyna. Poniżej zaprezentowano dorobek prac i opis procesu począwszy od roku 2002.

Rok 2002 – podpisanie listu intencyjnego pomiędzy samorządami gmin powiatu kościerskiego i Szpitalem Specjalistycznym w Kościerzynie w celu utworzenia Pomorskiego Centrum Rehabilitacji, jako ośrodka o funkcji sanatoryjno-uzdrowskiej.

Rok 2005 – opracowanie *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Kościerzyna na lata 2005–2015* i jej aktualizacja w 2008 roku. Określona w dokumencie wizja miasta brzmiała: *Kościerzyna – centrum ziemi kościersko-zaborskiej o walorach uzdrowskich. Miasto o dobrze rozwiniętej infrastrukturze technicznej i społecznej przyjaznej dla mieszkańców i turystów.*

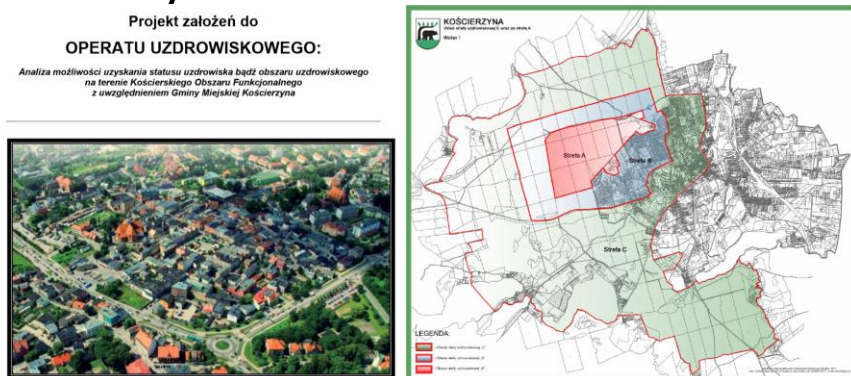
Rok 2006 – wstępne rozeznanie złóż torfu w rejonie Kościerzyny przez Krajową Izbę Gospodarczą Przemysłu Rozlewniczego w Warszawie. Także w roku 2006 Fundacja Agencji Monitoringu Regionalnego Atmosfery Aglomeracji Gdańskiej na zlecenie Miasta rozpoczęła monitorowanie w rejonie szpitala stanu zanieczyszczenia powietrza. Także w tym roku odbyła konferencja „Uzdrowsko w sercu Kaszub”, gdzie padły deklaracje o podjęciu starań o uzyskanie statusu uzdrawiska, zaś w roku 2007 odbyła się debata i forum dyskusyjne pt.: „Uzdrowsko w sercu Kaszub”

Rok 2012 – przeprowadzona została analiza możliwości rozwoju funkcji uzdrowskiej w mieście Kościerzyna. Powstał dokument: *Rozwój Funkcji Uzdrawiskowej Kościerzyny* sporządzony przez Przedsiębiorstwo Projektowo-Realizacyjne DOM" Sp. z o.o. ze Starogardu Gdańskiego autorstwa dr. inż. arch. Barbary Jaszczuk-Skolimowskiej.

Rok 2014 – powstało opracowanie Państwowego Instytutu Geologicznego *Występowanie wód mineralnych i termalnych w powiecie kościerskim wraz z oceną możliwości ich gospodarczego wykorzystania* autorstwa doktora Mariusza Sochi i mgr. inż. Leszka Jurysa. Dokument zawierał rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju balneologii w Kościerzynie oraz podważał dostęp do złóż wód termalnych na obszarze objętym opracowaniem. Ponadto prezentował stan wiedzy nt. możliwości uzyskania wód mineralnych, a także wstępnie określał ryzyko oraz szacowane koszty wykonania odwiertów.

Rok 2014 – przyjęto uchwałę nr LXII/457/14 Rady Miasta Kościerzyna z 26.02.2014 roku w sprawie przystąpienia do prac związanych z uzyskaniem przez Gminę Miejską Kościerzyna statusu uzdrawiska lub statusu obszaru ochrony uzdrowskiej.

Rysunek 10. Strona tytułowa dokumentu *Projekt założeń do operatu uzdrawiskowego: Analiza możliwości uzyskania statusu uzdrawiska bądź obszaru uzdrawiskowego, propozycja stref uzdrawiskowych*

Źródło: Projekt założeń do operatu uzdrawiskowego: Analiza możliwości uzyskania statusu uzdrawiska bądź obszaru uzdrawiskowego

Rok 2015 - opracowano dokument *Analiza możliwości uzyskania statusu uzdrawiska bądź obszaru uzdrawiskowego na terenie Kościerskiego Obszaru Funkcjonalnego z uwzględnieniem Gminy Miejskiej Kościerzyna* przez Pracownię Badań Projektowych, Inwestycyjnych, Konserwacji Zabytków „HOT” w Supraślu przez dr. inż. arch. Tomasza Ołdytowskiego. Dokument przygotowany w formie „Projektu założeń do operatu uzdrawiskowego”.

Rok 2016 – przeprowadzono panel dyskusyjny przez dwa samorzady (miasta Kościerzyna i Gminy Kościerzyna), na którym poruszono problematykę uzdrawiska w polityce przestrzennej gminy.

Jednym z ustaleń panelu była konkluzja, iż „planowane funkcje wskazane w studium zagospodarowania gminy Kościerzyna, w szczególności ustalone już w planach miejscowych, są kolizyjne z wymogami stref ochrony uzdrowskiej oraz że proponowana strefa „C” nie jest uwzględniona w polityce przestrzennej gminy Kościerzyna.

Rok 2016 – zaprezentowano opracowanie autorstwa dr. inż. arch. Tomasz Ołdytowski nt. możliwości uzyskania statusu uzdrowiska skierowaną do przedstawicieli rad Miasta Kościerzyna, Gminy Kościerzyna, Szpitala. W wyniku prezentacji i dyskusji – podjęto decyzję o powołaniu międzygminnego zespołu ds. wypracowania wspólnych uzgodnień i raportu w sprawie możliwości uzyskania statusu uzdrowiska bądź obszaru uzdrowskiego na terenie Miasta i Gminy Kościerzyna.

Rok 2017 – prace międzygminnego zespołu ds. uzdrowiska Kościerzyna oraz prace nad opracowaniem raportu „Uzdrowisko Kościerzyna – co należy wiedzieć, aby podjąć właściwą decyzję” zbierającego wiedzę, dokumenty oraz przygotowujący odpowiedzi na pytania lokalnej społeczności i radnych.

Rok 2018 – wybory samorządowe, zmiana ekipy, lobbing grupy przedsiębiorców zainteresowanych innymi kierunkami rozwoju miasta, zarzucenie prac nad staraniem się o uzyskanie statusu uzdrowiska.

Konkluzja - blisko 20 lat pracy – bardzo mocno rozciągniętej w czasie, prowadzonej często w sposób chaotyczny, nieskoordynowany i przypadkowy. Bez jasnego określenia zainteresowanych podmiotów (zarówno samorządowych, jak i prywatnych). Praca głównie w zamkniętych gremiach. Bardzo słaba komunikacja z mieszkańcami i przedsiębiorcami. Brak czytelnego przedstawienia mieszkańcom i przedsiębiorcom – na wstępnym etapie prac – korzyści, ale i ograniczeń wynikających z faktu bycia uzdrowiskiem.

W konsekwencji poświęcono ogrom czasu i środków na prace nad koncepcją tworzenia uzdrowiska, która ostatecznie została zablokowana przez lobby przedsiębiorców zainteresowanych wydobywaniem żwiru w miejscu pierwotnie rezerwowanym dla strefy A uzdrowiska Kościerzyna

Rekomendacje dla Krzeszowic

Proces starania się o status uzdrowiska powinien zostać oparty o precyzyjny harmonogram określający kolejne kroki, wraz z określeniem ram czasowych i osób/jednostek odpowiedzialnych za prowadzenie procesu. Do kolejnych etapów należy wybierać albo jednostki posiadające stosowne uprawnienia (tam, gdzie jest to wymagane), albo właściwe doświadczenie – w przeciwnym razie część analiz będzie trzeba powtarzać, płacąc za nie powtórnie – szczególnie wtedy, kiedy badania bądź analizy musi wykonywać certyfikowana instytucja z listy Ministra Zdrowia.

Należy zadbać o właściwą informację i promocję prowadzonych działań na każdym etapie procesu wdrażania, a także o wytworzenie pozytywnej masy krytycznej wśród mieszkańców i przedsiębiorców, która będzie w stanie skutecznie przeciwstawić się pojedynczym próbom zmiany przyjętego kierunku działań w imię jednostkowych interesów.

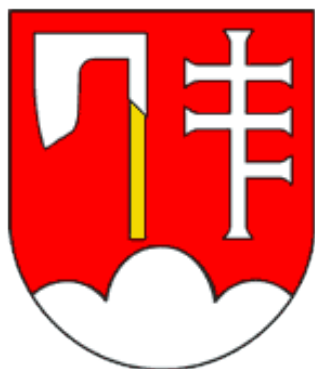
Prowadzenie warsztatów i opracowanie dokumentu:

ProRegio Consulting, ul. Śliwkowa 14/3, biuro@proregio.pl
Barbara Łączna: +48 695 600 690; Grzegorz Godziek +48 601 961 499

ZAŁĄCZNIK NR 1

POWRÓT DO ŹRÓDEŁ

założenia reaktywacji Uzdrawiska

Krzeszowice

(Analiza szans i zagrożeń dla Krzeszowic, jako miejscowości o charakterze uzdrowiskowym oraz niezbędnych działań formalnych i społeczno-ekonomicznych na drodze do odzyskania przez miasto statusu uzdrowiska)

RAPORT Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Krzeszowice, sierpień 2019 roku

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Informacje ogólne o osobach wypełniających ankietę	4
3. Ocena jakości życia w Krzeszowicach i pożądane kierunki rozwoju Gminy	8
4. Krzeszowice – co dalej?.....	12

Spis wykresów

Wykres 1. Wiek i wykształcenie osób biorących udział w badaniu	3
Wykres 2. Sytuacja zawodowa uczestników ankiety	3
Wykres 3. Okres zamieszkiwania w obecnym miejscu	4
Wykres 4. Kierunki migracji do obecnego miejsca zamieszkania mieszkańców Krzeszowic (gdzie wcześniej mieszkała osoba wypełniająca ankietę).....	4
Wykres 5. Plany dotyczące zmiany miejsca zamieszkania	5
Wykres 6. Subiektywna ocena warunków życia na terenie Krzeszowic.....	5
Wykres 7. Poziom korzystania z różnych usług publicznych i miejsce zaspakajania swoich potrzeb	6
Wykres 8. Geograficzna aktywność zawodowa mieszkańców Krzeszowic	7
Wykres 9. Ocena deficytów i czynników decydujących o atrakcyjności Krzeszowic	8
Wykres 10. Czynniki przesądzające o atrakcyjności Krzeszowic jako dobrego miejsca do życia – Gmina Krzeszowice w 2034 roku.....	9
Wykres 11. Atuty i bariery rozwojowe Krzeszowic.....	10
Wykres 12. Społecznie oczekiwane tempo zmian społeczno-gospodarczych w Krzeszowicach.....	12
Wykres 13. Ocena kierunków rozwoju gminy	13

1. WSTĘP

W ramach prac nad analizą szans i zagrożeń dla Krzeszowic, jako miejscowości o charakterze uzdrowiskowym oraz niezbędnych działań formalnych i społeczno-ekonomicznych na drodze do odzyskania przez miasto statusu uzdrowiska oraz opracowywania koncepcyjnego dokumentu roboczo zatytułowanego: **Powrót do źródeł - założenia reaktywacji Uzdrowiska Krzeszowice** przeprowadzono badanie opinii mieszkańców Krzeszowic. W okresie od 24 kwietnia do 7 czerwca br. na stronie internetowej Gminy Krzeszowice (podstawowej oraz na Facebooku) dostępna była ankieta dotycząca przyszłości Krzeszowic, w tym społecznej oceny zasadności podejmowania działań zmierzających do odzyskania przez Krzeszowice statusu miejscowości uzdrowiskowej.

Ankieta dała zarówno możliwość wstępnej oceny obecnej pozycji rozwojowej Krzeszowic, jak i pozwoliła na wskazanie społecznie oczekiwanych i akceptowalnych kierunków rozwoju, a także woli samych mieszkańców co do tempa dokonywanych zmian. Opinie i oceny wyrażone przez mieszkańców Krzeszowic w tym badaniu staną się użytecznym materiałem zarówno do opracowania wstępnej koncepcji niezbędnych działań pozwalających na odzyskanie statusu miejscowości uzdrowiskowej, jak i innych działań prorozwojowych wdrażanych przez krzeszowicki samorząd.

Ankiety wypełniło 765 osób (tj. 2,37% mieszkańców Krzeszowic) co jak na tego typu badanie nie jest wartością małą. Jeszcze więcej – bo 862 osoby – podjęło próbę wypełnienia ankiety, ale z różnych powodów nie dotarły do jej końca.

Ankieta miała charakter anonimowy. Jednocześnie przyjęto założenie, iż z jednego IP komputera ankietę można wypełnić tylko jeden raz, co daje dużą szansę, iż zanotowane wypowiedzi nie pochodzą od tych samych osób.

Poniżej zaprezentowano – w formie wykresów - uzyskane wyniki, a w przypadku pytań otwartych także część wypowiedzi mieszkańców zawartych w ankietach (wskazując te, które pojawiały się najczęściej).

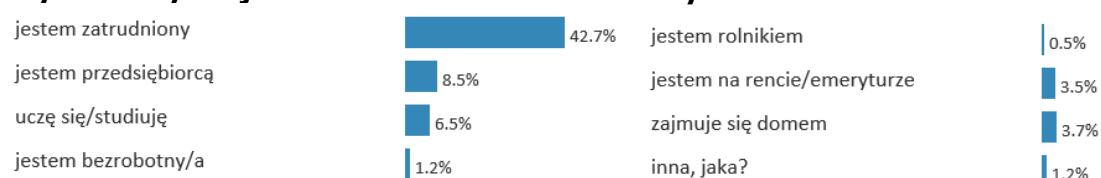
Wśród osób wypełniających więcej było kobiet (60%), niż mężczyzn (40%). Dominowały osoby w przedziale wiekowym 35 – 49 lat (44,3%) oraz trochę młodsze tj. w wieku 25 – 34 lat (27,4%). Z kolei procent wypełniającej ankietę młodzieży (15 – 24 lata) był taki sam jak osób w sile wieku (50 – 64) i wyniósł 12,3%. Jednocześnie zdecydowana większość wypełniających deklarowała posiadanie wyższego wykształcenia. Może to oznaczać, iż chcąc dotrzeć do jeszcze szerszego grona mieszkańców należy korzystać z bardziej tradycyjnych form ankietowania (np. tradycyjnej ankiety „papierowej”).

Wykres 1. Wiek i wykształcenie osób biorących udział w badaniu

Jednocześnie zdecydowana większość (42,7%) osób wypełniających ankietę deklarowała się jako osoby czynne zawodowo.

Wykres 2. Sytuacja zawodowa uczestników ankiety

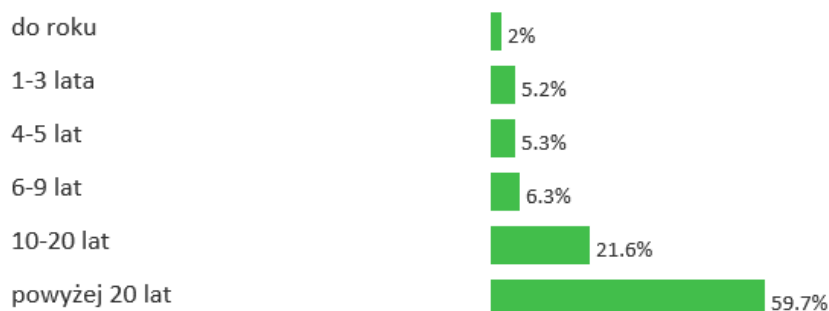

2. INFORMACJE OGÓLNE O OSOBACH WYPEŁNIAJĄCYCH ANKIETĘ

Ankieta została skierowana do wszystkich mieszkańców gminy, pomimo iż ewentualny obszar ochrony uzdrowskiej lokalizowany będzie bezpośrednio na terenie miasta. Spośród wszystkich wypełniających ankietę 47,2% zadeklarowało że są mieszkańcami miasta, zaś 52,8%, iż mieszkają w jednym z 18 krzeszowickich sołectw (tj. Czernej, Dębniak, Dubia, Filipowic, Frywałdu, Łanów, Miękini, Nawojowej Góry, Nowej Góry, Ostrężnicy, Paczółtowic, Rudna, Sanki, Siedlec, Tenczynka, Woli Filipowskiej, Zalasu oraz Żar).

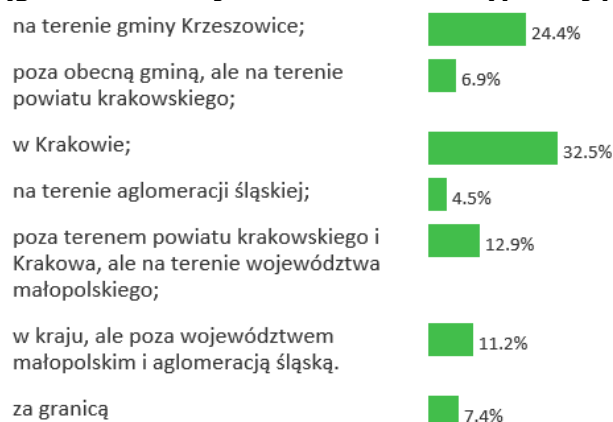
Badano także jak długo osoba wypełniająca ankietę związana jest z obecnym miejscem zamieszkania. Z udzielonych odpowiedzi wynika, iż blisko 60% odpowiadających jest z obecnym miejscem zamieszkania związana już od wielu lat. Kolejnych 21,6% deklaruje okres zamieszkiwania w obecnym miejscu w przedziale 10 – 20 lat, przy czym należy pamiętać, iż w grupie tej mogą znajdować się osoby młode, które nie ukończyły 20 roku życia i przez cały swój okres dorastania żyją w tym samym miejscu. Co więcej – ponad połowa pytaných (56,9%) deklaruowała, że jest to ich – jak na razie – jedyne miejsce zamieszkania.

Wykres 3. Okres zamieszkiwania w obecnym miejscu

W dalszej części ankiety analizowano kierunki migracji obecnych mieszkańców Krzeszowic, tzn. czy zmiana miejsca zamieszkania miała charakter wyłącznie migracji wewnętrznej (tj. w obrębie gminy Krzeszowice), czy też osoby te napłynęły z zewnątrz, a jeżeli tak, to z jakich głównych kierunków. Wyniki obrazuje poniższy wykres.

Wykres 4. Kierunki migracji do obecnego miejsca zamieszkania mieszkańców Krzeszowic (gdzie wcześniej mieszkała osoba wypełniająca ankietę)

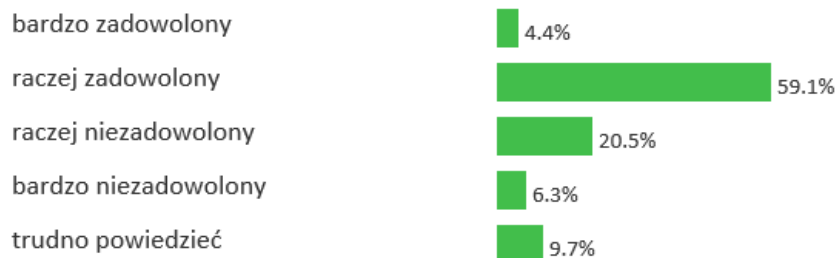
Pytano także o plany obecnych mieszkańców co do zmiany miejsca zamieszkania, co pośrednio daje także odpowiedź dotyczącą zadowolenia z obecnego miejsca zamieszkania.

Wykres 5. Plany dotyczące zmiany miejsca zamieszkania

Ostatnim z pytań w tej części ankiety było pytanie o subiektywną ocenę warunków życia na terenie gminy. Jednoznacznie pozytywnej odpowiedzi udzieliło 63,5% odpowiadających, przy czym 59,1% jest raczej zadowolonych, a 4,4% bardzo zadowolonych z obecnych warunków życia na terenie Krzeszowic. Przeciwnego zdania jest 26,8% odpowiadających przy czym tych raczej niezadowolonych było 20,5%, a bardzo niezadowolonych 6,3%. Blisko 10% nie potrafiła jednoznacznie zająć w tej kwestii stanowiska.

Wykres 6. Subiektywna ocena warunków życia na terenie Krzeszowic

Wśród atutów (w pytaniu otwartym) uczestnicy badania najczęściej wskazywali na następujące aspekty, które wyróżniają w ich opinii Krzeszowice i stanowią potencjał do rozwoju gminy:

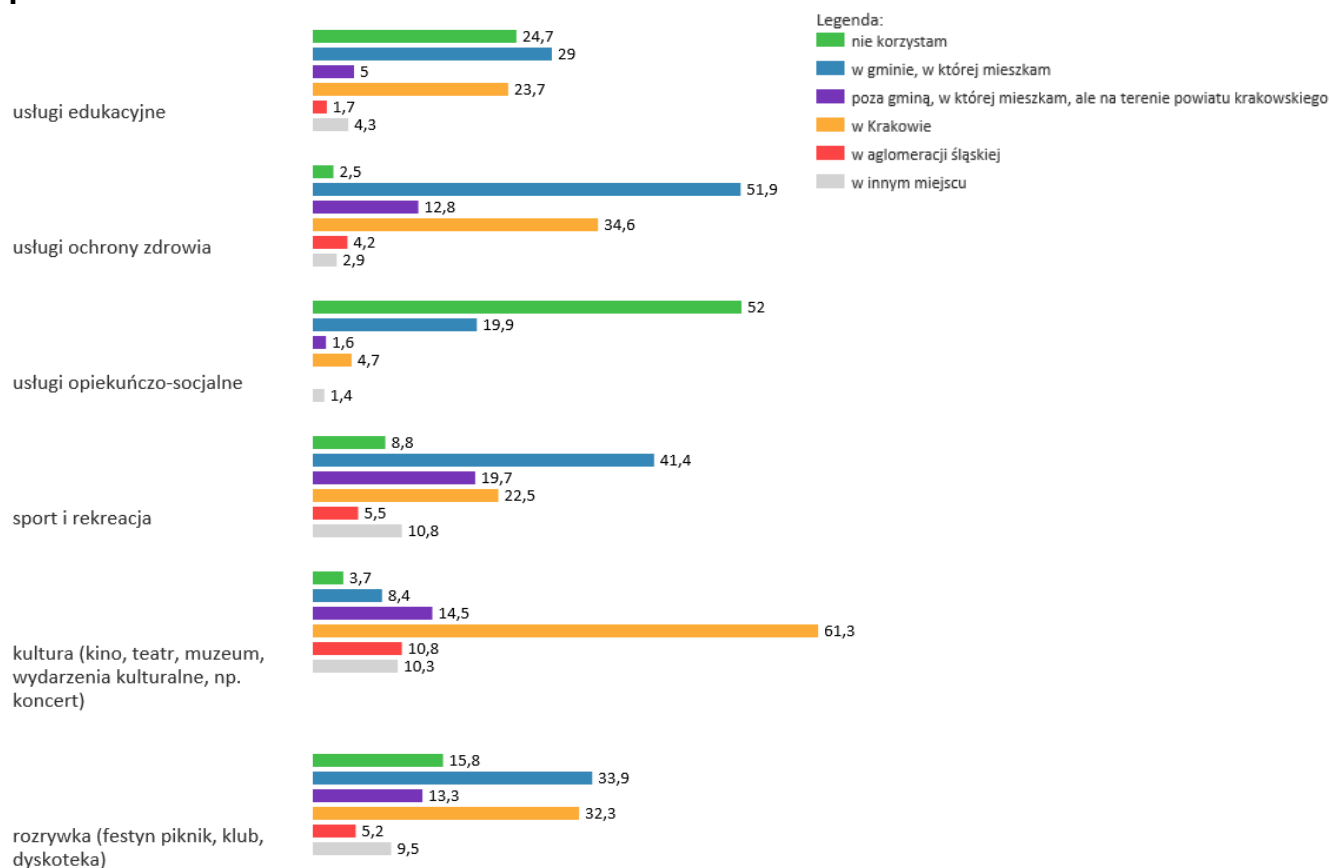
- korzystne położenie i bliskość zarówno Krakowa, jak i Katowic, a także dobre i zróżnicowane skomunikowanie z tymi ośrodkami (autostrada, kolej);
- piękno przyrody i krajobrazu, atrakcyjne ukształtowanie terenu, urokliwość i charakter terenów otaczających miasto, dostępność i atrakcyjność terenów rekreacyjnych, a także duża dostępność zieleni, także w samym mieście;
- zasoby lecznicze i tradycja uzdrowiskowa Krzeszowic, a także funkcjonujący Ośrodek Rehabilitacji Narządu Ruchu;
- zabytki, w tym Pałac i Park Potockich, Pałac Vauxhall, klasztor w Czernej, ruiny zamku w Rudnie, a także bogata historia miasta;
- spokój, specyficzny „klimat” miasta, wolniejsze tempo życia, czy wręcz małomiasteczkowy charakter Krzeszowic, co pozytywnie odróżnia je od większych, przepełnionych anonimowością dużych ośrodków miejskich;
- oferta edukacyjna i wychowawcza, szczególnie podkreślana w odniesieniu do dostępności opieki przedszkolnej;
- ciekawa oferta kulturalna;

- sposób zorganizowania przestrzeni miejskiej, który sprawia, że dostęp do różnego rodzaju usług, handlu, ale także miejsc wypoczynku i rekreacji pozostaje w bliskiej odległości od siebie;
- stabilność i przewidywalność rozwoju na przestrzeni ostatnich lat i poziom dokonanych zmian.

Oczywiście pojawiło się też kilka wypowiedzi, które kwestionowały posiadanie przez Krzeszowice jakichkolwiek atutów (czasem czyniąc to w nieco sarkastyczny sposób).

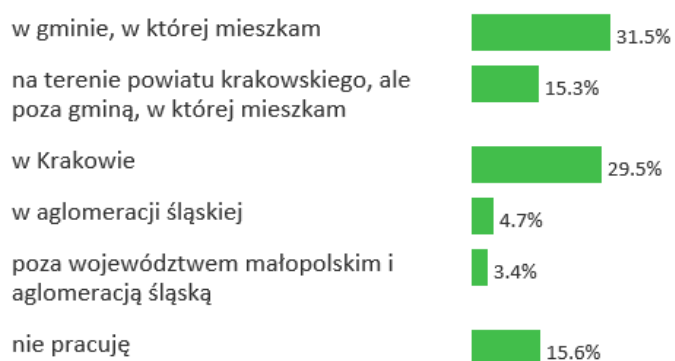
Kolejne pytanie dotyczyło tego z jakich usług publicznych najczęściej korzystają mieszkańcy Krzeszowic i gdzie realizują swoje potrzeby. Pośrednio jest to kolejne pytanie o ocenę jakości tych usług i zdolności samorządu gminnego oraz innych instytucji, w tym także komercyjnych, do zaspakajania podstawowych potrzeb osób mieszkających na terenie gminy. Analiza odpowiedzi w poszczególnych kategoriach pokazuje po jakiego typu ofertę mieszkańcy Krzeszowic muszą „sięgać” poza granicami gminy, a które są w stanie zaspokoić na miejscu. Przy czym oczywiście Krzeszowice jako ośrodek definiowany w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego jako „ośrodek usług publicznych II stopnia” nie musi dostarczać pełnej oferty usług np. w zakresie kultury wysokiej, leczenia szpitalnego, czy dużych obiektów sportowo-rekreacyjnych.

Wykres 7. Poziom korzystania z różnych usług publicznych i miejsce zaspakajania swoich potrzeb

Tę część ankiety kończyło pytanie o miejsce pracy – pośrednio pytanie dotyczy także atrakcyjności lokalnego rynku pracy – a w przypadku pracy poza miejscem zamieszkania badało kierunki w jakich mieszkańcy gminy realizują swoje aktywności zawodowe. Co m.in. może dać odpowiedź jakie połączenia komunikacyjne warto rozwijać w pierwszej kolejności, a także domniemywać (duża liczba pracujących bezpośrednio w Krakowie), iż Krzeszowice stają się w coraz większym stopniu ośrodkiem rezydencjonalnym dla aglomeracji krakowskiej.

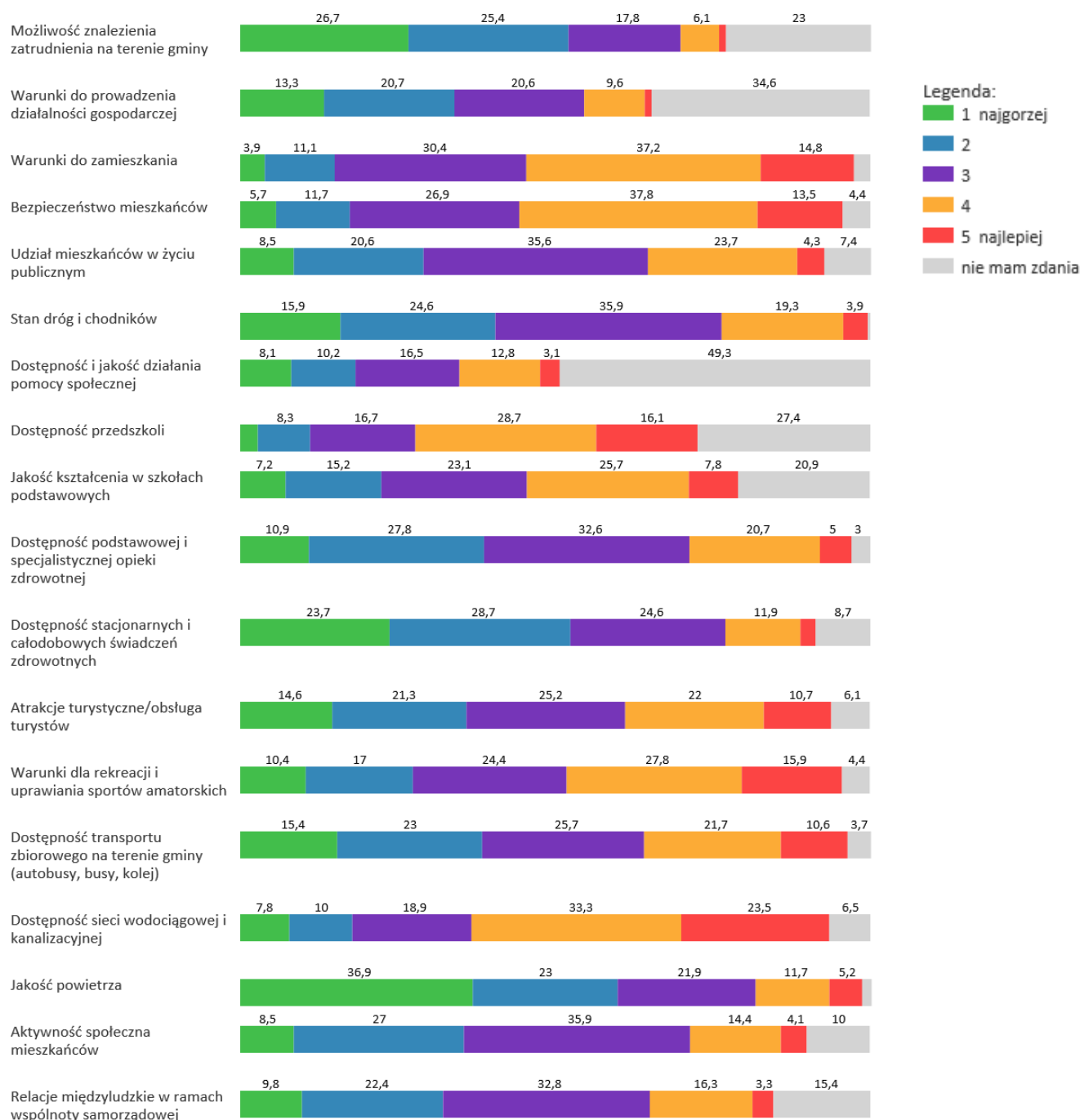
Wykres 8. Geograficzna aktywność zawodowa mieszkańców Krzeszowic

3. OCENA JAKOŚCI ŻYCIA W KRZESZOWICACH I POŻĄDANE KIERUNKI ROZWOJU GMINY

Kolejna część ankiety dotyczyła oceny obecnej sytuacji w różnych obszarach, na który pośrednio lub bezpośrednio wpływ mają działania władz samorządowych, a które decydują o jakości życia w mieście i gminie. Odpowiedzi powinny być przesłanką do refleksji nad działaniami i zadaniami jakie powinien sobie stawiać samorząd, by systematycznie poprawiać warunki życia dla swoich mieszkańców.

Wykres 9. Ocena deficytów i czynników decydujących o atrakcyjności Krzeszowic

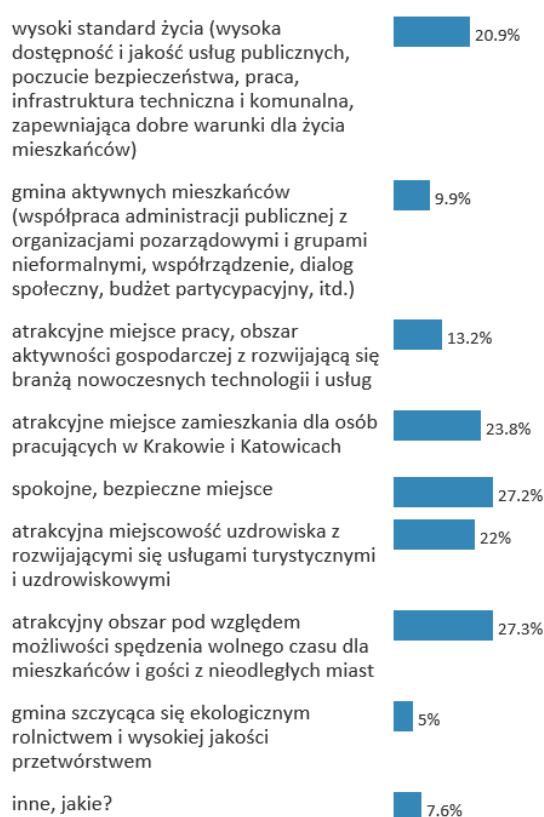
Kolejne pytanie dotyczyło próby sformułowania tych aspektów, które w perspektywie kilku kolejnych lat powinny definiować Krzeszowice. To wskazówka i podpowiedź dla krzeszowickiego samorządu w jakiej gminie chcą żyć mieszkańcy, co jest dla nich ważne, jak definiują miejsce, które jest przyjazne do życia, wreszcie jakie elementy sprawiają, że obecni

mieszkańcy będą chcieli tu pozostać, a być może nowi zostaną zachęceni, aby się tutaj osiedlić. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, iż najważniejszymi atrybutami, przesądzającymi o atrakcyjności Krzeszowic jako miejsca do planowania swojej przyszłości są następujące cechy:

- atrakcyjny obszar pod względem możliwości spędzenia wolnego czasu dla mieszkańców i gości z nieodległych miast;
- spokojne i bezpieczne miejsce;
- atrakcyjne miejsce zamieszkania dla osób pracujących w Krakowie i Katowicach;
- atrakcyjna miejscowość uzdrowiskowa z rozwijającymi się usługami turystycznymi i uzdrowiskowymi.

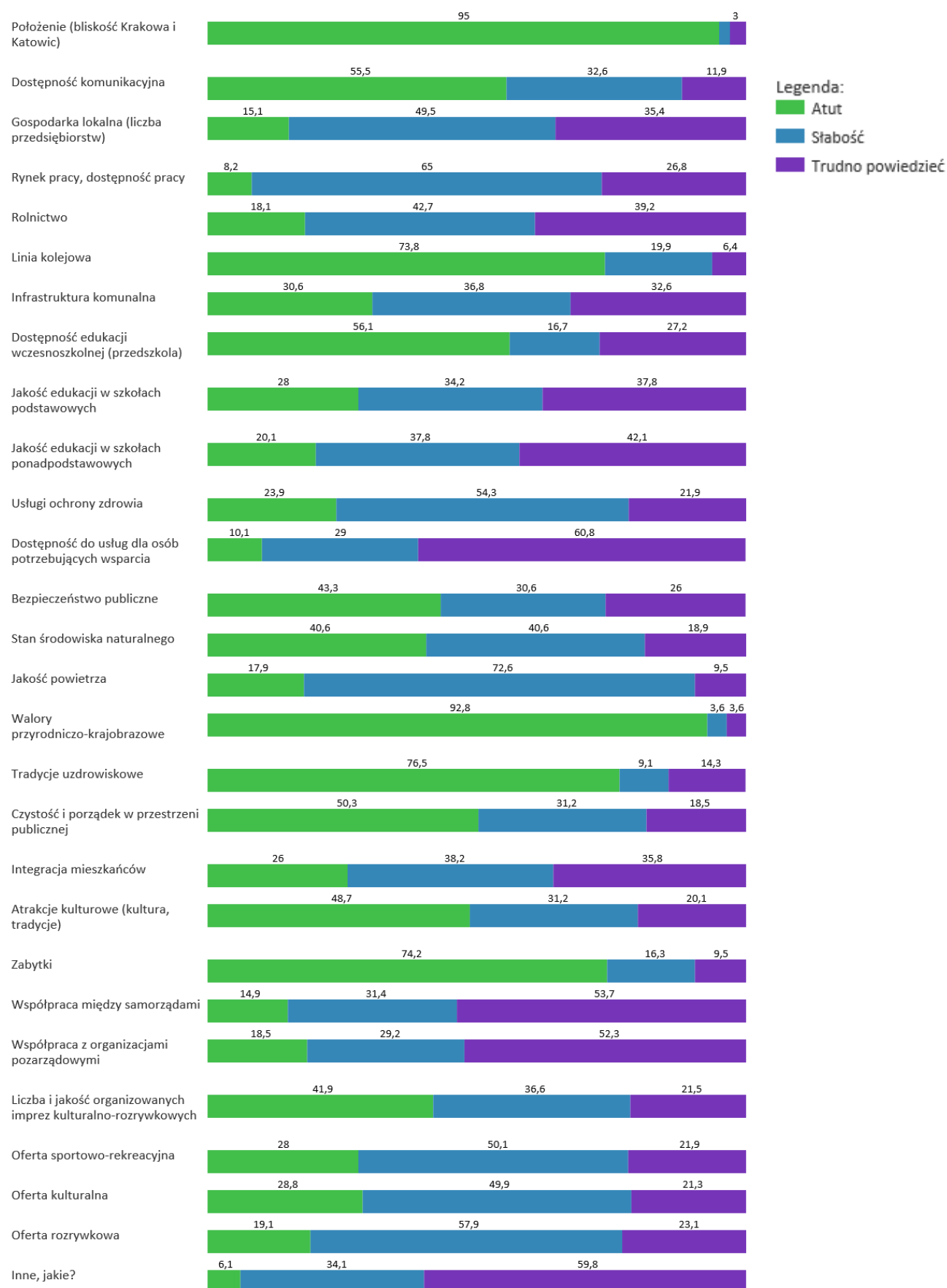
Poniżej zaprezentowano wykres obrazujący wszystkie uzyskane odpowiedzi i ich procentowy rozkład – ważne, że odpowiadający mogli wskazać więcej niż jedną cechę, stąd odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Wykres 10. Czynniki przesądzające o atrakcyjności Krzeszowic jako dobrego miejsca do życia – Gmina Krzeszowice w 2034 roku

Kolejne pytanie dotyczyło atutów (potencjałów) i słabości (barier) rozwojowych – tzn. oceny osób wypełniających ankietę – co w ich przekonaniu może stanowić przewagę konkurencyjną Krzeszowic oraz tego jakie aspekty funkcjonowania gminy stanowią istotne bariery w jej rozwoju, zmniejszając tym samym atrakcyjność Krzeszowic dla obecnych i potencjalnych mieszkańców oraz inwestorów. Wzmocnienie i jeszcze lepsze wykorzystanie tych aspektów, które zostały wskazane jako potencjały, przy wyeliminowaniu, a przynajmniej bardzo mocnym zredukowaniu zauważonych barier, winno znacząco poprawić pozycję konkurencyjną Krzeszowic na tle innych ośrodków i sprawić, że będą się one rozwijały lepiej, szybciej i z większą korzyścią dla swoich mieszkańców.

Wykres 11. Atuty i bariery rozwojowe Krzeszowic

Za niewątpliwą atut mieszkańcy Krzeszowic uznają jego korzystane położenie geograficzne na styku dwóch dużych i prężnie rozwijających się aglomeracji – krakowskiej i śląskiej (95% odpowiadających). Jako potencjał wskazywana jest dostępność Krzeszowic, w tym ze szczególnym uwzględnieniem dobrej dostępności kolejowej (55%). Bardzo wysoko

oceniane są walory przyrodniczo-krajobrazowe (92,8%), wieloletnie tradycje uzdrowiskowe (76,5%), a także potencjał posiadanych zabytków (74,2%). Wysoką pozycję zajęły także: dostępność edukacji wczesnoszkolnej tj. przedszkolnej (56,1%), czystość i porządek w przestrzeni publicznej (50,3%), atrakcje kulturowe rozumiane jako kultura i tradycje (48,7%).

Z kolei jako bariery w rozwoju wskazywana jest bardzo zła jakość powietrza, słaby – zdaniem oceniających – potencjał gospodarczy Krzeszowic, niska dostępność i jakość oferty z zakresu ochrony zdrowia, źle jest też oceniana dostępność oferty sportowej, rekreacyjnej i rozrywkowej.

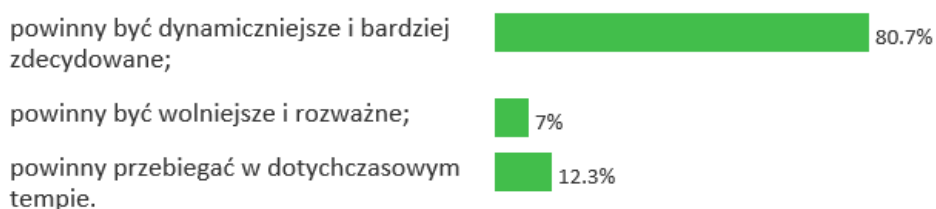
Zaznaczenie odpowiedzi „inne” otwierało przed wypełniającym możliwość wskazania innych elementów (zarówno na „plus”, jak i na „minus”), które nie zostały wprost ujęte w powyższym pytaniu. Przy czym refleksja wypełniających dotyczyła w przeważającej większości barier i słabych stron. Wśród najczęściej pojawiających się słabości ankietowani wskazywali:

- brak terenów rekreacyjnych, a w szczególności (ta odpowiedź była niezwykle częsta) brak ogólnodostępnego basenu, a także brak kina;
- komunikacja władz miasta z mieszkańcami, nieprzyjazny urząd;
- komunikacja publiczna;
- niewykorzystanie atutu Pałacu Potockich, a także zaniedbanie zabytku i otaczającego go założenia parkowego;
- pomimo faktu iż możliwość oceny jakości powietrza była przedmiotem głównego pytania – kwestia ta powróciła kilka razy także w sekcji „inne”.

4. KRZESZOWICE – CO DALEJ?

Ostatnia część ankiety dotyczyła wizji przeszłości, która jest najbliższa osobom biorącym udział w badaniu. Jednak zanim zadano pytanie o kierunek oczekiwanych zmian postawiono pytanie o wolę dokonania zmiany samej w sobie. Nie było to pytanie oceniające dzisiejsze decyzje rozwojowe i ich kierunki, a raczej o społeczne przyzwolenie i oczekiwanie zdynamizowania lub spowolnienia tempa zmian społeczno-gospodarczych. Udzielone odpowiedzi wskazują jednoznacznie, iż mieszkańcy Krzeszowic oczekują nowych impulsów rozwojowych, są gotowi i oczekują dokonania kolejnego kroku na drodze rozwoju – nie przesądzając na tym etapie jeszcze o kierunku tych zmian. Aż 80,7% odpowiadających stwierdziło, iż oczekuje, że zmiany w Krzeszowicach będą się dokonywały dynamiczniej i będą bardziej zdecydowane – co jest dużym społecznym przyzwoleniem na poszukiwanie zupełnie nowych kierunków rozwoju miasta i gminy.

Wykres 12. Społecznie oczekiwane tempo zmian społeczno-gospodarczych w Krzeszowicach

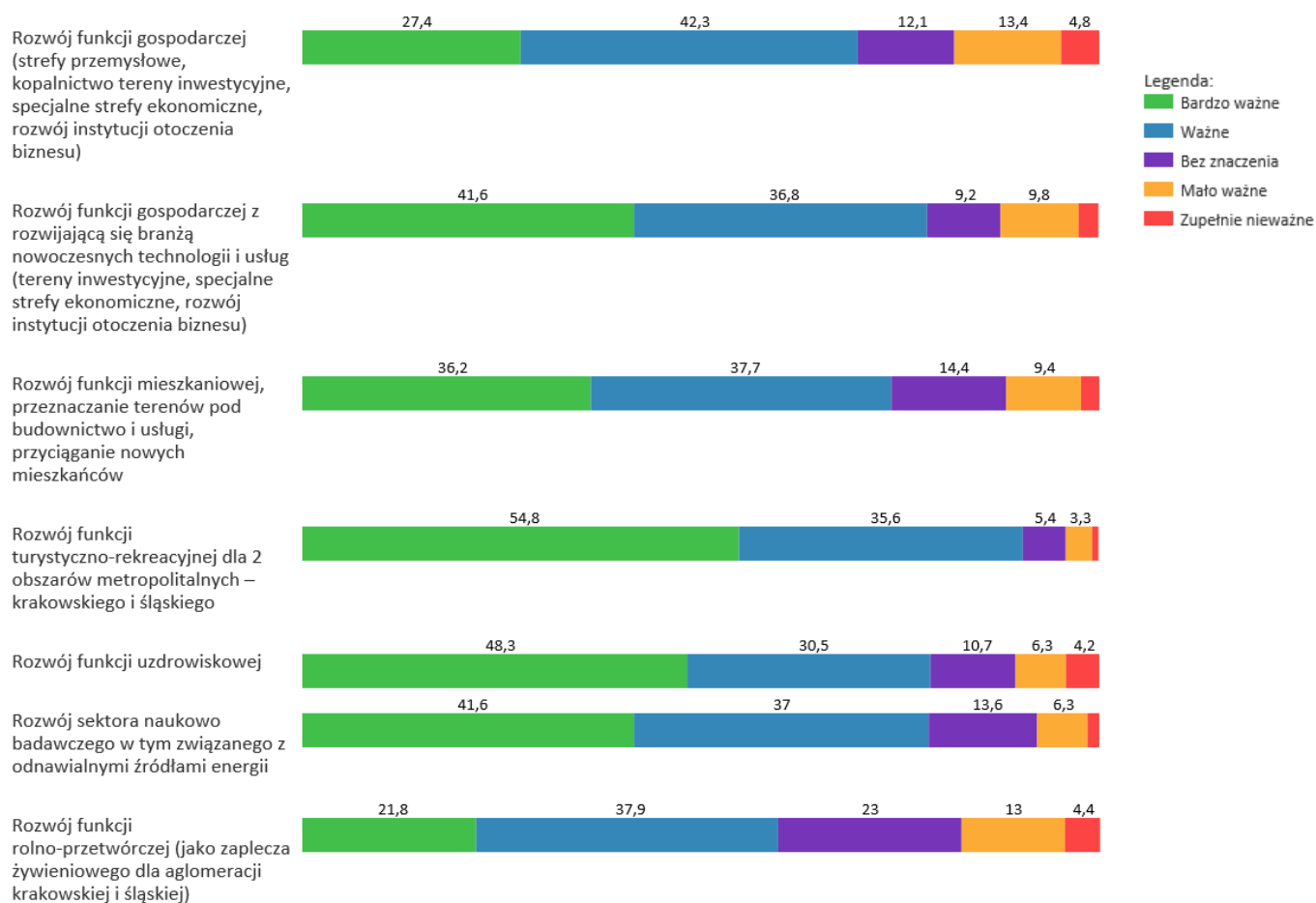
Kolejne pytanie proponowało kilka podstawowych funkcji (także tutaj dopuszczalne było udzielenie więcej niż jednego wskazania – a maksymalnie 3 – stąd także w tym przypadku wyniki nie sumują się do 100%). Zaproponowano następujące – wiodące – funkcje dla Krzeszowic:

- Rozwój funkcji gospodarczej - strefy przemysłowe, kopalnictwo, tereny inwestycyjne, specjalne strefy ekonomiczne, rozwój instytucji otoczenia biznesu);
- Rozwój funkcji gospodarczej z rozwijającą się branżą nowoczesnych technologii i usług - tereny inwestycyjne, specjalne strefy ekonomiczne, rozwój instytucji otoczenia biznesu;
- Rozwój funkcji mieszkaniowej - przeznaczanie terenów pod budownictwo i usługi, przyciąganie nowych mieszkańców;
- Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej dla dwóch obszarów metropolitalnych – krakowskiego i śląskiego;
- Rozwój funkcji uzdrowiskowej;
- Rozwój sektora naukowo-badawczego, w tym związanego z odnawialnymi źródłami energii;
- Rozwój funkcji rolno-przetwórczej, jako zaplecza żywieniowego dla aglomeracji krakowskiej i śląskiej.

Najwięcej wskazań, bo aż 90,5% wskazywało, że pożądanym kierunkiem rozwoju jest **wzmacnianie i rozwijanie funkcji turystyczno-rekreacyjnej**. Niewiele mniej wskazań (78,8%) dotyczyło **rozwój funkcji uzdrowiskowej**, która jest pokrewna i zazębia się bardzo mocno z aspektem turystyczno-rekreacyjnym. Wydaje się zatem, że to dość czytelne przesądzenie ze strony mieszkańców biorących udział w ankiecie jaki jest najbardziej pożądanym kierunkiem rozwoju gminy. Jednocześnie zgoda na przyjęcie takiego kierunku rozwoju powinna pociągać za sobą pewne określone decyzje i działania zmierzające m.in. do rozwoju oferty turystyczno-rekreacyjnej i uzdrowiskowej, jeszcze większej dbałości o zasoby przyrodnicze i krajobrazowe, dbałości o jakość powietrza, ale także ciszę, dbałości o stan zachowania zabytków i być może nadawanie im nowych - zgodnych z kierunkiem rozwoju gminy – funkcji, lepszą promocję dostępnej oferty turystyczno-rekreacyjnej oraz organizację usług okołoturystycznych. Jednocześnie powinno to oznaczać odchodzenie od przemysłów uciążliwych, szczególnie na cennych turystycznie obszarach gminy.

Szczegółowy rozkład uzyskanych odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 13. Ocena kierunków rozwoju gminy

Ankietę i jej wyniki opracowała firma:

ProRegio Consulting, ul. Śliwkowa 14/3, biuro@proregio.pl
Barbara Łączna: +48 695 600 690; Grzegorz Godziek +48 601 961 499

W badaniu wykorzystano oprogramowanie do badań i konsultacji społecznych dostarczone przez firmę:

Omikron, ul. Mehoffera 66c lok.9, 03-131 Warszawa, info@omikronbadania.pl
Badania i ewaluacja: = 48 506 328 948, Kwestie organizacyjne i informatyczne: + 48 500 139 818